ΠΑΝΔΩΡΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

Συντάκται: Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ, Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ, Ν. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ. *κ.λ.*

ΤΟΜΟΣ Α.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Η'. ΟΚΤΩΜΒΡΙΟΣ 1850.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ὁ Αὐθέντης τοῦ Μωρέως, (συνέχεια), ὑπὸ Ἀ. Ῥ. Ῥ. — Πολιτειογραφικαὶ τινὲς εἰδήσεις περὶ τῆς Ἑλλάδος, ἐν ἀρχῇ τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας, ὑπὸ Κ. Π. — Βρμβάη καὶ Ταπροβάνη. — Βίος Ἰάκχωνος ὑπὸ Ν. Δ. — Τὰ σκολλαρίκια τῆς νεκρᾶς, μετάφρασις ὑπὸ Ν. Δ. — Ῥιένζης (συνέχεια) ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ, ὑπὸ Ν. Δ.

ΕΙΚΟΝΕΣ. Χορὸς Μαλαβάρων. — Ἱερεῖς Βούδδων. — Ἑορτὴ τῆς σελήνης.

ΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, παρὰ τοῖς Συντάκταις, καὶ παρὰ τῷ Τυπογράφῳ Κ. Χρ. Δούκᾳ.
ΕΝ ΤΗ: ΑΘΗΝΗ: ΕΛΛΑΔΙ, παρὰ τοῖς ΚΚ. ἐπιστάταις τῶν ταχυδρομείων.
ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, παρὰ τοῖς ΚΚ. Ἑλλ. προξένοις.
ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ, παρὰ τῷ Κ. Γ. Στκυρίδῃ.
ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ, παρὰ τῷ Κ. Ι. Μάγῃ.

ΤΙΜΗ ΕΤΗΣΙΑΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ

ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ δρ. 16, ἐλευθέρα Ταχυδρομικῶν.
ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΑ: γρόσια 80, ἐλευθέρα Ταχυδρομικῶν.
ΕΝ ΑΛΒΑΝΙΑ: Δίσπλα 3, 1/2 δρ.
ΕΝ ΡΩΣΣΙΑ: Ρούβλ. ἀργ. 7, δρ.
ΕΝ ΤΗ: ΙΟΝΙΩ: ΠΟΛΙΤΕΙΑ: Δίστ. 3, δρ.
ΑΛΛΑΧΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ Φράγκα 16. Τὰ Ταχυδρομικὰ εἰς βάρος τῶν Συνδρομητῶν.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΧΡ. ΑΝΑΣΤ. ΔΟΥΚΑ.

1850.

ΑΓΓΕΛΙΑ.

Εἰς τὸ ἐξώφυλλόν της ἡ Πανδώρα θέλει ἀναγγέλλει πάντα τὰ ἐν Ἑλλάδι ἐκδιδόμενα βιβλία, ὧν ἀντίτυπον ἤθελε σταλῇ πρὸς τὴν διεύθυνσιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν· προσέτι δὲ καὶ προσοχῆς τινος ἄξια ξένα βιβλία, τὰ ὁπωσδήποτε ἀφορῶντα τὴν ἀρχαίαν ἢ νέαν Ἑλλάδα.

Εἰς τὸ αὐτὸ δὲ ἐξώφυλλον δέχεται νὰ καταχωρίζῃ καὶ παντὸς εἴδους φιλολογικὰς ἀγγελίας, πρὸς 20 λεπτὰ τὴν γραμμὴν διὰ δημοσίευσιν εἰς ἓν μόνον φυλλάδιον, πρὸς 40 λ. δὲ διὰ τρεῖς ἀλλεπαλλήλους δημοσιεύσεις.

ΓΥΝΑΙΚΟΝΟΜΙΑ.

ΗΤΟΙ ΚΟΡΗΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΒΙΩΤΙΚΗ.

Ὑπὸ τῆς Λεοντίνης Γυνθέρου

Μεταφρασθεῖσα ἐκ τῆς Γερμανικῆς ὑπὸ *Γ. Ἀθ. Γεράκη.*

Ἀθήνησι. Τύποις *Ἰ. Α. Βακαλοπούλου* 1850. Τιμᾶται δραχ. 3.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΠΕΡΙ ΓΥΝΑΙΚΕΙΩΝ ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΗΜΑΤΩΝ.

Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τῆς Τυπογραφίας *Ἡ. Χριστοφίδου* 1949. Τιμᾶτ. δραχ. 4.

Ἡ Ἑρμηνεία αὕτη ἐξετασθεῖσα καὶ ἐν Ἑλλάδι δι' ἐφαρμογῆς ὅλων τῶν ἐν αὐτῇ ὅρων, ἀπεδείχθη ἀκριβεστάτη.

Η ΠΑΝΔΩΡΑ.

Ο ΑΥΘΕΝΤΗΣ ΤΟΥ ΜΩΡΕΩΣ.

Διήγημα. Ὑπὸ Ἀ. Ῥ. Ῥ.

—

(Συνέχεια. Ἰδὲ φυλλάδιον 13ον.)

ΚΕΦ. ΙΘ'.

Ἡ νὺξ εἶχεν ἤδη ἀπό τινος καταβῇ εἰς τοῦ Ὠλένου τὰ ἄκρα, ὅταν ὁ Πετραλείφας ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν του, καὶ ἀφ' οὗ ἀφῆκεν ἐπί τινα ὥραν τὴν ἔκγονόν του ν' ἀναπαυθῇ, ἠγέρθη νὰ ἔλθῃ πρὸς αὐτὴν, σπουδαίαν προτιθέμενος συνδιάλεξιν, καὶ προμελετῶν καὶ προζυγίζων ἑκάστην λέξιν ἥτις ἔμελλε νὰ ἐξέλθῃ τοῦ στόματός του. Ἀλλ' ἐνῷ διήρχετο τὸν ἐξώστην ὅστις παρατεινόμενος παρὰ τοῦ οἴκου τὸ πρόσωπον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἔφερε πρὸς τὰ δωμάτια τῆς Ἄννης, τῷ ἐφάνη ὅτι ἤκουσεν ἔξω ὀξὺν συριγμόν. Ἀμέσως ἔμεινεν ἀκίνητος, καὶ ἔτεινε προσεκτικῶς τὸ οὖς. Ὁ συριγμὸς ἐπανελήφθη καὶ ἐκ δευτέρου κατ' ἰδιαίτερόν τινα τρόπον, καὶ πάλιν ἐκ τρίτου. Τότε ὁ Πετραλείφας, ἀποστραφεὶς τῆς ὁδοῦ ἣν ἐβάδιζεν, εἰσῆλθε διὰ πλαγίας θύρας, κατέβη τὴν ἤδη γνωστὴν ἑλικοειδῆ κλίμακα, καὶ ἀνοίξας μικρὰν θυρίδα εἰσήγαγε κρυπτόμενον ὑπὸ ῥάσσον, ὡς καὶ ἄλλοτε, τὸν Χαμάρετον. Ἀφ' οὗ δὲ τὸν ὡδήγησεν εἰς μεμακρυσμένον δωμάτιον,

— Καλῶς ἦλθες, υἱέ μου, τῷ εἶπεν· εἶχον μεγάλην ἀνάγκην νὰ σὲ ἰδῶ, καὶ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς ἡγεμονίδος σκοπὸν εἶχον νὰ ἔλθω εἰς ἐντευξίν σας. Ἀλλὰ τί συμβαίνει; σὲ βλέπω τεταραγμένον. Ποίας εἰδήσεις φέρεις;

— Πρὸ παντὸς ἄλλου, εἶπεν ὁ Χαμάρετος, εἰπέτε μοι τί σημαίνουσι τὰ σημεῖα;

— Τὰ σημεῖα, ἠρώτησεν ὁ Πετραλείφας ἔκθαμβος. Ποῖα σημεῖα;

— Πῶς! δὲν τὰ ἠξεύρετε; εἶπεν ὁ νέος, καὶ ὁδηγῶν τὸν Πετραλείφαν πρὸς τὸ παράθυρον, — ἰδοὺ, ἴδετε, ἐπρόσθεσεν· εἰς ὅλας τὰς κορυφὰς καίουσι πυραί, ὡς ἂν εἶχον τὰ ὄρη φωτοχυσίαν. Χθὲς παρετήρησα μίαν ἐπὶ τῆς ὑψηλοτάτης κορυφῆς τοῦ Ὠλένου, ἔπειτα καὶ δευτέραν καὶ τρίτην. Κατ' ἀρχὰς τὰς ὑπέλαβον ὡς πυρὰς ποιμένων. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον τὰς εἶδα παραδόξως πολλαπλασιαζομένας. Ἠθέλησα νὰ τὰς ἐξηγήσω ὡς σύμπτωσιν. Ἀλλ' ὅταν καὶ ἀπόψε ἐπανελήφθησαν, ἔσπευσα νὰ σᾶς ζητήσω τὴν ἐξήγησίν των.

— Τὴν ἐξήγησίν των! εἶπεν ὁ Πετραλείφας· καὶ ἂν ὁ φωτίζων αὐτοὺς λύχνος δὲν ἦτον ἀμυδρὸς, ὁ Χαμάρετος ἤθελεν ἰδῇ ὅτι ἠλλοιώθη ἡ χροιὰ τοῦ προσώπου του. Ἀλλὰ τῷ ὄντι νομίζω ὅτι πρέπει νὰ εἶναι ποιμένων πυραί. Ἢ ἴσως ὄχι! περίμεινε, ἐννοῶ τώρα· ὁ Βιλλαρδουΐνος δίδει αὔριον μεγάλην θήραν εἰς τὴν ἡγεμονίδα. Αἱ πυραὶ ἀνήφθησαν ἀναμφιβόλως διὰ νὰ καταβιβάσουν τὰ θηρία ἀπὸ τὰς κορυφάς.

— Παράδοξον, εἶπεν ὁ Χαμάρετος, καὶ πρὸ πάντων ἐπικίνδυνον. Ἂν τινὲς ἐκλάβωσι τὰς πυρὰς δι' ἄλλο ἀφ' ὅ,τι εἶναι!

— Καὶ ἂν τὰς ἐκλάβωσιν, εἶπεν ὁ Πετραλείφας μὲ φωνὴν ὑποτρέμουσαν, μόνον τὸν κόπον ματαίας ὁδοιπορίας θὰ ἔχωσιν. Αὔριον δὲ τὸ ἑσπέρας μετὰ τὴν θήραν αἱ πυραὶ βεβαίως πλέον δὲν θ' ἀναφθῶσι, καὶ τότε, μὴ βλέποντες καὶ τὸ τρίτον σύνθημα, δὲν θὰ συνέλθωσι.

— Τοῦτο εἶναι ἀληθὲς, εἶπεν ὁ Χαμάρετος, καὶ μὲ καθησυχάζει. Ἐφοβήθην μήπως, φρονῶν ὅτι ἔφθασεν ἡ στιγμὴ, ἀπεφασίσατε νὰ συγκαλέσητε μόνος τοὺς φίλους, καὶ τοῦτο ἐδύνατο πολλαχῶς νὰ διακινδυνεύσῃ τὸ σχέδιον.

— Συνέλαβες, υἱέ μου, ἄδικον ὑποψίαν. Ποτὲ δὲν ἤθελε μοὶ ἐπέλθει ἰδέα ν' ἀνοίξω εἰς τὴν Θέλλαν τὰ ἱστία, καὶ νὰ λησμονήσω τὸν κυβερνήτην. Ἀλλ' εἰπέ μοι, ποῦ μένουσιν ἤδη τὰ πράγματα;

— Ἐνδοξότατε, εἶπεν ὁ Χαμάρετος, ἀφ' οὗ ἐτήρησε στιγμῶν τινων σιωπὴν, μέχρι τοῦδε ἤμην φυγὰς ἄπατρις καὶ ἀνέστιος. Δὲν ἐτόλμων νὰ ἀποβλέψω οὔτε πρὸς τὸν ἥλιον, οὔτε πρὸς ἐλευθέρου ἀνθρώπου πρόσωπον φοβούμενος μὴ ἰδῶ τὸν οἶκτον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν περιφρόνησιν εἰς τὰ χείλη. Ἀλλ' ἤδη ἐλεύθερος, ἡγεμὼν ἐλευθέρων, ἤδη δὲν καταβιβάζω πλέον τοὺς ὀφθαλμοὺς, οὐδὲ φοβοῦμαι μὴ ἡ χείρ μου μολύνῃ τινὰ, διότι ἂν φέρῃ ἀκόμη ἅλυσιν, ἀλλὰ κρατεῖ καὶ τὸ ξίφος τὸ μέλλον νὰ συντρίψῃ αὐτήν. Διὰ τοῦτο δὲν διστάζω πλέον νὰ σᾶς τείνω τὴν χεῖρα ταύτην, καὶ τῶν ἀγώνων μου νὰ σᾶς ζητήσω ἐκ προκαταβολῆς μυριοπλάσιον τὸν μισθὸν, ἐξαιτούμενος τὴν χεῖρα τῆς Ἄννης.

— Τὴν χεῖρα τῆς Ἄννης! . . . ὑπετραύλισεν ὁ Πετραλείφας.

— Ναὶ, ἀπεκρίθη μετὰ ζωηρότητος ὁ Χαμάρετος. Μὴ σᾶς φανῇ ἡ αἰτησίς μου παράτολμος ἢ παράκαιρος. Οἱ δύω μεγάλοι βραχίονες οἵτινες θ' ἀνεγείρωσι τὸν θρόνον τῶν αὐτοκρατόρων, ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Πελοπόννησος, πρέπει νὰ ἑνωθῶσι διὰ δεσμοῦ ἀῤῥήκτου, τὸ πῦρ τῆς ἐπαναστάσεως νὰ φθάνῃ ἀδιατμήτως ἀπὸ τῆς Μάνης μέχρι τῆς Ἄρτης, καὶ νὰ εἶναι οἱ Ἕλληνες ὅλοι μία καρδία, μία ψυχὴ, ἕνα σκοπὸν ἔχοντες καὶ ἕνα ἐχθρόν. Πρέπει προσέτι ὁ δεσμὸς οὗτος νὰ γίνῃ φανερὸς καὶ δημόσιος, πρέπει νὰ δοθῇ εἰς τοὺς μέλλοντας νὰ ἐγερθῶσι τὸ ἐχέγγυον τοῦτο τῆς μονιμότητος, ἐξασφαλίζον τοὺς τολμηροὺς καὶ ἐνθαῤῥύνον τοὺς δειλοτέρους. Πρέπει οἱ συνασπισθέντες περὶ ἐμὲ νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι δὲν βαδίζω μόνος, οὐδὲ μόνος εἰς ἄντισον τοὺς καταβιβάζω πάλην. Ὅταν οἱ Πελοποννήσιοί μου ἰδῶσιν ἐπὶ κεφαλῆς των τῆς Ἑλλάδος τὴν κόρην, θέλουσι νομίσει ὅτι κατέβη πρὸς αὐτοὺς τῆς νίκης ὁ ἄγγελος, θέλουσι γίνει διπλασίως ἀήττητοι. Τέλος δὲ κ' ἐγὼ πρὶν καταβῶ εἰς τὸν περὶ τῶν ὅλων ἀγῶνα, ἀνάγκην ἔχω νὰ δεχθῶ τὸ βάπτισμα τῆς ἐλπίδος, νὰ ἐνισχύσω τὴν καρδίαν μου εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς εὐτυχίας, νὰ μάθω νὰ πιστεύω εἰς ἐμαυτὸν καὶ τὸ μέλλον! Εἶχον ἄλλοτε ὑπολάβει ὅτι ἡ καρδία τῆς Ἄννης δι' ἄλλον παρεσκεύαζε τὴν τράπεζαν τῆς μακαριότητος, καὶ ἡ ἀπελπισία μὲ καθίστα πρὸς πᾶσαν ἀνδρικὴν πρᾶξιν ἀνίκανον. Σὺ μὲ μετέπεισας, πάτερ. Εἰπέ μοι ἂν δύναμαι νὰ ἐλπίσω τὴν μακαριότητα δι' ἐμέ, καὶ αὐτῆς ἡ κοινωνία θέλει μὲ καταστήσει ἀκατάμαχητον.

— Ἀλλ' ἀγαπητὲ Λέων, εἶπεν ὁ Πετραλείφας ἀποφεύγων ν' ἀποκριθῇ κατηγορικῶς, πρὶν δυνηθῶ νὰ σοὶ ἀποκριθῶ, ἀνάγκη νὰ ἀκούσω τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων.

— Ἡ παροῦσα κατάστασις τῶν πραγμάτων, εἶπεν ὁ Χαμάρετος, εἶναι ὅτι κρατῶ εἰς χεῖράς μου πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον, ὅτι εἰς τὴν φωνήν μου συνεδέθησαν εἰς ἱερὸν σύνδεσμον πᾶσαι αἱ ἐπαρχίαι αὐτῆς, πάντες οἱ αἰσθανόμενοι εἰς τὸ στῆθός των πάλλουσαν καρδίαν ἀνδρὸς, ὅτι ἅμα ὑψώσω τὴν χεῖρα, τεσσαράκοντα χιλιάδες ξίφη θέλουσιν ὑψωθῆ, καὶ ὅτι ὅλοι εἰσὶν ἀνυπόμονοι ἕως νὰ τὴν ὑψώσω, ἓν σύνθημα μόνον ἔχοντες, τὸ σύνθημα ὃ ἔλαβον παρ' ἐμοῦ, τὴν ἐλευθερίαν τῆς Πελοποννήσου.

— Ἀλλὰ, τέκνον, εἶπεν ὁ Πετραλείφας ἠπίως, δὲν σοὶ φαίνεται ὅτι μετεβλήθησαν αἱ περιστάσεις;

— Ὅτι μετεβλήθησαν; ἀπήντησε βιαίως ὁ Χαμάρετος. Καὶ πῶς μετεβλήθησαν; Ὁ τόπος ἡμῶν δὲν εἶναι πάντοτε ἕρμαιον τῶν ξένων ἁρπάγων; ὁ λαὸς ἡμῶν δὲν εἶναι πάντοτε εὐτελὴς δοῦλος, ἂν δὲν ἦτον ποτὲ ὁ εὐκλεέστερος τῶν λαῶν τῆς γῆς; ὁ ἱερὸς θρόνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲν κατακρατεῖται καὶ δὲν μολύνεται ἀπὸ τοὺς βαρβάρους τῆς δύσεως; Αἱ περιστάσεις λοιπὸν, πάτερ, δὲν μετεβλήθησαν, οὐδὲ τὸ καθῆκον τοῦ νὰ σώσωμεν τὴν πατρίδα μας, ἢ, ἂν τοῦτο δὲν δυνηθῶμεν, νὰ σώσωμεν κἂν τὸ μέγα της ὄνομα, νὰ τῇ ἀφήσωμεν κληρονομίαν αἱματηρᾶς διαμαρτυρήσεως, ὥστε καὶ νεκρὰν νὰ τὴν σέβωνται οἱ δυνάσται της, καὶ ἀνεγερθεῖσα ἴσως πάλιν ποτὲ, νὰ δύναται νὰ φέρῃ τὴν κεφαλὴν ἀταπείνωτον.

— Υἱέ μου, εἶπεν ὁ Πετραλείφας, τὰ αἰσθήματά σου εἶναι γενναῖα· ἡ γενναιότης ὅμως μὴ ὑπακούουσα εἰς τὴν φρόνησιν, καταστρέφει μὲν λαμπρῶς, ἀλλὰ καταστρέφει. Ἂς μὴν ἀπατώμεθα ὡς πρὸς τὰς δυνάμεις μας· τὸν λαὸν ἡμῶν, τῆς Πελοποννήσου μάλιστα τὸν λαὸν, κατέβαλεν ἡ δουλεία καὶ ἐξενεύρισε τοῦ ζυγοῦ ἡ ἕξις. Τοὺς δεσπότας των θεωροῦσιν ὡς ὄντα φύσεως ἀνωτέρας, καὶ ἡ θέα μόνη τῶν σιδηροφόρων ἐκείνων καὶ ἀτείστων ἱππέων θέλει τρέψει τὴν ἀγέλην των εἰς φυγήν. Τὸ σχέδιον ἡμῶν ἦτον νὰ καταστραφῶσιν οἱ ξένοι αὐτοὶ δι' ἑαυτῶν, νὰ συγκρουσθῶσι μεταξύ των αἱ μεγάλαι δυνάμεις, καὶ θερισταὶ ἐπιτήδειοι, νὰ συλλέξωμεν κατόπιν των τῆς διχονοίας των τὸν καρπόν. Ὀπίσω τῶν σιδηρῶν προμαχώνων τοῦ Καμπανίτου, οἱ πολεμισταί μας ἐξ ἀσφαλοῦς θὰ ἐμάχοντο καὶ ἑκατέρου τῶν ἀντιπάλων ἡ ἧττα θὰ ἦτον νίκη αὐτῶν. Ἀλλ' ἤδη, ἀφ' οὗ ὁ Σαμπλίτης ἀγενῶς ἐνέδωκε, παρῆλθεν ἡ εὐκαιρία, πρέπει νὰ περιμείνωμεν ἀφορμὴν ἄλλην, ἂν δὲν θέλωμεν νὰ θραυσθῇ ὁ λαὸς ἡμῶν ἐπὶ τῆς δυνάμεως τοῦ Βιλλαρδουΐνου ὡς ἐπὶ βράχου τὸ ῥευστὸν τῆς θαλάσσης κῦμα.

— Τῆς θαλάσσης ὅμως τὸ κῦμα, εἶπεν ὁ Χαμάρετος, ὑποσκάπτει πολλάκις τοὺς ἑδραιοτέρους σκοπέλους. Οἱ ποιμένες τῶν κοιλάδων ἡμῶν δύνανται ν' ἀνατρέψωσι τὸν ὑπερήφανον Γολιὰθ, ἂν τοὺς ἐμψυχοῖ τῆς πατρίδος τὸ πνεῦμα, καὶ τοῦτο ἐνεφύσησεν εἰς αὐτοὺς τὸ στόμα μου. Εἰσὶν ὅλοι ὀρθοὶ, καὶ *Σταυροφορία κατὰ τῶν Σταυροφόρων* εἶναι τὸ σύνθημά των. Κατὰ τοῦ Βιλλαρδουΐνου ὡπλίσθησαν νὰ πολεμήσωσι μετὰ τοῦ Σαμπλίτου, κατὰ τοῦ Βιλλαρδουΐνου θὰ πολεμήσωσι καὶ χωρὶς τοῦ Σαμπλίτου.

— Ἀλλ' ἀναχαίτισέ τους, φίλτατε Λέων, εἶπεν ὁ Πετραλείφας. Μὴ τοὺς ἀφήσῃς νὰ ῥιφθῶσι τυφλῶς εἰς τὸ βάραθρον.

— Καιρὸς δὲν εἶναι πλέον, ἀπήντησεν ὁ Χαμάρετος· ὁ καταῤῥάκτης ἠνεώχθη. Τὸ ῥεῦμά του θέλει ῥεύσει καταστρεπτικὸν ἴσως, ἀλλὰ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ ὀπίσω δὲν δύναται.

— Προσπάθησον, ὑπέλαβεν ὁ γέρων. Ἡ φωνή σου, ἥτις διήγειρε τὴν Θέλλαν, αὐτὴ δύναται καὶ νὰ τὴν κατευνάσῃ.

— Δύναμαι νὰ τὴν διευθύνω, εἶπεν ὁ Χαμάρετος· οὐχὶ δὲ καὶ νὰ τὴν παύνω. Ἀλλ' οὐδ' ἂν ἠδυνάμην ἤθελον τὸ πράξει ποτέ. Τὸ θέρος ὡρίμασεν, οἱ θερισταὶ ἔχουσι τὸ δρέπανον εἰς τὰς χεῖρας, δὲν θέλω παρεμβῆ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν βουλῶν τῆς προνοίας, οὐδὲ θέλω ἀφήσει εἰς τοὺς μεταγενεστέρους τὴν εἰς ἡμᾶς ἀνήκουσαν δόξαν, οὐδὲ θέλω παριδῇ τοῦ λοιποῦ πάσχουσαν τὴν πάτρίδα, ὅταν δύναμαι νὰ τὴν βοηθήσω.

— Τὴν πατρίδα, πίστευσέ με, εἶπεν ὁ Πετραλείφας κινῶν τὴν κεφαλὴν, δὲν θέλεις τὴν βοηθήσει, θέλεις τὴν καταστρέψει. Εἶναι παντοδύναμος ὁ Βιλλαρδουΐνος· ὅστις φρόνιμος σήμερον, πρέπει νὰ κλίνῃ ὑπ' αὐτὸν, ὡς ἡ κάλαμος κλίνει ὑπὸ τὸν βορρᾶν· πρέπει νὰ ἑνωθῇ μετ' αὐτοῦ, νὰ φανῇ, δηλαδὴ, μετ' αὐτοῦ ἑνούμενος καὶ νὰ περιμένῃ.

— Τῆς δολίας καὶ ἐξευτελιζούσης ταύτης πολιτικῆς, ἀπεκρίθη ὑπερηφάνως ὁ Λέων, δὲν ἔχω, ἐνδοξότατε, πλέον ἀνάγκην. Εἶμαι δύναμις, ὡς εἶναι δύναμις ὁ Βιλλαρδουΐνος, καὶ μεταξὺ ἐμοῦ καὶ ἐκείνου θέλει δικάσει ὁ θεὸς, ὁ τῶν ἐθνῶν τὰς τύχας δικάζων. Ἀπὸ βορρᾶ μέχρι νότου, ἀπὸ δυσμῶν μέχρις ἀνατολῶν συνησπίσθη ὅλη ἡ Πελοπόννησος, καὶ μὲ περιμένει νὰ ἐγείρω τὴν χεῖρα, καὶ, ἂν δὲν τὴν ἐγείρω, δὲν θέλει μὲ περιμείνει νὰ ἑνωθῇ.

Διὰ τοῦτο ἔχω τὸ θάῤῥος νὰ σᾶς ζητήσω τὴν Ἄνναν καὶ νὰ σᾶς εἰπῶ, στέψατε δι' αὐτῆς τὸ ἱερὸν ἐπιχείρημα, δότε την εἰς ἡμᾶς ὡς οἰωνὸν νίκης, ὡς ὁμονοίας ἐγγύησιν. Τὴν κόρην τοῦ ἡγεμόνος τῶν Ἑλλήνων σᾶς ζητεῖ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Πελοποννησίων. Εἰλικρινῆ καὶ ἀπότομον, ὡς εἶναι ἡ πρότασίς μου, δότε μοι τὴν ἀπόκρισιν.

— Ἂν σοὶ ἤρκει ἡ ἐδική μου ἀπόκρισις, εἶπεν ὁ Πετραλείφας, αὐτὴ δὲν εἶναι ἀμφίβολος. Δὲν σ' ἐθεώρησα ὡς φίλτατον υἱὸν πάντοτε, καὶ ὁ γαμβρός μου Θεόδωρος, καὶ ἄλλοτε ὁ ἀδελφός του Μιχαὴλ δὲν σ' ἐδείξε τρυφερὰν ἀγάπην καὶ ὑπόληψιν διὰ τὴν ἀνδρείαν σου; ὅτι καὶ τῆς Ἄννης τὰ αἰσθήματα εἶναι τοιαῦτα, ἔχω βεβαίαν πεποίθησιν. Ἀλλ' ἴσως δὲν εὐχαριστεῖται μὲ μόνην τὴν ἐδικήν μου πεποίθησιν, καὶ θέλεις νὰ μάθῃς τί λέγει ἡ Ἄννα αὐτή. Ἐπίτρεψέ μοι νὰ τὴν συμβουλευθῶ καὶ νὰ τὴν συμβουλεύσω.

— Εἰς χεῖράς σας, ἀπεκρίθη ὁ Χαμάρετος, ἐναποθέτω τὴν τύχην μου· μάθετε καὶ ἀγγείλατέ μοι ἂν θέλω καταβῆ εἰς τὸ στάδιον βλέπων προσνευούσας με δύω οὐρανίας μορφὰς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν εὐτυχίαν, ἢ ἂν θέλω ἐξέλθει ὄργανον ὀλέθρου τυφλὸν, ὅπλον ἔχων τὴν ἀπελπισίαν, ὅπως καταστραφῶ ἀφ' οὗ καταστρέψω.

— Καὶ εἶναι ἀμετάθετος ἡ ἀπόφασίς σου; ἠρώτησεν ὁ Πετραλείφας· δὲν σὲ πείθει συμβουλὴ, δὲν ἀκούεις τὴν φωνὴν τῆς φρονήσεως;

— Ἀκούω τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος πασχούσης, εἶπεν ὁ Χαμάρετος ἐγειρόμενος, καὶ ἀφοῦ τὰ πάντα ἡτοίμασα, ἤθελον εἶσθαι προδότης ἂν μετέθετον τὴν ἀπόφασίν μου. Ἓν σύνθημα περιέμενον διὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐνάρξεως. Ἰδοὺ μοὶ τὸ δίδει ὁ Βιλλαρδουΐνος, ἢ μᾶλλον μοὶ τὸ δίδει ὁ οὐρανός· αἱ πυραὶ αὗται, καθόσον πρὸ δύω νυκτῶν συνήγαγον ἤδη ὅλους τοὺς προΰχοντας, οἵτινες ἐδῶ πέριξ κρύπτονται καὶ περινοστοῦσιν. Ἂν καὶ αὔριον λάμψωσιν αἱ πυραί, θέλουσι συνέλθει εἰς τὸν τόπον τῆς συνεντεύξεως...

— Λοιπόν;

— Λοιπὸν, ἀφ' οὗ ὁ Βιλλαρδουΐνος τὰς ἀνῆψε δύω νύκτας διὰ τὴν θήραν του, αὔριον θέλω τὰς ἀνάψει ἐγὼ διὰ τὴν ἐδικήν μου!

Καὶ διευθύνθη ὁ Χαμάρετος πρὸς τὴν ἑλικοειδῆ καταβάθραν.

— Μὴ ἐκεῖθεν! τῷ εἶπεν ὁ Πετραλείφας. Τοιαύτην ὥραν δύνασαι ἀκόμη ν' ἀπαντήσῃς κἀνένα τῶν οἰκετῶν. Ἀκολούθει με.

Καὶ λαβὼν τὸν λύχνον, ἐπροπορεύθη. Τὸν ὡδήγησε δὲ διὰ στενῆς παρόδου εἰς μικρὰν κλίμακα κατιοῦσαν, ἔπειτα διὰ δευτέρας, καὶ ἔπειτα διὰ τρίτης εἰς τὴν κεφαλὴν σκοτεινῆς καταβάθρας, ἣν κατέβη-

σαν καὶ ἥτις ἐφαίνετο παραδόξως ἐκτεινομένη. Τέλος δὲ δι' ἄλλης παρόδου μακρᾶς καὶ ἀφωτίστου ἔφθασαν εἰς σιδηρᾶν θύραν, ἥτις τρύζουσα ἐπὶ τῶν στροφίγγων της, ἠνεώχθη.

— Δι' αὐτῆς πρέπει νὰ διέλθωμεν; ἠρώτησεν ὁ Χαμάρετος.

— Μάλιστα δι' αὐτῆς, ἀπεκρίθη ὁ Πετραλείφας.

— Ἀ! δὲν πρέπει ν' ἀμελήσω, εἶπεν ὁ πρῶτος πρὶν προχωρήσῃ, νὰ σᾶς εἰπῶ ὅτι εἶναι ὠφέλιμον νὰ γράψητε ὁ ἴδιος πρὸς τὸν Σγοῦρον εἰς Ἄργος, προσέτι δὲ καὶ εἰς τὴν Κόρινθον, ἢ κἂν νὰ πέμψητε ἄνθρωπον τῆς ἐμπιστοσύνης σας. Ἡ ἀπόδειξις αὕτη ὅτι συνεννοούμεθα μετὰ τοῦ Αὐθέντου τῆς Ἑλλάδος, μέχρις οὗ τοῖς δώσωμεν ἄλλην μᾶλλον ἀναμφισβήτητον, θέλει ἐμψυχώσει τὰς φρουράς.

— Δὲν θέλω λείψει νὰ πράξω ὅ,τι ἀναγκαῖον. Ἀλλ' ἂς προχωρήσωμεν, εἶπεν ὁ Πετραλείφας. Ὡς δὲ ὑπερέβησαν τὴν σιδηρᾶν θύραν, — Ἀ! ἐλησμόνησα τὸ ἀναγκαιότερον, ἐπρόσθεσε. Περίμενέ με ὀλίγον.

Καὶ ἐξελθὼν πάλιν, ἔκλεισε τὴν θύραν κατόπιν του· ὁ δὲ Χαμάρετος, μείνας εἰς τὸ σκότος, ἐνόμισε μετ' ἐκπλήξεως ὅτι ἤκουσε διπλῆν τοῦ κλείθρου στροφήν. Ἐπί τινας στιγμὰς ἔμεινεν εἰς βαθείας σκέψεις βεβυθισμένος, διότι ἐντὸς ὀλίγου ἡ τύχη του ἐλάμβανε μεγίστην μεταβολήν, καὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ δόξα κατήρχετο ἐπ' αὐτὸν, καὶ ἤγγιζε τὸ μέτωπόν του μὲ ἄκρον τὸν δάκτυλον, ἀφ' ἑτέρου δ' ὁ ἔρως τὸν ἔστεφε μὲ ῥόδα ἀντὶ τῶν πρὶν ἀκανθῶν.

Ἀλλ' αἱ σκέψεις αὗται ὅσον καὶ ἂν ἦσαν ἐμβριθεῖς ἢ γλυκεῖαι, δὲν τὸν ἐμπόδισαν νὰ αἰσθανθῇ ὅτι ἔμενε πρὸ πολλῆς ἤδη ὥρας μόνος, καὶ βαθμηδὸν ἤρχισε νὰ αὐξάνῃ ἡ ἀνησυχία του. Τέλος ὅμως διελογίσθη ὅτι ὁ Πετραλείφας τὸν ἀφῆκεν ἴσως ἐδῶ, διότι ἡ ὁδηγία του ἦτον περιττὴ πλέον, καὶ ὅτι πιθανῶς εὑρίσκεται παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ἐδύνατο νὰ εὕρῃ τὴν θύραν καὶ μόνος του, ἐὰν τὴν ἐζήτει. Ἤρχισε λοιπὸν νὰ ψηλαφῇ ἐν τῷ σκότει τοὺς τοίχους, ἀλλὰ θύραν δὲν εὗρεν ἄλλην ἐκτὸς ἐκείνης δι' ἧς εἶχεν εἰσέλθει. Τρὶς περιῆλθε τὸ μέρος εἰς ὃ εὑρίσκετο, ἀλλὰ πάντοτε μόνον τοὺς τέσσαρας τοίχους καὶ τὴν θύραν ταύτην ἀπήντα. Τέλος δ' ἀπελπισθεὶς, καὶ μὴ ἐννοῶν τί τῷ συνέβαινεν, ἦλθε πρὸς αὐτὸν διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς τὴν οἰκίαν καὶ νὰ ζητήσῃ ἄλλην ἔξοδον. Ὅταν ὅμως ἠθέλησε νὰ τὴν ἀνοίξῃ, εὗρεν ὅτι ἦτον τῳόντι στερεῶς κεκλεισμένη μὲ σιδηρᾶ κλεῖθρα καὶ μὲ ἀλύτους ζυγούς. Ἐκτὸς ἑαυτοῦ ὑπὸ ἐκπλήξεως, ὑπ' ὀργῆς καὶ ἀπελπισίας, ἤρχισε νὰ φωνάζῃ, ἀλλὰ μετὰ τρόμου ἤκουσε τὴν φωνήν του ὑποκώφως πανταχόθεν ἀντανακλωμένην ὡς ἀπὸ θόλον ταπεινὸν καὶ ὀγγώδη· μὲ τοὺς γρόνθους ἤρχισε νὰ κτυπᾷ τοὺς τοίχους, νὰ σείῃ τὴν θύραν, ἀλλ' οἱ πάγιοι τοῖχοι ἀπεῤῥόφων τὸν ἦχον, οἱ δ' ἐπὶ τῆς θύρας ἀγῶνές του ἦσαν αὐτόχρημα ματαιοπονία. Καὶ ὅταν τῷ ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν διὰ πόσων κλιμάκων καὶ παρόδων εἶχε διέλθει, καὶ πόσον πρέπει νὰ ἦτον τῶν κατῳκημένων μερῶν τῆς οἰκίας μακρὰν, τὸν κατέλαβεν εἶδος παραφρονήσεως, ἐνόμιζεν ὅτι ὠνειροπόλει, ἐβόα καὶ ἐβλασφήμει, καὶ ἔπειτα ἵστατο καὶ ἐβασάνιζε τὸν νοῦν του ὅπως ἐννοήσῃ τῆς θέσεώς του τὸ αἴνιγμα, καὶ μετὰ ταῦτα ἤρχιζε πάλιν νὰ ἐρευνᾷ τοὺς τοίχους· ἀλλὰ μάτην, πάντοτε μάτην! Ὑψώσας δὲ τὴν κεφαλὴν, εἶδεν ὅτι ἡ μόνη ὀπὴ δι' ἧς εἰσήρχετο ὁ ἀὴρ καὶ τὸ φῶς, ὅταν ἦτον φῶς, εἰς τὴν ὑπόγειον φυλακὴν ταύτην, ἦτον μικρὰ θυρὶς ὑψηλῶς κειμένη ὑπὲρ τὸ ἔδαφος, καὶ κλειομένη δι' ἰσχυρῶν κιγκλίδων· δι' αὐτῆς δὲ οὐδὲν ἐδύνατο νὰ διακρίνῃ εἰμὴ τὸν οὐρανὸν καὶ τινας μεμακρυσμένας πυρὰς, αἵτινες ἦσαν ἀναμφιβόλως αἱ εἰς τὰ ὄρη καίουσαι, καὶ οὐκ ὀλίγον συνετέλουν εἰς τὸ νὰ ἐξάπτουν τὴν ἀνυπομονησίαν καὶ τὴν ἀγανάκτησίν του.

Ἐν μέσῳ δὲ τῶν παραφόρων πλανήσεών του, προσέκρουσεν ἅπαξ εἰς ἀντικείμενόν τι προέχον, καὶ ἐκτείνας τὰς χεῖρας, ἀπήντησε κλίνην λιτὴν, ἀχυρόστρωτον, καὶ ἀπηυδημένος καὶ εναγώνιος ἐῤῥίφθη ἐπ' αὐτῆς, κρατῶν τὴν κεφαλήν του διὰ τῶν δύω χειρῶν, καὶ ὡς συνέχων τοὺς λογισμούς του μὴ τὸν φύγωσιν. Ἀντικρὺ δὲ τῶν ὀφθαλμῶν του ἦτον τὸ παράθυρον, καὶ αἱ πυραὶ αἵτινες ἔλαμπον ὡς ἂν τὸν προσεκάλουν, ὡς ἂν, ἐλευθερίαν ἐπαγγελλόμεναι, τὴν ἀκατάληπτον κάθειρξίν του ἔτι δεινοτέραν καθίστων. Ἡ σύγχυσις τῶν ἰδεῶν του ἦτον μεγίστη. μυρίας εἰκασίας ἐδέχετο καὶ μυρίας ἀπέῤῥιπτε περὶ τῶν αἰτιῶν τοῦ φυλακισμοῦ του, καὶ σχεδὸν ἔκλινε νὰ τὸ ἀποδώσῃ εἰς λάθος καὶ εἰς λήθην τοῦ Πετραλείφου. Μόλις δὲ μετὰ πολλὰς ὥρας ἐνάρκωσεν ὁ ὕπνος τὰς τεταραγμένας αἰσθήσεις του, καὶ τὸν κυκεῶνα τῶν συλλογισμῶν του ἀντικατέστησε δι' ὀνείρων τερατουργῶν.

ΚΕΦ. Κ'.

Ὁ Πετραλείφας ἐν τούτοις, ἀφ' οὗ ἔκλεισε τὴν θύραν τοῦ ὑπογείου θαλάμου, ὅστις, ἂς τὸ ἐξηγήσωμεν ἐν παρόδῳ, ἦτον ἡ κατὰ τὸν μεσαιῶνα εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς μεγάλας οἰκίας ὑπάρχουσα κρύπτη ἢ καταφύγιον τοῦ οἰκοδεσπότου διὰ τὰς παντοίας περιστάσεις τῶν ταραχωδῶν ἐκείνων καιρῶν, ἐπέστρεψε διὰ τῶν αὐτῶν παρόδων, ἀνέβη βραδέως τὴν ἀναβάθραν, ἐλθὼν εἰς τὸ δωμάτιόν του ἀφῆκε τὸν λύχνον, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τῆς ἐγγόνου του, ἣν εὗρε καθημένην παρὰ τὸ φῶς καὶ κεντοῦσαν.

— Φιλτάτη Ἄννα, τῇ εἶπε, δὲν πρέπει ν' ἀγρυπνήσῃς ἐξώρας. Αὔριον θὰ ἔχωμεν ἡμέραν ἐπίπονον· ἐπειδὴ ὅμως εἶσαι ἀκόμη ἔξυπνος, ἤθελον πρὶν σ' εὐχηθῶ τὴν καλὴν νύκτα μίαν λέξιν νὰ σὲ εἰπῶ, διότι δὲν ἠξεύρομεν τί τέξεται ἡ ἐπιοῦσα.

— Ἀκούω, πάππε μου.

— Ἀφ' ὅτου ἐνόησα τὴν κατ' ἐμὲ ἄδικον, σοὶ τὸ ὁμολογῶ, ἀποστροφήν σου πρὸς τὸν Σαμπλίτην, εἶδες ὅτι οὔτε τὸ ὄνομά του ποτὲ σοὶ ἀνέφερα. Ἠξεύρω ὅτι τοιαῦται ἀντιπάθειαι εἶναι ἐνίοτε φυσικαὶ, καὶ ὅσον καὶ ἂν ὁ νοῦς μου μὲ ἔπειθεν ὅτι ὁ Ῥοβέρτος εἶναι εἷς τῶν ζηλευτοτέρων νέων τῆς Γαλλίας καὶ ὅτι ὠφελιμωτάτη ἦτον ἡ μετ' αὐτοῦ ἡμῶν ἕνωσις, ἀλλ' ἡ πατρική μου καρδία ὡμίλησεν ὑπὲρ σοῦ, καὶ ἀφ' οὗ σοὶ ἦτον ἐπαχθὴς, δὲν ἠθέλησα νὰ σοὶ τὸν ἐπιβάλω. Ἀφ' οὗ ὅμως ἐνέδωκα εἰς σὲ, φιλ-

τάτη μου κόρη, μὴ μοὶ ἀνταποδώσῃς τὰ ἴσα. Ἀφ' οὗ ἐπείσθην εἰς τὴν νεανικήν σου ἰδιοτροπίαν, πείσθητι καὶ σὺ εἰς τὴν γηραιάν πεῖράν μου.

— Τί θέλετε παρ' ἐμοῦ; ἠρώτησεν ἡ Ἄννα, δεινὰ οἰωνιζομένη ἐκ τοῦ μακροῦ προοιμίου τούτου.

— Θέλω, ἀπήντησε θωπευτικῶς ὁ Πετραλείφας, νὰ δεχθῇς ἀπὸ τῆς χειρός μου σύζυγον τὸν ἐρασμιώτερον καὶ ἐνδοξότερον ἐνταυτῷ, τὸν ἰσχυρότερον μετὰ τὸν βασιλέα, ἐκεῖνον εἰς οὗ τὴν κεφαλὴν ἐπιπετᾷ ἤδη ἡγεμονικὸν στέμμα, ἐκεῖνον ὅστις θέλει σὲ καταστήσει σεβαστὴν καὶ εὐδαίμονα. Θέλω νὰ δεχθῇς τὸν Γοδοφρεῖδον Βιλλαρδουῖνον.

— Πάππε, ὦ πάππε μου, ἀνέκραξεν ἡ Ἄννα· νὰ μὲ φονεύσῃς λοιπὸν ἔλαβες ἐντολήν; Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διέλθω ἥσυχος τὴν σκοτεινήν μου μέχρι τοῦ τάφου ὁδόν; εἶναι ἄφευκτον νὰ τὴν σπείρετε μὲ ἀκάνθας; Ἀφετέ με ζῶσα νὰ ταφῶ εἰς κἀνὲν καταγώγιον, ἤ, ἂν δὲν ἀρκῇ οὐδὲ τοῦτο, ἄφετέ με νὰ προστρέξω εἰς τὸ τελευταῖον ἡσυχαστήριον, καὶ μὴ μὲ διώκετε ὡς ἐκεῖ.

— Τί σημαίνουν, θύγατερ, οἱ ἀπονενοημένοι οὗτοι λόγοι; εἶπεν αὐστηρῶς ὁ γέρων. Σοὶ εἶναι ἀντιπαθὴς καὶ ἡ δευτέρα μου αὕτη πρότασις; ἡ πετᾷ πρὸ τῆς φαντασίας σου κἀνὲν λαμπρότερον ὄνειρον ἴσως; Δὲν μοὶ λέγεις ποῖον εἶναι αὐτό; Ἴσως σ' ἐξέπληξαν τοῦ Χαμαρέτου οἱ πατριωτικοὶ διθύραμβοι; Ἄφρων ὀνειροπόλος, τολμᾷ ν' ἀναβλέπῃ εἰς τὰς ὑψηλοτέρας κορυφὰς τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς δόξης καὶ δὲν βλέπει πρὸ τῶν ποδῶν του τὸ βάραθρον! Πτωχὴ χρυσαλὶς τοῦ σκότους, ἐκλαμβάνει ὡς ἀθάνατον φῶς τὴν φλόγα ἥτις θενὰ τὸν καύσῃ! Ἠξεύρεις εἰς τί κατήντησα; Ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν πρὸς αὐτὸν νὰ τὸν καταχλείσω παιδίον ἄνουν, καὶ παράφρονα ὅπως τὸν προφυλάξω ἀπὸ ἑαυτὸν καὶ ἀπὸ τὸν ἔσχατον κίνδυνον! προσωρινὰ δεσμὰ τῷ ἔδωκα διὰ νὰ τὸν λυτρώσω ἀπὸ δεσμὰ αἰώνια καὶ ἀπὸ ἐπαίσχυντον καταδίκην. Ἴσως ἐνθαῤῥύνεις τὰς μωρὰς ἀξιώσεις του; μειδίαμά σου πρέπει τῷ ὄντι ν' ἀποκριθῇ εἰς αὐτὰς, ἀλλὰ μειδίαμα περιφρονήσεως. Μάκρυνον ἀπὸ σοῦ ἰδέαν ἥτις ἤθελε βαθέως λυπήσει τὸν πατέρα σου.

— Ἀλλὰ τίς σᾶς εἶπε, πάππε, ἀνέκραξεν ἡ Ἄννα δυσφοροῦσα, ὅτι συνέλαβον ποτὲ ἰδέαν τοιαύτην; Τὰ αἰσθήματα τοῦ Λέοντος εἶναι εὐγενῆ ὅλα, ἄξια πάσης συμπαθείας καὶ θαυμασμοῦ· ἐν μέσῳ τῶν τεταπεινωμένων συμπατριωτῶν ἡμῶν εἶναι ὁ μόνος ὑψῶν κεφαλὴν ἀταπείνωτον. Ἂν αἱ εὐχαί μου δύνανται νὰ τῷ ἀρκέσωσιν, αἱ εὐχαί μου εἰσὶν ὅλαι ὑπὲρ αὐτοῦ. Ποτὲ δὲ βεβαίως δὲν ἐδικαίωσα ὑπόνοιαν ἄλλου αἰσθήματος πρὸς αὐτόν.

— Μὴ ὀργίζεσαι, φιλτάτη Ἄννα, εἶπεν ὁ Πετραλείφας, ἤμην βέβαιος ὅτι δὲν φρονεῖς ταπεινὰ οὐδ' ἀνάξια τοῦ πατρός σου καὶ σοῦ. Ἠξεύρω ὅτι ἡ πρότασις ἥτις μᾶλλον σὲ προσμειδιᾷ εἶναι ἡ τοῦ Αὐθέντου τῶν Ἀθηνῶν.

— Πάππε, τίς ἰδέα! . . . ὑπετραύλισεν ἡ Ἄννα, ἐρυθριῶσα σφοδρῶς.

— Ναὶ, ἐπέμεινεν ἐκεῖνος, βλέπω ὅτι ὑπὲρ πάσας ἄλλας δέχεσαι προτιμότερον τὰς περιποιήσεις τοῦ πρέσβεώς του. Ὁ Ὄθων εἶναι βεβαίως ἡγεμὼν μέγας, καὶ ὁ Γούης θέλει εἶσθαι διάδοχός του. Ἀλλὰ πρῶτον, θύγατερ, δὲν τὸν γνωρίζομεν, καὶ ἡ περὶ τῆς εὐτυχίας σου μέριμνά μου ἤθελε διστάσει νὰ παραδώσῃ τὴν τύχην σου εἰς ἄνθρωπον οὗ δὲν ἠρεύνησα τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰ ἀτομικὰ πλεονεκτήματα. Δεύτερον ὅμως, ἂν ἡ τύχη τῆς ἡγεμονίδος τῶν Ἀθηνῶν σοὶ φαίνεται ἐπιθυμητὴ, πολὺ φθονητοτέρα εἶναι ἡ τῆς ἡγεμονίδος τῆς Πελοποννήσου. Δὲν εἶναι μὲν ὁ Δελαρόσης ἀνάξιος σοῦ, ἀλλ' ὁ Βιλλαρδουῖνος εἶναι ἀξιώτερος πάντων. Καὶ συμφέρει μὲν ἴσως εἰς τὸν πατέρα σου νὰ ἀποκτήσῃ συγγενῆ του καὶ σύμμαχον τὸν ἰσχυρὸν γείτονά του, ὅστις ἄρχει ἐπὶ τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐπὶ τῶν Θηβῶν, ἀλλ' ἂν τοὺς αὐτοὺς συνάψῃ δεσμοὺς μετὰ τῶν δυναστευόντων τῆς Πελοποννήσου, τότε ὁ μέγας Κὺρ περιζωννύεται ὑπὸ τῆς δυνάμεώς του, καὶ γίνεται αἰχμάλωτός του σχεδόν. Τοῦτο τῷ συμφέρει πολὺ περισσότερον· ἀλλὰ τὸ ἡμέτερον συμφέρον εἶναι συμφέρον καὶ τῶν Βιλλαρδουΐνων· διὰ τοῦτο, φιλτάτη θύγατερ, ἠθέλησα νὰ σὲ προειδοποιήσω ὅτι προσεχῶς, ὅτι αὔριον ἴσως, ὁ Γοδοφρεῖδος θέλει ζητήσει τὴν χεῖρά σου.

— Θέλω τὴν ἀποποιηθῇ! ἀπήντησε δραστηρίως ἡ Ἄννα.

— Αὕτη, φιλτάτη, εἶναι παιδαριώδης ἰσχυρογνωμία, εἶπε συστέλλων τὰς ὀφρῦς ὁ Πετραλείφας. Ἐνέδωκα ἕως οὗ ἐπέτρεπεν ἡ φρόνησις μετὰ τοῦ συμφέροντος. Ἐπιτετραμμένος ὅμως τὴν πατρικὴν δύναμιν, θέλω αὐστηρῶς τὴν ἀσκήσει. Ἦλθα νὰ σοὶ ἀναγγείλω τὴν ἀπόφασιν ἐμοῦ καὶ τοῦ πατρός σου, ὄχι νὰ τὴν συζητήσω. Προπαρασκευάσθητι.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν τραχέως, ἐξῆλθεν. Ἔμεινε δὲ ἡ Ἄννα ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἀτενίζουσα πρὸς τὴν θύραν, ὡς ἂν εἶχεν ἀπολιθωθῇ, ὡς ἂν τὴν εἶχον ἐγκαταλείψει καὶ ἡ αἴσθησις καὶ ἡ κίνησις. Ὅλον της τὸ αἷμα συνεστάλη βιαίως εἰς τὴν καρδίαν της, ἥτις σφοδρῶς ἐτινάσσετο, ὥστε οἱ παλμοί της ἠκούοντο. Τέλος δ' ἐξεῤῥάγη εἰς καταῤῥάκτην δακρύων καὶ ἀναλαβοῦσα ἡ Ἄννα πυρεσσούσης δραστηριότητα ἠγέρθη καὶ περιέτρεχε μὲ μεγάλα βήματα τὸν κοιτῶνά της. Διάφορα σχέδια μικρότερα καὶ μᾶλλον τὸ ἓν τοῦ ἄλλου ἀδύνατα διεσταυροῦντο διὰ τῆς τεταραγμένης της κεφαλῆς· ἄλλοτε ὡμίλει περὶ φαρμάκου, ἄλλοτε ἐσχεδίαζε ν' ἀποτρέξῃ πρὸς τὸν Γωλτιέρον, ἢ κἂν νὰ τῷ μηνύσῃ ὅπως ζητήσῃ τὴν βοήθειάν του, καὶ τότε οἱ ὀλοφυρμοί της ἐδιπλασιάζοντο. Τέλος πραϋνομένη ὁπωσοῦν ἡ φλὸξ, ἥτις τὴν διέκοπτε, τὴν ἀφῆκε νὰ συνάψῃ τὰς ἰδέας της, καὶ ἡ τελευταία της ἀπόφασις ὑπῆρξεν, αὔριον ἐπὶ τῆς θήρας, ὅτε ἔμελλε νὰ ἰδῇ τὸν Γωλτιέρον, νὰ τεθῇ ὑπ' αὐτοῦ τὴν ἱπποτικὴν προστασίαν.

Ἡ αὔριον εἶναι ἀληθὲς ὅτι φθάνει τόσον βραδύτερον, ὅσον ἀνυπομονώτερον περιμένεται, Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἥλιος φαίνεται ἀδιαφορῶν διὰ τὰ ἀνθρώπινα πάθη, καὶ βαδίζων πάντοτε ἀταράχως τὸ αὐτὸ βῆμά του, διὰ τοῦτο ἔφθασε τέλος καὶ τῆς διὰ τὴν Ἄνναν ἀγρύπνου ἐκείνης νυκτὸς ἡ αὔριον.

ΚΕΦ. ΚΑ.

Ἀπὸ πρωΐας ἤδη ὁ οἶκος τοῦ Αὐθέντου ἦν πλήρης ταραχῆς καὶ κινήσεως, καὶ ἵππων καὶ ἱππότων προλαβόντων τὴν ὥραν τῆς θήρας. Ἡ Ἰσαβέλλα, ἥτις δὲν εἶχεν ἀκόμη ἡλικίαν τοιαύτην, ὥστε νὰ στερηθῇ τῆς εὐχαριστήσεως τῆς θήρας καὶ τῆς τιμῆς τοῦ νὰ συνοδεύσῃ τὴν ἔκλαμπρον αὐτῆς ξένην, προεκάθητο ἐν κυνηγετικῇ στολῇ τῆς συνελεύσεως, καὶ ὑπεδέχετο τοὺς προσερχομένους, ἔχουσα πλησίον αὐτῆς τὸν μικρὸν Γουλιέλμον τὸν Καλαμάταν, κρατοῦντα ἀργυροῦν τόξον, καὶ σκιρτῶντα ἀπὸ τὴν χαρὰν ὅτι τῷ ἐπετρέπετο νὰ συνοδεύσῃ τοὺς γονεῖς του εἰς τὴν θήραν.

Μετ' ὀλίγον δ' ἦλθεν ὁ Ῥοβέρτος, ὅστις, ἀφ' ὅτου ἐπείσθη ὅτι ἡ τύχη του εἶναι ἀμετάθετος, ἀντὶ νὰ ἐξακολουθῇ σκιαμαχῶν κατ' αὐτῆς, καὶ μάτην μνησικακῶν, ἐπέτρεψεν ἐκ τοῦ ἐναντίου εἰς τὴν ἀγαθὴν τῆς ψυχῆς του διάθεσιν νὰ ἐπικρατήσῃ, καὶ εἰλικρινῶς ἀνταποκρινόμενος εἰς τοῦ Βιλλαρδουΐνου τὰς φιλικὰς ἐπιδείξεις, ἐδέχθη ν' ἀναβάλῃ τὴν ἀναχώρησίν του ἐπὶ μίαν ἡμέραν ἀκόμη, ὅπως συνοδεύσῃ τὴν μεγάλην θήραν· καὶ ἐδέχθη τόσῳ προθυμότερον μάλιστα, καθ' ὅσον ἦν βέβαιος ὅτι ἐδύνατο ν' ἀναχωρήσῃ ἅμα ἤθελε, διότι κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς ἡμέρας ἐκείνης τρία μεγάλα πλοῖα κατέπλευσαν ἐκ Κερκύρας, φέροντα, φεῦ! μετ' εἴκοσιν ἡμέρας ἀφ' οὗ παρῆλθεν ἡ ἀνάγκη αὐτῆς τὴν καθυστερήσασαν συνοδίαν του. Ἔπειτα δὲ ἦλθεν ὁ Γοδοφρεῖδος μετὰ πλήθους νέων βαρόνων, μετ' ὀλίγον ὁ Πετραλείφας μετὰ τῆς ἐκγόνου του, εἰς ἧς τὸ πρόσωπον ἐφαίνοντο ὠχριῶντα τὰ ῥόδα, καὶ τελευταῖα παρουσιάσθη ἡ Ἄγνὴ, ὁδηγουμένη ὑπὸ τοῦ Βιλλαρδουΐνου, καὶ παρακολουθουμένη ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν της.

Καθεζόμενος δ' ὁ Βιλλαρδουΐνος, προσεκάλεσεν ὅλους τοὺς παρεστῶτας νὰ τὸν μιμηθῶσιν, ὅπως ἀπογευθῶσι τινῶν τραγημάτων, πρὶν ἐξέλθωσιν εἰς τὴν μακρὰν ἱππασίαν· εἰσελθόντες δὲ ὑπηρέται περιέφερον μελίπηκτα καὶ θερμὸν ἀφέψημα ῥόδων εἰς τὰς κυρίας πρῶτον καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τοὺς ἱππότας. Ἐπλησίαζε δὲ ἤδη ἡ στιγμὴ τῆς ἀναχωρήσεως, ὅταν ἡ θύρα ἠνεώχθη, καὶ εἰσελθὼν ὁ ἐπίσκοπος Ῥαιδεστοῦ μετὰ τῶν δύω πλοιάρχων τῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἐπλησίασε πρὸς τὴν Ἄγνὴν, ἥτις ἐφάνη εἰς τὴν ὄψιν του ταραχθεῖσα, καὶ προσκυνήσας αὐτὴν,

— Ἐκλαμπροτάτη, εἶπεν, ἰδοὺ οἱ πλοίαρχοι, οἵτινες ἀναγγέλλουσιν ὅτι ὁ ἄνεμος μετεβλήθη, καὶ ὅτι ἂν δὲν θέλετε νὰ παρέλθῃ ἡ εὐκαιρία εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀποπλεύσητε.

— Πῶς! ν' ἀποπλεύσητε, εἶπεν ὁ Βιλλαρδουΐνος, ἐνῷ ἡ θήρα μᾶς περιμένει; εἶναι ἀδύνατον. Αὔριον!

— Ἐκλαμπροτάτη, εἶπεν ὁ εἷς τῶν πλοιάρχων κλίνων ἐδαφιαίως ἐμπρός της, ὁ ἄνεμος αὐτὸς δὲν θὰ διαρκέσῃ. Ἂν μᾶς μακρύνῃ μερικὰς ὥρας ἀπὸ τὸν Μωρέαν, ἂς μεταβληθῇ, ἔπειτα δὲν μᾶς βλάπτει· εἰς τὸ πέλαγος ἠμποροῦμεν νὰ πλεύσωμεν πάντοτε. ἂν ὅμως τὸν ἀμελήσωμεν τώρα, ἠμποροῦμεν, τίς ἠξεύρει; πολλὰς ἡμέρας νὰ τὸν περιμείνωμεν πάλιν.

— Ἐκλαμπροτάτη, εἶπε τέλος ὁ γέρων Ναΐτης, ὁ συνοδεύων τὴν Ἄγνὴν, τὸ καθῆκόν μας ἀπαιτεῖ ν' ἀποπλεύσωμεν. Μέχρι τοῦδε ὁ πλοῦς τῆς ὑμετέρας Ἐκλαμπρότητος πολὺ παρετάθη, καὶ ἀδικαιολόγητοι ἠθέλομεν εἶσθαι ἐνώπιον τοῦ ἱεροῦ αὐτοκράτορος, ἂν ὑπὲρ ἡμῶν τὸν ἄνεμον ἔχοντες καὶ χωρὶς ὑπερτάτης ἀνάγκης, ἀναβάλλωμεν τὴν ἀναχώρησιν περαιτέρω.

— Κύριε Ναΐτα, εἶπεν ἡ Ἄγνὴ, σᾶς ὁμολογῶ ὅτι δὲν συμμερίζομαι τὴν ἀ·υπομονησίαν σας. Διατί θέλετε νὰ μ' ἀποσπάσητε τόσον ταχέως ἀπὸ τὰ μέρη ὅπου εἶμαι τόσον εὐτυχής! Καὶ ταῦτα λέγουσα, ἔσφιγξε τὴν χεῖρα τῆς Ἰσαβέλλας.

— Ἀλλὰ, κυρία, εἶπεν ὁ Ναΐτης, τὸ ἠκούσατε. Μιᾶς ἡμέρας ἀναβολὴ, δύναται πολλῶν ἡμερῶν νὰ φέρῃ ζημίαν.

— Μὴ τὸν ἀκούετε, εἶπεν ὁ Βιλλαρδουΐνος· τὸ καθῆκόν του τὸν καθιστᾷ σκληρὸν πρὸς ἡμᾶς. Μὴ θελήσητε νὰ μεταβάλητε τὴν ἡμέραν τῆς εὐθυμίας εἰς ἡμέραν πένθους. Μεθ' ὅλων τῶν κυρίων τούτων ἰδοὺ σᾶς παρακαλῶ καὶ ἐγὼ νὰ μείνετε τὴν ἡμέραν ταύτην.

Τότε δὲ προσελθὼν καὶ ὁ Γοδοφρεῖδος πρὸς τὴν Ἄγνὴν, ἔκλινε τὸ ἓν γόνυ ἐμπρός της·

— Ἐκλαμπροτάτη, εἶπεν, ὅταν θέλωσι νὰ σᾶς ἁρπάσωσιν ἀπὸ τοῦ κόλπου τῶν συμπατριωτῶν σας, νὰ σᾶς πέμψωσι πρὸς ἀνθρώπους ἀγνώστους καὶ ξένους, νὰ σᾶς θυσιάσωσιν εἰς βασιλόπαιδα ὅστις ἴσως δὲν ἀπεγαλακτίσθη ἀκόμη, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ῥιφῶ εἰς τοὺς πόδας σας καὶ νὰ σᾶς καθικετεύσω νὰ μὴν ὑπακούσητε, νὰ μὴν ὑποκύψητε εἰς τὴν ἀποτρόπαιον ταύτην βίαν. Μείνατε, ὤ! μείνατε μεταξὺ ἡμῶν. Ἐπιτρέψατε νὰ σᾶς περιστοιχίσωσιν αἱ λόγχαι, οἱ βραχίονες, αἱ καρδίαι μας, νὰ σᾶς ὑπερασπισθῶσιν ἀπέναντι πάντων. Ἴσως ἡ καρδία μου παραφέρει τὸν νοῦν μου, ἴσως ἔνοχος καθίσταμαι ἀσυγγνώστου προπετείας, μεγάλου ἐγκλήματος, ἀξιοποίνου θράσους, ἐγὼ ὁ γεννηθεὶς μακρὰν τοῦ θρόνου, ὅταν τολμῶ ν' ἀναβλέψω πρὸς τοῦ θρόνου τὸ τιμαλφέστερον κόσμημα. Οὐχ ἧττον ὅμως ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν συνηγμένων ἐνταῦθα βαρόνων καὶ μεγιστάνων, ἐνώπιον τῶν σεβασπῶν μου γονέων, οἵτινες δὲν θέλουσι ψεύσει τοὺς λόγους μου, σᾶς προσφέρω τὴν χεῖρά μου καὶ τὴν αἰωνίαν μου πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν. Καὶ δὲν θέλω ἐγερθῇ ἀπὸ τὴν θέσιν ταύτην ἱκέτου, πρὶν ἡ χεὶρ τῆς ὑμετέρας Ἐκλαμπρότητος μὲ ἐγείρῃ ἢ μὲ φονεύσῃ.

Ὅλοι ἔμειναν ἔκθαμβοι εἰς τὸ παράδοξον τοῦτο κίνημα, καὶ τὴν αἴθουσαν διέτρεχε ψιθυρισμὸς κρύφιος. Ἡ δὲ Ἄγνὴ, ἐκτείνουσα τὴν χεῖρα,

— Ἐγέρθητε, Κύριε ἱππότα, εἶπεν·

Ἔπειτα δὲ ἀνισταμένη καὶ ἡ ἰδία, ἐπρόσθεσε·

— Καὶ ἐγὼ, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ἐνταῦθα συνηγμένων κυρίων βαρόνων καὶ μεγιστάνων, ἐνώπιον τοῦ Ὑψηλοτάτου αὐθέντου καὶ τῆς Ἐκλαμπροτάτης κυρίας Ἰσαβέλλας, οὓς θεωρῶ ὡς ἄλλους γονεῖς μου, κηρύττω ὅτι δέχομαι τὴν χεῖρα ἥτις τόσον εὐγενῶς μοὶ προσφέρεται, καὶ ἀναγνωρίζω ὡς σύζυγον καὶ κύριόν μου τὸν Ἐκλαμπρότατον Γοδοφρεῖδον τὸν Βιλλαρδουΐνον.

— Πῶς! ἀνέκραξεν ὁ γέρων Ναΐτης, ποίαν λέξιν ἐπροφέρατε! Ἐσκέφθητε, Ἐκλαμπροτάτη, τί εἴπετε! Ἦτον ἀστεϊσμὸς, ἀλλ' ἀστεϊσμὸς, μοὶ συγχωρεῖτε νὰ σᾶς τὸ εἰπῶ, παράτολμος!

— Δὲν ἦτον ἀστεϊσμὸς, ἀπεκρίθη σοβαρῶς ἡ Ἄγνὴ, ἀλλ' ἡ σταθερά μου ἀπόφασις!

— Ἀλλὰ ποτὲ δὲν δύναμαι νὰ συγκατατεθῶ εἰς αὐτὴν, ἔκραξεν ἐκτὸς ἑαυτοῦ ὁ Ναΐτης, ποτὲ δὲν θέλω παρευρεθῇ εἰς τοῦ γάμου τούτου τὴν τελετήν. Ἐσυλλογίσθητε τὴν λύπην τῆς μητρός σας, ἐνθυμήθητε τοῦ αὐτοκράτορος τὴν ὀργήν;

— Οὔτε ἀπαιτῶ τὴν συγκατάθεσίν σας, ὑπέλαβε πικρῶς ἡ Ἄγνὴ, καὶ σᾶς συγχωρῶ τῶν λόγων σας τὴν δριμύτητα, διότι ἠξεύρω ὅτι ἀφοσίωσις σᾶς τοὺς ὑπηγόρευσεν. Οὐδὲ νὰ μείνητε, Κύριοι, παρ' ἐμοὶ ἀπαιτῶ, καθὼς οὐδ' ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατον ἐπίσκοπον Ῥαιδεστοῦ, ὅστις ἐπίσης δὲν ἐγκρίνει, ἢ κἂν δὲν τολμᾷ νὰ ἐγκρίνῃ τὴν πρᾶξίν μου. Ἀπέλθετε εἰς Κωνσταντινούπολιν. Εἰπέτε εἰς τὴν ἀγαπητήν μου μητέρα ὅτι τὴ· ἠπάτησαν καὶ μ' ἔστελλον σφάγιον ὑπούλου πολιτικῆς, καὶ ἡ μήτηρ μου θὰ σᾶς εὐλογήσῃ διὰ τὴν σωτηρίαν μου. Εἰπέτε εἰς τὸν αὐτοκράτορα, ὅτι ἀντὶ νηπίου τρεφομένου εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ὠκεανοῦ θέλει ἔχει ἀνεψιὸν τὸν ἀνδρειότερον ἱππότην τῆς χριστιανοσύνης, τὸν κληρονόμον τῆς ὡραιοτέρας αὐθεντίας τοῦ κόσμου, κειμένης ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ θρόνου του· καὶ ὁ αὐτοκράτωρ, ὅταν παρέλθῃ ἡ πρώτη ὁρμὴ τοῦ θυμοῦ του, θέλει σᾶς εὐγνωμονήσει. Ὑπάγετε.

Ὅλοι ἐπευφήμησαν θορυβωδῶς, καὶ ὁ Γοδοφρεῖδος ἐφίλησε περιπαθῶς τῆς μνηστῆς του τὰς χεῖρας· αὐτὴ δὲ ἐρρίφθη ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Βιλλαρδουΐνου καὶ τῆς Ἰσαβέλλας.

Ἀλλ' ἐκτὸς αὐτῶν ὑπῆρχον δύω ἀκόμη ἄνθρωποι εἰς τὴν ὁμήγυριν, εἰς οὓς ἡ σκηνὴ αὕτη ἀπετέλεσεν ἐντύπωσιν ἰσχυρὰν ἂν καὶ διάφορον, ἡ Ἄννα καὶ ὁ Πετραλείφας. Ἡ Ἄννα, ἥτις εἶχεν ἔλθει εἰς τὴν ἑορτὴν ὡς αἰχμάλωτος συρομένη ἀπὸ ἅλυσιν, ἢ ὡς θῦμα φερόμενον εἰς τὸν βωμὸν, ἅμα εἶδε τοῦ Γοδοφρείδου τὸ κίνημα καὶ ἐκ τῶν πρώτων του λόγων προηγθάνθη τὸν σκοπόν του, ἐνόμισεν ὅτι μέγα βάρος ἔρρθη ἀπὸ τὴν καρδίαν της, τὸ μειδίαμα ἐπανῆλθεν εἰς τὰ χείλη της, καὶ ἀπὸ ἀφώνου ἔγειτεν ὁμιλητική, καὶ ἀπεύθυνε πολλοὺς εὐθύμους ἀστεϊσμοὺς εἰς τὸν Γωλτιέρον, ὅστις συνέπεσε νὰ ἵσταται πλησίον της. Ὁ δὲ Πετραλείφας ἐξ ἐναντίας ἠσθάνθη ὅλας του τὰς τρίχας ὀρθουμένας εἰς τὸν πώγωνα καὶ εἰς τὴν κεφαλήν του. Τὸ πρόσωπόν του κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἤθελεν εἶσθαι θαυμασία σπουδὴ διὰ ζωγράφον, ἂν ὑπῆρχε ζωγράφος ἐκεῖ καὶ ἂν εἶχε καιρὸν νὰ σπουδάσῃ. Τὸ σῶμά του κυριευθὲν ἀπὸ νευρικὴν ἀνησυχίαν, παρεῤῥίπτετο ἐπὶ τῆς καθέδρας του, καὶ τὸ στόμα του σπασμωδικῶς κινούμενον, ἐψιθύριζε

— Κωμῳδία! αἰσχρὰ κωμῳδία! κωμῳδία προπαρεσκευασμένη!

Ἀλλ' ὁ Βιλλαρδουΐνος, ἀφ' οὗ ἠσπάσθη τὴν νύμφην του, διευθύνθη μὲ πολὺ φλέγμα πρὸς τὸν Πετραλείφαν, καὶ λαμβάνων αὐτὸν ἀπὸ τῆς χειρὸς,

— Ἐνδοξότατε, τῷ εἶπε μεγαλοφώνως, νὰ εὐχηθῆτε τὸν υἱόν μου.

Ἔπειτα δὲ πλησιάζων εἰς τὸ οὖς του,

— Παραδόξου χαρακτῆρος εἶναι ὁ Γοδοφρεῖδος, ἐπρόσθεσεν. Ὅταν μ' ἐκρύπτετο χθὲς, ποῦ νὰ προϊδῶ τί ἀβυσσοδόμει!

Ἀλλ' ὁ Πετραλείφας χωρὶς νὰ καταδεχθῇ ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὴν παρατήρησιν ταύτην,

— Εὔχομαι ἐκ καρδίας, εἶπε μεγαλοφώνως, τὸ ἐκλαμπρότατον ζεῦγος, καὶ ἐλπίζω νὰ παρουσιασθῇ περίστασις νὰ τῷ ἀποδείξωμεν τὰ αἰσθήματα ἡμῶν, ἐγὼ καὶ ὁ γαμβρός μου. Συγχρόνως δὲ ἐπικαλοῦμαι καὶ ἐγὼ τῆς ὑμετέρας Ὑψηλότητος τὰς εὐχὰς ὑπὲρ τῆς φιλτάτης μου ἐκγόνου.

Καὶ λαβὼν τὴν χεῖρα τῆς Ἄννης, ἥτις τὸν ἀφῆκε, μὴ ἐννοοῦσα τίς ἦν ὁ σκοπός του,

— Ὠφελοῦμαι, εἶπε, τῆς χαρμοσύνου καὶ ἐπισήμου περιστάσεως ταύτης ὅπως κηρύξω εἰς πάντας τοὺς παρευρισκομένους εὐγενεῖς βαρόνους καὶ προὔχοντας, ὅτι ἠῤῥαβώνισα τὴν ἔκγονόν μου θυγατέρα τοῦ Αὐθέντου τῆς Ἑλλάδος μετὰ τοῦ Γουλιέλμου, ἀνεψιοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Ὑψηλοτάτου Αὐθέντου τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἐπικαλεσθῶ τὰς συγχαρητηρίους εὐχάς των. Ἱππότα Γωλτιέρε, φέρετε τὸν δακτύλιον τοῦτον εἰς τὸν Γουλιέλμον, ὅστις σᾶς ἔπεμψε νὰ τὸν ζητήσητε.

Ὁ Γωλτιέρος ἔλαβε τὸν δακτύλιον, καὶ ἐλθὼν ἐστάθη ἐμπρὸς τῆς Ἄννης, ἥτις εἰς τοὺς λόγους τοῦ πάππου της εἶχε μείνει ὡς στήλη ἁλὸς ἢ ὡς ἀνδριὰς μαρμάρου, μὲ ἀτόνους τοὺς ὀφθαλμοὺς, μὲ τὸ στόμα ἀνοικτὸν καὶ ἄφωνον! Ὡμίλησε δὲ ὁ Γωλτιέρος, ὡς ἕπεται·

— Ὁ δακτύλιος, εἶπεν, οὗτος εἶναι θησαυρὸς πολύτιμος. Ὅστις ἅπαξ τὸν λάβῃ εἰς τὰς χεῖράς του, ἐννοεῖτε ἂν ἔχῃ ἐπιθυμίαν νὰ τὸν διατηρήσῃ. Ὁ Μέγας Κὺρ Ὄθων ὁ Δελαρόσης, ὅστις μ' ἔπεμψε νὰ σᾶς τὸν ζητήσω, καὶ ὁ ἀνεψιός του Γουλιέλμος, ὅστις θέλει τὸν διαδεχθῇ εἰς τὸν ἡγεμονικὸν θρόνον του, εἶναι μεγάλοι αὐθένται· ἐξουσιάζουσι τὰς Ἀθήνας μὲ τοὺς ἀπεράντους των ἐλαιῶνας, μὲ τὰ μαρμάρινα παλάτια τῶν ἡρώων, μὲ τῶν σοφῶν τὰ διδασκαλεῖα. Ἐξουσιάζουσι τὰς Θήβας μὲ τὰς παχείας των πεδιάδας, μὲ τὰ μελισσοτρόφα των ὄρη, ἔχουσι μυριάδας ὑπέρπυρα εἰς τὰ ταμεῖά των, καὶ τὰς ἀρίστας λόγχας εἰς τὰς διαταγάς των. Ἂν μοὶ διατάξετε θέλω φέρει τὸν δακτύλιον εἰς τὸν Γουλιέλμον. Ἀλλὰ γνωρίζω ἱππότην, ὅστις οὔτε παλάτια ἔχει, οὔτε φρούρια, οὔτε ὑπέρπυρα οὔτε ἄλλην λόγχην πλὴν μόνης τῆς λόγχης του, ἔχει ὅμως ὅ,τι ἴσως δὲν ἔχουν οἱ αὐθένται του, ἔχει καρδίαν φλέγουσαν καὶ πλήρη ἀφοσιώσεως, καὶ τὴν καρδίαν ταύτην θέτων εἰς τοὺς πόδας σας, ἐξαιτεῖται νὰ κρατήσῃ τὸν δακτύλιον τοῦτον δι' ἑαυτόν.

— Ἱππότα Γωλτιέρε, εἶπεν ὁ Πετραλείφας μετὰ τόνου ἐλαφρῶς δηκτικοῦ, καὶ εἰς τὸν Γοδοφρεῖδον λοξὸν βλέμμα τοξεύων· ἡ παρῳδία εἶναι ἴσως εὔστο-

χος καὶ ἀστεία, ἀλλ' ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ἀμφιβάλλω ἂν εἶναι καὶ ἔγκαιρος.

— Παρῳδία; εἶπεν ὁ Γωλτιέρος. Μὲ συγχωρεῖτε· περιμένω ἀπὸ τὸ στόμα, τὸ ἔχον μόνον δικαίωμα ν' ἀποφασίσῃ, ἂν τὸν δακτύλιον τοῦτον θέλω τὸν δώσει εἰς τὸν ἰσχυρὸν αὐθέντην ἢ εἰς τὸν ἀφωσιωμένον ἱππότην.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἡ Ἄννα συνῆλθε, καὶ ἐν τῷ ἅμα ἐνόησεν ὅτι ἀπὸ τὴν στιγμὴν ταύτην ἐξηρτᾶτο ἡ τύχη της.

— Κύριε ἱππότα, ἀπεκρίθη, ὁ δακτύλιος ἐκεῖνος δὲν ἦτον προωρισμένος ὅπως μεταβαίνῃ ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα. Ἂν ὁ Γουλιέλμος Δελαρόσης τὸν ἤθελεν, ἂς ἤρχετο νὰ ἰδῇ ἂν δύναται νὰ τὸν λάβῃ. Ἡ χεὶρ σας ἅπαξ τὸν ἤγγισεν· ἄλλη χεὶρ δὲν θέλει ποτὲ τὸν ἐγγίσει.

Ὁ Γωλτιέρος τότε φορέσας τὸν δακτύλιον εἰς τὸν μικρὸν δάκτυλόν του, ἐρρίφθη εἰς τῆς Ἄννης τοὺς πόδας, καὶ τῇ ἔθεσεν εἰς τὸν δάκτυλον ἄλλον δακτύλιον ἐκ λαμπρῶν ἀδαμάντων, ὅστις ἀπήστραψε μυρίας ἀκτῖνας.

— Παρεμβάλλω τὴν πατρικὴν δύναμίν μου, ἀνέκραξε φρυάττων ὁ Πετραλείφας. Ἀρνοῦμαι τὴν συγκατάθεσίν μου! Γωλτιέρε, εἶσαι ἄπιστος καὶ προδότης πρὸς τὸν Αὐθέντην μου, κλέπτης τῆς καρδίας καὶ διαστροφεὺς τῆς κεραλῆς τῆς ἐκγόνου μου· ἐν ὀνόματι τοῦ Γουλιέλμου Δελαρόσου, τοῦ νομίμου μνηστῆρός της, Ὑψηλότατε αὐθέντα τῆς Πελοποννήσου, ἀπαιτῶ τὴν ἐπέμβασίν σας, ἀπαιτῶ τὴν τιμωρίαν τοῦ τολμητίου.

— Τότε ὅμως ἀναπηδήσας ὁ Γωλτιέρος,

— Μίαν λέξιν πρὶν μὲ καταδικάσετε, εἶπε· ἐν ὀνόματι τοῦ Γουλιέλμου Δελαρόσου, σᾶς εὐχαριστῶ, ἐνδοξότατε. Κ' ἐπειδὴ ἐδέχθητε εὐμενῶς τὰς προτάσεις τοῦ Γουλιέλμου, δότε μοι ν' ἀσπασθῶ τὴν δεξιάν σας. Ὁ Γουλιέλμος εἶμαι ἐγώ! Καὶ ἀνοίξας τὸν μανδύαν του, καὶ δείξας ὑπ' αὐτὸν, χρυσόστικτα εἰς τὸ στῆθός του τὰ οἰκόσημα τῶν Δελαρόσων,

— Θὰ μοὶ συγχωρήσητε, ἐπρόσθεσε, τὸν ἀθῶόν μου δόλον;

— Ὁ Γουλιέλμος Δελαρόσης! ἀνέκραξεν ὁ Βιλλαρδουΐνος, λαμβάνων αὐτὸν ἐκ τῆς χειρός.

Τοῦ φίλου μου αὐθέντου τὸν ἀνεψιὸν δέχομαι περιχαρῶς εἰς τὰς ἀγκάλας μου ὡς εἶχον δεχθῇ προθύμως καὶ τὸν πρέσβυν του εἰς τὸν οἶκόν μου. Ἀλλὰ διὰ τί ἐκρύβεσθε ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον;

— Πρὸ ὀλίγου ἐλθὼν ἀπὸ τῆς Γαλλίας, ἀπήντησε μειδιῶν ὁ Γουλιέλμος, ἄγνωστος ὢν εἰς τὴν ὑμετέραν αὐλὴν, ἠθέλησα τῆς ἀγαπητῆς Ἄννης τὴν καρδίαν νὰ κερδήσω ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ ὄχι ὑπὲρ τοῦ διεκδόχου τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ Ἄννα ἐδέχθη τὸν Γωλτιέρον· ὑμεῖς δέ, πάτερ, ἐπρόσθεσεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Πετραλείφαν, δέχεσθε εἰς τὰς ἀγκάλας σας ὡς υἱόν σας τὸν Δελαρόσην;

Ὁ Πετραλείφας ἐγερθεὶς τότε ἐνηγκαλίσθη τὸν Γουλιέλμον.

— Ἀγαπητὲ υἱέ, τῷ εἶπε, σὲ δέχομαι ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς τῆς Ἄννης. Δύνασαι νὰ καυχηθῇς διὰ τὴν ἐπιδεξιότητά σου. Ἠπάτησας τοὺς ἀπατῶντας τοὺς ἄλλους.

Τὰς λέξεις δὲ ταύτας γοργὸν βλέμμα διεύθυνε πρὸς τὸν Βιλλαρδουΐνον, ὅστις ὅμως οὐδαμῶς φανεὶς ὅτι ἐνόησε τὴν ἐφαρμογὴν,

— Κύριοι, ἀνέκραξεν, ἡ θύρα δίδεται εἰς πανήγυριν τοῦ διπλοῦ δεσμοῦ τῶν ἐκλαμπροτάτων Γουλιέλμου Δελαρόσου μετὰ τῆς Ἄννης Κομνηνῆς, καὶ τοῦ υἱοῦ μου Γοδοφρείδου μετὰ τῆς Ἀγνῆς Κουρτεναίης. Ἄγωμεν εἰς τὴν θύραν!

Ὅλοι δ' οἱ περιεστῶτες, ὡς τοῖς ἐδόθη τοῦτο τὸ σύνθημα, λύσαντες τὴν σιωπὴν εἰς ἣν μέχρι τοῦδε τοὺς συνεῖχε τὸ σέβας καὶ ἡ ἐθιμοταξία, ἀνεβόησαν χαρμοσύνως, καὶ ἐξῆλθον θορυβωδῶς. Καὶ καθ' ὅλην δὲ τὴν πόλιν διεσπάρη σχεδὸν συγχρόνως τῶν γεγονότων ἡ φήμη, ὥστε, ὅτε μετ' ὀλίγον ἡ πολύκροτος συνοδία διήρχετο τὰς ὁδοὺς, τὸ πλῆθος πυκνὸν καὶ ἐξημμένον τὴν ἀπήντα καὶ τὴν ἠσπάζετο μὲ ζωηρὰς εὐφημίας καὶ εὐχὰς διὰ τοὺς εὐδαίμονας μελλονύμφους.

(ἀκολουθεῖ.)

ΠΟΛΙΤΕΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΤΙΝΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΕΝ ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ

Ὑπὸ Κ. Π.

Τίς Ἕλλην δὲν γνωρίζει τὸν Γερμανὸν ἐκεῖνον ἱστοριογράφον, ὅστις, ἀπὸ εἴκοσιν ἤδη ἐτῶν, ἀγωνίζεται νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι τὸ ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν φῦλον ἐξέλιπεν, ἐν τῷ μέσῳ τῶν τρικυμιῶν τοῦ μεσαιῶνος ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς, καὶ ὅτι οἱ σήμερον καλούμενοι Ἕλληνες οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἀπόγονοι Σλαύων καὶ Ἀλβανῶν; Ἀλλὰ, ἐπειδὴ αἱ συγγραφαὶ τοῦ Φαλλμεραϋέρου δὲν μετεφράσθησαν εἰς τὴν γλῶσσάν μας, ὀλίγοι τινὲς ἐξ ἡμῶν γινώσκουσιν ἀκριβέστερον ὁπωσοῦν τὰ σοφίσματα δι' ὧν οὗτος ἐπροσπάθησε νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ δόγμα αὐτοῦ· πλεῖστοι δὲ, ἀναμφιβόλως, ἐπιθυμοῦσι, καί περ μὴ ὄντες ἐξ ἐπαγγέλματος ἱστορικοὶ ἢ ἐπιστήμονες, νὰ λάβωσιν ἔννοιάν τινα περιληπτικὴν, ἂν καὶ σαφῆ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, τοῦ ὁποίου τὰ ἀντίθετα εἰς τὴν γνησιότητα τῆς παρούσης Ἑλληνικῆς φυλῆς συμπεράσματα δὲν εἶναι ἁπλῶς φιλολογικὰ, καὶ κατεπολεμήθησαν μὲν ὑπὸ πολλῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ σοφῶν, ἐγένοντο ὅμως, κατὰ δυστυχίαν, δεκτὰ ὑπὸ πολλῶν ἄλλων. Ὅθεν δὲν νομίζομεν ἀλλότριον τοῦ περιοδικοῦ τούτου συγγράμματος νὰ συγκεφαλαιώσωμεν ἐνταῦθα ὅσον ἐνδέχεται εὐκρινῶς, εἰλικρινῶς καὶ συντόμως τὰ ἀξιολογώτερα τῶν ὑπὲρ καὶ κατὰ ἀντιταχθέντων ἐπιχειρημάτων, θέτοντες οὕτω πάντα νοήμονα ἀναγνώστην εἰς κατάστασιν νὰ σχηματίσῃ κρίσιν ἀσφαλῆ περὶ τῆς μεγάλης ταύτης καὶ ἐθνικῆς δίκης.

Καὶ περὶ μὲν τούτου προσεχῶς· ἔχει δὲ σχέσιν τινὰ πρὸς τὸ προκείμενον ζήτημα καὶ ἡ παροῦσα πραγματεία. Ὁ Γερμανὸς ἐκεῖνος, παρασκευάζων πόρρωθεν τὴν καταστροφὴν τοῦ ἀρχαίου φύλου, ἠθέλησε πρὸ πάντων νὰ ἐξογκώσῃ πολυειδῶς τὰς συμφορὰς ὅσας ἔπαθεν ἡ Ἑλλὰς ἔτι ἀπὸ αὐτῆς τῆς πρώτης ἐποχῆς τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας, τὴν καταστροφὴν τῶν πόλεων, τὴν μείωσιν τοῦ πληθυσμοῦ, τὸν ἀφανισμὸν τῆς ἐθνικῆς περιουσίας. Τὸ ἐπιχείρημα ἦτο, καθὼς βλέπετε, ἐπιτήδειον καὶ ἐπίβουλον, διότι, ῥητορικῷ τῷ λόγῳ, ὅσῳ εὐαριθμοτέρους, πενεστέρους καὶ ἀγροικωτέρους εὗρον τοὺς Ἕλληνας οἱ βρσδύτερον ἀπὸ τῆς ἄρκτου ἐπελθόντες Σλαῦοι, τόσῳ εὐχερέστερον ἠδύναντο νὰ τοὺς ῥοφήσωσι καὶ νὰ τοὺς ἐξαφανίσωσιν. Ἐπ δὲ τούτῳ ἰδοὺ μὲ ποῖα μέλανα καὶ φοβερὰ χρώματα εἰκονίζει ὁ Φαλλμεραΰερος τὴν κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῆς πρώτης ἐποχῆς τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας.

« Ἡ ἀλλοίωσις τὴν ὁποίαν ἡ Πελοπόννησος ἔπα
» θεν ἐντὸς τῶν ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα ἐνιαυτῶν τῶν
« διελθόντων ἅμα μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς Ἀχαϊκῆς
« συμπολιτείας, μαρτυρεῖ ὁπόσον ἡ πολιτικὴ ἐλευ-
« θερία, καί περ ὑπὸ σφοδροτάτων χειμώνων πολ-
« λάκις κλυδωνιζομένη, εἶναι συνήθως πρὸς τὴν εὐ
« πραγίαν τῶν ἐθνῶν συντελεστικωτέρα τῆς ἀντιχρι-
« στιανικῆς ἐκείνης καὶ δουλικῆς καὶ θανασίμου εἰ-
« ρήνης τὴν ὁποίαν ἡ ἀρχαία Ῥώμη εἰς αὐτὰ ἐπέ-
« βαλλεν. Ἡ παρακμὴ τῶν πόλεων, ἡ ἐρήμωσις τῆς
« χώρας, ἡ πενία καὶ ἡ ἀμάθεια τῶν κατοίκων,
« κατέφερον τὴν τὸ πάλαι περίδοξον ἐκείνην Χερσό-
« νησον εἰς τὴν τάξιν τῶν εὐτελεστέρων τοῦ Κο-
« σμιαίου Κράτους ἐπαρχιῶν. Τὰ δυστυχήματα ὅσα
« ἐπροξένει πρότερον ἡ τῶν ἐμφυλίων πολέμων λύσσα,
« ἐθεραπεύοντο ἑκάστοτε μέχρι τινὸς ὡς ἐκ τῆς ἐ-
« σωτερικῆς αὐτονομίας τῶν κατ' ἰδίαν πολιτειῶν,
« διότι ἡ ἐρήμωσις ἦν ἔργον στιγμιαίας καὶ ἀχαλι-
« νώτου παραφορᾶς, ὄχι ἐπιβούλου καὶ ἐσκεμμένου
« συστήματος κακοήθους κυβερνήσεως. Τὰ καταστρα-
« φέντα ἀνοικοδομοῦντο πολλάκις λαμπρότερα· ἡ
« σπορὰ καὶ τὰ δένδρα ἀνεβλάστανον ἀρθονώτερον
« ἀπὸ τῶν κόλπων τῆς γῆς· ὁ πένης ἐγίνετο διὰ
« τῆς φιλοπονίας πάλιν εὔπορος, καὶ οἱ ἀφανισθέν-
« τες κάτοικοι ἀνεπληροῦντο διὰ τοῦ ἀνεξαντλήτου
« ὀργασμοῦ τῆς ἐλευθέρας φύσεως. Ἡ μεγάλη, ἡ
« πλουσία, ἡ φιλότεχνος, ἡ ἐμπορικωτάτη Κόρινθος διέχε, διὰ πολυαρίθμων διωρύγων, ἐφ' ἅπασαν
« τὴν Χερσόνησον τοὺς καρποὺς τῆς ὀραστηριότητός
« της· καὶ ὡς μητρόπολις ὅλου τοῦ ἐμπορίου τῆς
« δύσεως, ὡς ἐργαστήριον ὅλων τῶν τεχνῶν ὅσαι
« κοσμοῦσι καὶ τέρπουσι τὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου,
« ἦτο ἡ καρδία οὐ μόνον τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολι-
« τείας, ἀλλὰ οὕτως εἰπεῖν τοῦ ὅλου ἐπὶ τῆς ἐπι-
« φανείας τῆς γῆς ἐσπαρμένου ἔθνους τῶν ἀρχαίων
« Ἑλλήνων. Ἡ καταστροφὴ αὐτῆς ἐνέκρωσεν αἰφνης
« πάντας τοὺς σφυγμοὺς τῆς Ἑλληνικῆς ζωῆς. καὶ
« ἡ χώρα ἐμαράνθη ὡς τὸ ὂν τὸ στερηθὲν τῆς τρο
« φῆς αὐτοῦ. Τὰ χρυσοφόρα ῥεῖθρα ὅσα ἀπὸ τῶν
« ἀνακτόρων ὅλων τῶν φιλοτέχνων βασιλέων τῆς
« Ἕω καὶ τῆς Ἑσπερίας συνέῤῥεον εἰς τὰ ἐργοστά-
« σια τῆς Κορίνθου, ἐτράπησαν μετὰ τὴν κατάλυ-
« σιν αὐτῆς εἰς ἄλλας χώρας· ὥστε ἡ ἀπώλεια τῆς
« πολιτικῆς ἐλευθερίας ἐφυγάδευσε τὸν πλοῦτον, ἡ
« δὲ ἔλλειψις τῶν δύω τούτων ἀγαθῶν ἐπέφερε πλη-
« γὴν καιρίαν εἰς τὸ πλῆθος τῶν κατοίκων. Καὶ οἱ
« μὲν πλούσιοι μετέφερον τοὺς ἐρεστίους θεοὺς των
« εἰς τὴν Ἰταλίαν, εἰς τὴν Ῥώμην, εἰς τὴν πρω-
« τεύουσαν τοῦ κόσμου, διότι τότε ὁ πλούσιος Ἑλ-
« λὴν δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ τὴν ἠρεμίαν, δὲν
« ἠδύνατο νὰ ζήσῃ ἐκτὸς τῆς δίνης τῶν πο-
« λιτικῶν περισπασμῶν· τὸν δὲ πένητα ἐξώθει εἰς
« τὴν ἀλλοδαπὴν ἡ ἀνάγκη, διότι δὲν εἶχε πλέον
« πόρον ζωῆς οὔτε ἀπὸ τοῦ κοινοῦ μετὰ τὴν κατά-
« λυσιν τῶν δημοκρατικῶν πολιτευμάτων, οὔτε ἀπὸ
« τῆς ἐργασίας μετὰ τὴν νέκρωσιν τῆς τέχνης. Ἐπὶ
« τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἡ Πελοπόννησος ὑπέκυψεν εἰς
« τὸν Ῥωμαϊκὸν ζυγὸν, ὑπῆρχον ἐν αὐτῇ τοὐλάχι-
« στον τριάκοντα εὖ ἔχουσαι καὶ ὡς πρὸς τὰ ἐσω-
» τερικὰ πράγματα ἀπ' ἀλλήλων ἀνεξάρτητοι πολι-
« τεῖαι, ὅπερ ἐστὶ τριάκοντα μητροπόλεις δι' ὧν
» διεδίδετο καὶ ὑπεθάλπετο κατὰ πᾶσαν τὴν Χερ-
« σόνησον πολλὴ κίνησις, καὶ ζωηρότης καὶ ἀμοιβαία
« δραστηριότης. Ὅλα ταῦτα ἐνεκρώθησαν αἴφνης ὑπὸ
« τὸν πέλεκυν τῶν ἀνθυπατικῶν ῥαβδούχων· οἱ πο-
« λῖται ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν κυριάρχων κατεβιβά-
» σθησαν εἰς τὴν τῶν ὑπηκόων μοῖραν, αἱ δὲ πρω-
» τεύουσαι κατήντησαν ἄσημοι καὶ πένησσαι καὶ ἀ-
« κατονόμαστοι ἐπαρχίαι καὶ μητροπόλεις. Ὁποῖα δὲ
« ἀποτελέσματα ἐπιφέρουσιν ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν,
« τὸ εὖ εἶναι καὶ τὴν πολιτικὴν εὐημερίαν τῶν ἀν-
» θρώπων τοιαῦται μεταβολαί, πρόδηλον ἀπὸ τῶν πολ-
« λῶν πάλαι μέν ποτε πλουσίων, ἤδη δὲ πτωχῶν καὶ
« ἠμιερήμων Γερμανίδων καὶ Ἰταλίδων πόλεων. Ἡ
« πολιτικὴ σοφία εἶναι ἀνίσχυρος νὰ θεραπεύσῃ τοιαῦ-
« τα δεινὰ, ὅσον ἀνίσχυρος ἤθελεν εἶσθαι νὰ ζωο-
« γονήσῃ τὴν φύσιν τὴν μαραινομένην καὶ ἀποναρ-
» κουμένην ἅμα ὁ ἥλιος μεταθῇ εἰς τὸ ἀντίθετον
« ἡμισφαίριον. »

Κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτοῦ, ὁ ἱστορικός μας διώκει τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ διὰ φράσεων ἐπιτηδείως καὶ ῥητορικῶς τετορνευμένων μᾶλλον ἢ διὰ τῆς ἀκριβοῦς παραδόσεως τῶν πραγματικῶν εἰδήσεων, ὅσας ἔχομεν περὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Εἶναι ἀληθὲς, ὅτι αἱ εἰδήσεις αὗται εἶναι εὐάριθμοι, ἀλλ' ὅσῳ ἀτελεῖς καὶ ἂν ὑποτεθῶσι, δύνανται νὰ δώσωσι εἰς ἡμᾶς περὶ τῆς ὑλικῆς κατὰ τοὺς χρόνους τούτους καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος ἰδέαν ἀκριβεστέραν τῶν ἀορίστων ἐκείνων περὶ δουλείας καὶ ἐλευθερίας σκέψεων. Δὲν προτιθέμεθα βεβαίως νὰ γίνωμεν συνήγοροι τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας· ἐπιθυμοῦμεν μόνον νὰ ἀποδείξωμεν ὅτι αἱ συμφοραὶ τὰς ὁποίας ἔπαθεν ἡ Ἑλλὰς ἐπὶ τῆς κυριαρχίας ταύτης καὶ ἰδίως ἐπὶ τῆς πρώτης αὐτῆς ἐποχῆς, δὲν ὑπῆρξαν τοσοῦτον φοβεραὶ ὅσον ἀξιοῖ νὰ παραστήσῃ αὐτὰς ὁ Φαλλμεραΰερος.

Ἡ κατὰ τὸν τελευταῖον Ἀχαϊκὸν πόλεμον γενομένη καταστροφὴ τῆς Κορίνθου ἐπέφερεν ἀναμφιβόλως μεγάλην εἰς τὴν Ἑλλάδα ζημίαν. Τὸ ἐμπόριον ὅμως, ἀπολέσαν τὴν ἀρχαίαν ταύτην ἑστίαν του, δὲν ἐφυγαδεύθη εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν, ὡς λέγει ὁ Γερμανὸς ἐκεῖνος ἱστορικὸς, ἀλλὰ μετέφερε τὴν ἕδραν του εἰς

ἄλλη, Ἑλληνικὴν ἐπίσης πόλιν, ὅπου θέλομεν τὸ ἴδει ἀκμάζον μέχρι τινὸς ἐντὸς τῆς περιόδου ταύτης ὅσον οὐδέποτε ἴσως πρότερον. Καθὼς εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἡμετέρας ἐπαναστάσεως, ἡ ἐρήμωσις ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν παραλίων τῆς Μεσογείου καὶ πολλῶν νήσων, ἐβίασε τὸ ἐμπόριον νὰ καταφύγῃ εἰς τοὺς βράχους τῆς Σύρου καὶ νὰ ἀνεγείρῃ αὐτόθι τὴν ἤδη ἀκμάζουσαν Ἑρμούπολιν, οὕτω καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Κορίνθου, οἱ ἔμποροι μετεχώρησαν εἰς τὴν γείτονα τῆς Σύρου καὶ ἤδη ἔρημον Δῆλον.

Ἡ Δῆλος ἦτο καὶ πρὸ τούτου ἔνδοξος διὰ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ τὸ Λητῷον καὶ τὰς μεγάλας πανηγύρεις ὅσαι εἰς τιμὴν τῶν ἱερῶν τούτων ἐτελοῦντο ἐν αὐτῇ ὑπὸ τῶν περιοικίδων Κυκλάδων νήσων· ἀλλ' ηὔξησεν ἔτι μᾶλλον μετὰ τὴν κατασκαφὴν τῆς Κορίνθου, διότι ἡ ἀτέλεια τοῦ ἱεροῦ καὶ ἡ εὐκαιρία τοῦ λιμένος ἐκάλεσαν αὐτόθι ἅπαν τὸ κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἐμπόριον. Ἡ καλὴ τῆς Δήλου θέσις ὡς πρὸς τοὺς ἐξ Ἰταλίας καὶ Ἑλλάδος εἰς τὴν Ἀσίαν πλέοντας· αἱ μεγάλαι αὐτῆς πανηγύρεις, αἵτινες ἦσαν καταλληλότατοι εἰς ἐμπορικὰ συναλλάγματα καὶ εἰς τὰς ὁποίας, ἐνῷ ἀκόμη ὑπῆρχεν ἡ Κόρινθος, πολλοὶ Ῥωμαῖοι συνήρχοντο· ἡ ἰδιαιτέρα προστασία τὴν ὁποίαν οἱ κυρίαρχοι αὐτῆς Ἀθηναῖοι ἀπένειμαν εἰς τὸ ἐμπόριον, συνετέλεσαν πολὺ εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς νήσου· ἀλλ' ὅ,τι μάλιστα ἀνεβίβασεν αὐτὴν εἰς ἀνώτατον βαθμὸν πλούτου, εἶναι τὸ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀναπτυχθὲν εἰς ὑπερβολὴν ἐμπόριον τῶν δούλων, ἀφ' ἑνὸς διότι ἡ πραγματεία κατέστη περιζήτητος παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις, γενομένοις πλουσίοις μετὰ τὴν τῆς Καρχηδόνος καὶ Κορίνθου κατασκαφήν, ἀφ' ἑτέρου διὰ τοὺς πειρατὰς τῆς Κιλικίας τοὺς τότε μάλιστα ἀνθήσαντας, οἵτινες, εὑρίσκοντες ἐπικερδεστάτην τὴν τῶν ἀνδραπόδων ἐξαγωγήν, εἰς ταύτην κυρίως ἠσχολοῦντο. Κέντρον δὲ πάσης ταύτης τῆς ἐμπορικῆς κινήσεως ἦτο ἡ Δῆλος, τὸ μέγα ἐκεῖνο καὶ πολυχρήματον ἐμπορεῖον, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Στράβωνος, ἠδύνατο « μυριάδας ἀνδρα- » πόδων αὐθημερὸν καὶ δέξασθαι καὶ ἀποπέμψαι » ὥστε καὶ παροιμία ἐκ τούτου ἐγένετο *Ἔμπορε, κατάπλευσον, ἔξελοῦ, πάντα πέπραται.*

Διὸ νὰ ἐννοήσωμεν ὅμως καλῶς τὸν πλοῦτον ὅστις ἦτο τότε εἰς Δῆλον σεσωρευμένος, ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν ἐνταῦθα πλειότερά τινα περὶ τούτου. Ἡ τιμὴ τῶν δούλων ἦτο ποικίλη τὸ πάλαι καὶ ἐτροποποιεῖτο ἀπὸ ἡμισείας μνᾶς μέχρι ταλάντου, κατὰ τὴν ἡλικίαν, τὴν ὑγείαν, τὴν ῥώμην, τὴν ὡραιότητα, τὰς διανοητικὰς δυνάμεις, τὴν ἐπιτηδειότητα καὶ τὰς ἠθικὰς ἰδιότητας αὐτῶν. Ὁ μέσος ὅρος τῆς ἀξίας εἶναι δύσκολον νὰ ὁρισθῇ ἀκριβῶς· ὁ Βοίκχιος τάσσει αὐτὸν εἰς μνᾶς. Καὶ εἶναι μὲν πολλὰ παραδείγματα δούλων πολλῶν συνάμα πωληθέντων εἰς τιμὴν μεγαλητέραν, διότι λ. χ. 1200 Ῥωμαῖοι αἰχμαλωτευθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀννίβα καὶ πωληθέντες εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἐξηγοράσθησαν ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν, ἐπὶ Τίτου Κοϊντίου Φλαμινίου, διὰ πέντε μνᾶς ἕκαστος· καὶ πάλιν ἓξ χιλιάδες Εἵλωτες ἐξηγόρασαν, ἐπὶ Κλεομένους, τὴν ἐλευθερίαν των, καταβαλόντες πέντε ἐπίσης μνᾶς ἕκαστος· ἀλλ' ὅμως καὶ ἂν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐλαχίστου μέσου ὅρου τοῦ Βοικχίου ὑπολογίσωμεν τὴν ἐμπορικὴν τῆς Δήλου κίνησιν, θέλομεν εὕρει αὐτὴν παράδοξον. Κατὰ τὸν Στράβωνα, ὡς πρὸ μικροῦ εἴρηται, ἡ νῆσος αὕτη ἠδύνατο αὐθημερὸν καὶ δέξασθαι καὶ ἀποπέμψαι μυριάδας ἀνδραπόδων. Βεβαίως ἐκ τούτου δὲν δικαιούμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι τοιαύτη εἰσαγωγὴ καὶ ἐξαγωγὴ ἐγίνετο καθ' ἑκάστην· ἀλλ' ἡ ἐπικρατήσασα παροιμία μαρτυρεῖ, ὅτι ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον τὸ πρᾶγμα ἦτο σύνηθες. Ἐὰν ἤδη παρατηρήσωμεν λοιπόν, ὅτι μυρίων δούλων ἡ ἐλαχίστη ἀξία ἀνέβαινεν εἰς ἓν ἑκατομμύριον ἀττικῶν δραχμῶν, ὅτι ἡ τῶν ἀνδραπόδων ἐμπορία ἦτο μόνον εἷς τῶν κλάδων τῆς ἐμπορίας τῆς νήσου ἐκείνης, ὅτι τὸ πάλαι τὰ συναλλάγματα ἐγίνοντο ἐπὶ μετρητοῖς, ὅτι, τελευταῖον, τὸ ὅλον ποσὸν τοῦ κυκλοφοροῦντος τότε ἐν τῇ Εὐρώπῃ χρηματικοῦ κεφαλαίου, δὲν ὑπερέβαινε τὰ χίλια τῶν σημερινῶν ἡμετέρων δραχμῶν ἑκατομμύρια, ὃν τοὐλάχιστον ἐννεάκις ὑποπλάσιον τοῦ σήμερον κυκλοφοροῦντος ἐν τῇ Εὐρώπῃ χρηματικοῦ κεφαλαίου, ἀνάγκη νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην μέγα, ἂν ὄχι τὸ μέγιστον μέρος τοῦ ὅλου κυκλοφοροῦντος τῆς Εὐρώπης κεφαλαίου ὑπῆρχε σεσωρευμένον εἰς τὴν εὐδαίμονα ἐκείνην νῆσον.

Τοιαύτη ἦτο τῆς Δήλου ἡ κατάστασις ἐντὸς τῶν πρώτων ἑξήκοντα ἐνιαυτῶν τῆς περιόδου ταύτης, διότι ἐν ἔτει 87 ἐξεπορθήθη, πρῶτον μὲν ὑπὸ τοῦ Ἀρχελάου, ἔπειτα δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀπελλικῶντος, καὶ τελευταῖον ὑπὸ Μιθροφάνους, καὶ ἔκτοτε ἀποβαλοῦσα πᾶσαν αὐτῆς τὴν ἀκμὴν διετέλεσεν ἐνδεῶς πράττουσα, ἡ δὲ ἄλλη Ἑλλάς, ἂν καὶ δὲν ηὐτύχησε νὰ ἀποκτήσῃ τοσαῦτα πλούτη, οὐδ' εἰς τοσαύτας ὅμως συμφορὰς ὑπέκυψεν.

Ὁ Πολύβιος ψέγων τὸν Φύλαρχον λέγοντα ὅτι, μετὰ τὴν ἐπὶ Κλεομένους ἅλωσιν τῆς Μεγάλης πόλεως, οἱ Λακεδαιμόνιοι συνέλεξαν ἐξ αὐτῆς λαφύρων ἑξακισχίλια τάλαντα, ἐπιφέρει· « ἐγὼ γάρ, οὐ λέγω κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, ἐν οἷς ὑπό τε τῶν ἐν Μακεδονίᾳ βασιλέων, ἔτι δὲ μᾶλλον ὑπὸ τῆς συνεχείας τῶν πρὸς ἀλλήλους πολέμων, ἄρδην κατέφθαρτο τὰ Πελοποννησίων· ἀλλ' ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς καιροῖς ἐν οἷς πάντες ἓν καὶ ταὐτὸ λέγοντες, μεγίστην καρποῦσθαι δοκοῦσιν εὐδαιμονίαν, ὅμως ἐκ Πελοποννήσου πάσης, ἐξ αὐτῶν τῶν ἐπίπλων, χωρὶς σωμάτων, οὐχ οἷόν τε συναχθῆναι τοσοῦτον πλῆθος χρημάτων. » Ἡ εὐδαιμονία περὶ ἧς ἐνταῦθα ὁμιλεῖ ὁ Πολύβιος, ἀνάγεται προδήλως εἰς τὰ πρῶτα ἔτη τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας, μὴ δυναμένη νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὴν ἀπὸ τῶν Κλεομενικῶν χρόνων μέχρι τῆς κατασκαφῆς τῆς Κορίνθου μεσολαβήσασαν ἐποχήν, ἐντὸς τῆς ὁποίας οἱ μεταξὺ τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας καὶ τῆς Αἰτωλικῆς πόλεμοι, αἱ μεταξὺ Ἀλβανῶν καὶ Σπάρτης καὶ Μεσσηνίας διενέξεις, αἱ τοσαύτας ἐπαγαγοῦσαι καταστροφάς, τελευταῖον αἱ καταθλίψεις τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν Μακεδόνων δὲν ἠδύναντο βεβαίως νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ὑλικὴν τῆς Ἑλλάδος ἀνόρθωσιν, τῆς ὁποίας ἄλλως τε τὴν τότε ἐλεεινὴν κατάστασιν αὐτὸς ὁ Πολύβιος μὲ μέλανα χρώματα ἐν τῇ ἑβδόμῃ καὶ τριακοστῇ τῶν ἱστοριῶν του περιγράφει. Ὁ Πολύβιος λοιπὸν λέγει, ὅτι, κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας ἀπὸ πάσης τῆς Πελοποννήσου, ἐξ αὐτῶν τῶν ἐπίπλων, χωρὶς τῶν σωμάτων, δὲν ἠδύναντο νὰ συναχθῶσιν ἑξακισχίλια τάλαντα· ἀλλὰ ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐκθέτει τὸ πρᾶγμα ὑποδεικνύει, ὅτι, ἐὰν ἡ ἀξία τῶν ἐπίπλων δὲν ἔφθανε τὸ ποσὸν ἐκεῖνο, δὲν ἀπεῖχεν ὅμως καὶ πολὺ αὐτοῦ, διότι, ἐὰν ἄλλως εἶχεν, ἐὰν δηλαδή, ἡ ἀξία τῶν ἐπίπλων ἐκείνων ἦτο παντάπασι πρὸς τὸ ποσὸν δυσανάλογος, δὲν ἤθελε βεβαίως λαβεῖ ὡς ὅρον ἀντιθέσεως τὴν Πελοπόννησον, ἀλλ' ἕτερον μεγαλήτερον ἔτι, οἷον τὴν Ἑλλάδα ἅπασαν. Εὐλόγως ἄρα δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ ἀξία τῶν ἐπίπλων τῆς Χερσονήσου ταύτης δὲν ἦτο τότε πολὺ μικροτέρα τῶν ἑξακισχιλίων ταλάντων.

Ἀλλὰ πρόκειται ἤδη νὰ ἐξετάσωμεν τί ἐννοεῖ ὁ Πολύβιος διὰ τοῦ ὅρου *ἔπιπλα*, διὰ νὰ λάβωμεν εὐκρινῆ ὁπωσοῦν ἰδέαν περὶ τῆς ὑλικῆς καταστάσεως τῆς Πελοποννήσου κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην. Εἶναι βέβαιον, ὅτι ὁ Πολύβιος δὲν περιλαμβάνει εἰς τὸν ὅρον *ἔπιπλα* τὰ χρήματα, ἂν καὶ ῥητῶς δὲν ἐξαιρεῖ εἰμὴ τὰ *σώματα* δηλαδὴ τὰ ἀνδράποδα, τοὺς δούλους. Γίνεται δὲ τοῦτο πρόδηλον ἅμα ἀνεύρωμεν τὴν χρηματικὴν κατάστασιν τῆς Πελοποννήσου κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἁλώσεως τῆς Μεγάλης πόλεως ὑπὸ Κλεομένους, ὅτε, κατὰ τὸν ἱστορικόν μας, πολὺ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας ἀδύνατον ἦτο νὰ εἰσπραχθῶσιν ἀπὸ τῶν ἐπίπλων τῆς Χερσονήσου ἑξακισχίλια τάλαντα. Ὁ Πλούταρχος λέγει ὅτι ὅταν ὁ Ἄγις ὁ μικρὸν πρὸ τοῦ Κλεομένους βασιλεύσας ἐπεχείρησε τὴν παλινόρθωσιν τῆς πολιτείας τοῦ Λυκούργου, ἔθηκεν εἰς μέσον πρῶτος αὐτὸς τὴν περιουσίαν του, πολλὴν μὲν οὖσαν ἐν τοῖς γεωργουμένοις καὶ νεμομένοις, ἄνευ δὲ τούτων ἔχουσαν ἑξακόσια τάλαντα νομίσματος, καὶ ὅτι τὸ αὐτὸ ἐποίησαν καὶ ἡ μήτηρ καὶ οἱ φίλοι καὶ οἰκεῖοι αὐτοῦ πλουσιώτατοι ὄντες Σπαρτιατῶν. Ἐὰν λοιπὸν μόνος ὁ Ἄγις εἶχεν ἑξακοσίων ταλάντων νόμισμα καὶ ὑπῆρχον πολλοὶ φίλοι καὶ οἰκεῖοι αὐτοῦ πλουσιώτατοι, καὶ ἕτερος βασιλεὺς καὶ τούτου φίλοι καὶ οἰκεῖοι ἐπίσης πλούσιοι, δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ ὑποθέσωμεν ὅτι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους εἰς τὴν Σπάρτην μόνον ὑπῆρχε 6,000 ταλάντων ἴσως νόμισμα καὶ ὅτι ἑπομένως ὁ Πολύβιος εἰπών, ὅτι ἐκ τῶν ἐπίπλων τῆς Πελοποννήσου ἁπάσης δὲν ἠδύνατο νὰ εἰσπραχθῇ τοσοῦτο ποσὸν χρημάτων, δὲν περιέλαβεν ἐντὸς αὐτοῦ τὸ νόμισμα. Οὔτε τὰ βοσκήματα περιελάμβανεν, ὄχι μόνον διότι βεβαίως δὲν δυνάμεθα νὰ ἐκτείνωμεν τὸν ὅρον *ἔπιπλα* εἰς τὰ βοσκήματα, ἀλλὰ καὶ διότι εἶναι ἀδύνατον νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ τοσοῦτον ἀείποτε πολυθρέμμων Πελοπόννησος δὲν περιεῖχε καὶ τότε βοσκήματα ἀξίας, πολὺ μὴ ἀπεχούσης τοῦ ὅλου ποσοῦ τῶν 6000 ταλάντων. Συμπεραίνομεν ἄρα, ὅτι, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας, εἰς τὴν Πελοπόννησον ὑπῆρχον ἔπιπλα, δηλαδὴ σκεύη μόνον καὶ πολύτιμα κοσμήματα, ἀξίας μικρὸν ἀποδεούσης τῶν ἑξακισχιλίων ταλάντων· καὶ σημειωτέον ὅτι ἀνάγκη ἐπίσης νὰ ἐξαιρέσωμεν τὰ πολλὰ καὶ βαρύτιμα τῶν ἱερῶν ἀναθήματα, οὐ μόνον διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς τὸν κοινὸν ὅρον *ἔπιπλα*, καὶ πρὸς τούτοις ἡ ἀξία αὐτῶν ἦτο ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ μεγαλητέρα, ἀλλὰ καὶ διότι, ὡς ἐκ τῆς ἀφορμῆς ἀφ' ἧς ὁ Πολύβιος ὁρμώμενος ἐπιχειρεῖ τὴν ἐκτίμησιν ταύτην (ἦτο δὲ ὁ λόγος περὶ λείας) δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι περιέλαβεν εἰς αὐτὴν τὰ ἀναθήματα, τὰ ὁποῖα συνήθως τοὐλάχιστον παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐθεωροῦντο ἱερὰ καὶ ἀπαραβίαστα. Ἡ ἀξία τοῦ ταλάντου, κατὰ τὴν ὀρθὴν ἐκτίμησιν τοῦ Γάλλου οἰκονομολόγου Ἰωάννου Βαπτιστοῦ Σαΰου, ἐξισοῦται μὲ 12,600 περίπου σημερινὰς ἡμετέρας δραχμάς. 6,000 τάλαντα ἄρα φέρουσι 75,240,000 δραχμῶν ἤτοι ποσὸν ὄχι βεβαίως εὐκαταφρόνητον, ὅταν μάλιστα θεωρήσωμεν, ὅτι εἰς αὐτὸ δὲν περιλαμβάνονται τὰ χρήματα, τὰ βοσκήματα, καὶ τὰ ἀναθήματα τὰ ἱερά.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἐντὸς τῶν τελευταίων πεντήκοντα ἐνιαυτῶν τῆς πρώτης ταύτης περιόδου τῆς Ῥωμαϊκῆς Κυριαρχίας, ἡ Ἑλλὰς ἔπαθεν ὡς ἐκ τοῦ Μιθριδατικοῦ πολέμου, τῶν πειρατῶν τῆς Κιλικίας καὶ τῶν ἐμφυλίων μεταξὺ Καίσαρος καὶ Πομπηΐου καὶ Ὀκταυΐου καὶ Ἀντωνίου πολέμων, οὐ σμικρὰς ζημίας· ἀλλ' ἡ δικαιοσύνη ἀπαιτεῖ νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἐπὶ τέλους αἱ συμφοραὶ αὗται δὲν ἦσαν τοσοῦτον δειναὶ ὅσον ἠθέλησαν νὰ τὰς παραστήσωσι καὶ ὅτι πολλὰς ἐπίσης εὐεργεσίας ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ ἔλαβεν ἡ Ἑλλάς. Ἡ ἐπὶ τοῦ Μιθριδατικοῦ πολέμου ἅλωσις τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς, ἡ σύλησις τῶν Δελφῶν τῆς Ἐπιδαύρου καὶ τῆς Ὀλυμπίας ἦσαν μὲν γεγονότα δυσάρεστα, δὲν ἐπέφερον ὅμως εἰς τὴν ὑλικὴν τοῦ τόπου κατάστασιν καὶ εὐημερίαν πληγὰς καιρίας, τὰ πλούτη τῶν ἱερῶν ἦσαν πλούτη νεκρὰ καὶ προστούτοις συνέῤῥεον εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔξωθεν τὸ πλεῖστον, ὥστε πιθανώτατον ἦτο ὅτι ἡ εὐσέβεια τοῦ τότε κόσμου ἤθελε ταχέως τὰ ἀναπληρώσει, ὡς καὶ τὰ ἀνεπλήρωσε τῳόντι μέχρι τινὸς βραδύτερον, ἐνῷ, ἂν ἐφορολογοῦντο αἱ πόλεις, ἤθελον πάθει ζημίαν πραγματικὴν καὶ ἀθεράπευτον· ἐκτὸς τούτου τὰ ἱερὰ ταῦτα δὲν ἐγυμνώθησαν ἐντελῶς· κυρίως ἐλήφθησαν τὰ χρήματα καὶ ὁ μικρὸν μετὰ ταῦτα ἐπισκεφθεὶς τοὺς Δελφοὺς Στράβων λέγει ῥητῶς ὅτι τὰ πλείω τῶν ἀναθημάτων διεσώθησαν.

Ἡ ἅλωσις τῶν Ἀθηνῶν ἐπέφερε πολλὴν σφαγὴν κατοίκων καὶ διαρπαγὴν ἀλλ' ὄχι καὶ μνημείων καταστροφήν. Τὸ μόνον καταστραφὲν μνημεῖον, τὸ ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν ἀναφερόμενον, εἶναι τὸ Ὠδεῖον, καὶ τοῦτο κατὰ δυστυχίαν ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου ἄρχοντος Ἀθηνίωνος, ὄχι ὑπὸ τοῦ Σύλλα, ὥστε ὁ αὐτὸς πάλιν Στράβων ὁμιλῶν περὶ Ἀθηνῶν δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν περιγραφὴν τῶν θεαμάτων ὅσα περιεῖχον, παθὼν, ὡς λέγει, τὸ τοῦ Ἡγεσίου, εἰπόντος « Ὁρῶ » τὴν ἀκρόπολιν, καὶ τὸ περὶ τῆς τριαίνης ἐκεῖ σημεῖον· ὁρῶ τὴν Ἐλευσῖνα, καὶ τῶν ἱερῶν γέγονα » μύστης· ἐκεῖνο Λεωκόριον τοῦτο Θησεῖον. Οὐ δύ- » ναμαι δηλῶσαι καθ' ἓν ἕκαστον· ἡ γὰρ Ἀττικὴ θε- » ῶν ἐστι κτίσμα καὶ προγόνων ἡρώων. » Σημειωτέον δὲ ὅτι ἀπὸ τῆς ὑπὸ Σύλλα ἁλώσεως μέχρι τοῦ Στράβωνος αἱ Ἀθῆναι ἔλαβον πολλὰς καὶ ποικίλας εὐεργεσίας· τὸ κατασκαφὲν Ὠδεῖον ἀνοικοδομήθη ὑπὸ

τῶν βασιλέων τῆς Καππαδοκίας Ἀριοβαρζάνου τοῦ Φιλοπάτορος καὶ τοῦ υἱοῦ του Φιλορωμαίου. Ὁ ἐπίσημος Ῥωμαῖος Πομπόνιος Ἀττικός, ἀναγκασθεὶς νὰ φύγῃ τὴν πατρίδα αὐτοῦ διὰ τὰς αὐτόθι ἐπικρατούσας πολιτικὰς ταραχάς, εὗρεν ἄσυλον εἰς Ἀθήνας, συμπαραλαβὼν καὶ τὴν περιουσίαν καὶ πολυειδῶς συνέδραμε τὴν πόλιν ταύτην διὰ δανείων καὶ ἄλλων βοηθημάτων. Ὁ Πομπήιος ἐπανερχόμενος ἀπὸ τοῦ τελευταίου Μιθριδατικοῦ πολέμου ἔδωκεν ἑκάστῳ μὲν τῶν ἐν Ἀθήναις φιλοσόφων τάλαντον δωρεάν, τῇ δὲ πόλει εἰς ἐπισκευὴν πεντήκοντα τάλαντα, ὅπερ ἐστὶ ὑπὲρ τὰς 600,000 σημερινῶν δραχμῶν. Εἰς τὸν μεταξὺ Πομπηίου καὶ Καίσαρος ἐμφύλιον πόλεμον, οἱ Ἀθηναῖοι ἐτάχθησαν μετὰ τοῦ πρώτου, ὁ δὲ νικητὴς καὶ περιβασθεὶς νὰ πολιορκήσῃ αὐτοὺς πρότερον, μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου οὐ μόνον δὲν ἐκόλασεν, ἀλλὰ καὶ χρήματα οὐκ ὀλίγα ἔδωκεν εἰς καλλωπισμὸν τῆς πόλεως. Τελευταῖον ὁ Ἀντώνιος ὅταν, μετὰ τὴν ἧττάν τοῦ Βρούτου καὶ τοῦ Κασσίου μεταβαίνων εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας μετὰ τοῦ στρατοῦ ἐπὶ ἀργυρολογίᾳ, διέβη ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος, ἀνεδείχθη πρὸς αὐτὴν ἐπιεικής, εὐχαριστεῖτο εἰς τὰς ἀκροάσεις τῶν φιλολόγων καὶ ἔχαιρεν ἀκούων ἑαυτὸν προσαγορευόμενον φιλέλληνα, μάλιστα δὲ φιλαθήναιον δοὺς τῇ πόλει πλείστας δωρεάς.

Πολλὰ λέγει ὁ εὔγλωττος ἐκεῖνος Γερμανὸς ἱστορικὸς καὶ περὶ τῆς ὀλιγανθρωπίας καὶ ἐρημίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν περίοδον ταύτην. Ναὶ μὲν ἡ Ἑλλὰς τότε οὔτε τὰς πολλὰς καὶ λαμπρὰς πόλεις, οὔτε τοὺς ἀρθόνους καὶ πλουσίους κατοίκους εἶχε τῆς ἐν τῇ 5η καὶ 4η ἑκατονταετηρίδι πρὸ Χρ. ἀκμῆς αὐτῆς· πρὶν ὅμως ἢ ἐξετάσωμεν ἀκριβέστερον ὁποία τις ἦν ἡ κατάστασις αὐτῆς ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς Κυριαρχίας, ἀνάγκη νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ ἀλλοίωσις ἐκείνη συνέβη, ὄχι ἐπὶ τῆς κυριαρχίας ταύτης, ἀλλὰ μᾶλλον κατὰ τοὺς ἐσχάτους χρόνους τῆς ψυχορραγούσης ἐλευθερίας καθ' οὓς ἡ Ἑλλὰς κατηνάλωσε τὰς τελευταίας αὐτὰς δυνάμεις εἰς διηνεκεῖς, ἀσκόπους καὶ ἄρρονας ἐμφυλίους καὶ ἐξωτερικοὺς πολέμους. Πότε καὶ ὑπὸ τίνος τῳόντι κατεστράφη ἡ Μεγάλη πόλις, περὶ ἧς ὁ Στράβων λέγει ὅτι ἔπαθε τὸ τοῦ κωμικοῦ, καὶ

« Ἔρημία μεγάλη ἐστὶν ἡ Μεγάλη πόλις. »

ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καθ' ἣν ἡ ἐλευθερία ἔπνεε τὰ λοίσθια ὑπὸ Κλεομένους; Πότε καὶ ὑπὸ τίνος ἡ Σπάρτη; Ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐποχῆς, ὑπὸ Φιλοποίμενος Πότε αἱ πόλεις τῆς Ἀχαΐας, τῆς Μεσσηνίας, τῆς Αἰτωλίας, τῆς Ἀκαρνανίας, τῆς Ἠπείρου; Πότε αἱ Ἀθῆναι ἔφθασαν εἰς τὸ ἔσχατον πενίας; Πότε, τελευταῖον, ἐξέλιπεν ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς ἡ ἀρχαία, ἡ ἀφνειὸς Κόρινθος; Πᾶσαι αἱ συμφοραὶ αὗται ἀνήκουσιν εἰς χρόνους προγενεστέρους τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας καὶ δὲν ἐπανελήφθησαν καὶ ἐπ' αὐτῆς. Ἐξεναντίας πολλοὶ Ῥωμαῖοι ἠγωνίσθησαν νὰ θεραπεύσωσιν ὅσον ἐνδέχεται τὰς πληγὰς ταύτας. Θετικὰς πληροφορίας λ. χ. περὶ τοῦ κατὰ τὴν πρώτην ταύτην περίοδον τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος δὲν ἔχομεν· ἀλλ' ἔχομεν μαρτυρίας ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι συνετέλεσαν, τὸ καθ' ἑαυτοὺς, εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ πληθυσμοῦ τούτου. Ὁ Πομπήιος καταστρέψας τοὺς πειρατὰς τῆς Κιλικίας, οἵτινες οὐ μόνον τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἰταλίαν αὐτὴν ἕως εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Ῥώμης εἶχον λεηλατήσει, καὶ συλλαβὼν αὐτῶν δισμυρίων πλείονας, συνῴκισε πολλοὺς εἰς τὴν ἀπὸ τῶν καιρῶν τῆς ἐλευθερίας χηρεύουσαν κατοίκων πόλιν τῆς Ἀχαΐας Δύμην. Ὁ Καῖσαρ μικρὸν πρὸ τῆς τελευτῆς του, ἐπεχείρησε τὴν ἀνέγερσιν τῆς Κορίνθου, ἔπεμψεν ἐποίκους πλείστους τοῦ ἀπελευθερικοῦ γένους εἰς τὴν πόλιν ταύτην, τὴν μετ' ὀλίγον αὖθις ἀκμάσασαν καὶ λαμπροτάτην γενομένην. Ὀλίγῳ δ' ἔτι βραδύτερον, ὁ Ὀκταύιος νικήσας τὸν Ἀντώνιον, οὐ μόνον παρεμύθησε, διὰ δωρεῶν, τοὺς εἰς τοὺς ἐμφυλίους τούτους πολέμους παθόντας Ἕλληνας, ἀλλὰ, προστούτοις, ἀνέκτισε μὲν τὰς ἐρήμους σχεδὸν Πάτρας, κατεσκεύασε δὲ περὶ Ἄκτιον τὴν Νικόπολιν, πόλεις δύο ἀποβάσας μετ' οὐ πολὺ πολυανθρωποτάτας καὶ πλουσιωτάτας. Ὡς τεκμήριον τῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὀλιγανθρωπίας τῆς Ἑλλάδος ἀνέφερέ τις τῶν νεωτέρων Ἱστορικῶν τὴν δυσκολίαν τὴν ὁποίαν ὁ Ἀντώνιος ἀπήντησεν εἰς τὸ νὰ συμπληρώσῃ τὰ πληρώματα τοῦ στόλου μετὰ τοῦ ὁποίου περὶ Ἄκτιον ἐναυμάχησεν. Ἡ δυσκολία αὕτη μαρτυρεῖται τῳόντι ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου· ἀλλ' ὁ νεώτερος ἐκεῖνος ἱστορικὸς ἠπατήθη εἰπὼν ὅτι τὰ πλοῖα ἦσαν ὀλίγα. Τὰ πλοῖα ταῦτα ἦσαν πεντακόσια κατ' αὐτὴν τοῦ Πλουτάρχου τὴν μαρτυρίαν καὶ μεταξὺ αὐτῶν πολλαὶ ὀκτήρεις καὶ δεκήρεις. Πεντακοσίων τοιούτων πλοίων τὰ πληρώματα ἀπῄτουν τοὐλάχιστον 250,000 ἀνδρῶν· ἀλλὰ καὶ ἂν τὸ ἥμισυ μόνον τούτων ἐζητήθη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα βεβαίως δὲν εἶναι ἄπορον ὅτι δὲν κατωρθώθη νὰ εὑρεθῇ, μάλιστα ὅταν λάβωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι δὲν ὑπῆρχε πολλὴ προθυμία εἰς τοὺς Ἕλληνας νὰ δράμωσιν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον. Ἐξεναντίας δὲ ἡ ἀξίωσις μόνη τοῦ Ἀντωνίου τοῦ νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα τοσοῦτον πλῆθος ἀνδρῶν ἀποδεικνύει, νομίζομεν, ὅτι ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς δὲν ἦτο τοσούτῳ εὐκαταφρόνητος.

Ὡς τελευταίαν δὲ ἀπόδειξιν τῆς ἀκμῆς εἰς ἣν ἦσαν πολλαὶ Ἑλληνικαὶ πόλεις κατὰ τὴν πρώτην ταύτην περίοδον τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας, φέρομεν τὴν Λακεδαίμονα.

Ὁ Βροῦτος, μέλλων νὰ συγκροτήσῃ τὴν δευτέραν ἐν Φιλίπποις μάχην πρὸς τὸν Ὀκταύιον καὶ τὸν Ἀντώνιον, ὑπεσχέθη εἰς τὸν στρατὸν αὐτοῦ, καλῶς ἀγωνισάμενον, νὰ τῷ ἐπιτρέψῃ τὴν διαρπαγὴν δύο πόλεων, τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς Λακεδαίμονος. Πρὸς τιμὴν τοῦ τελευταίου ἐκείνου ὑπερμάχου τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τινὲς τῶν ἱστορικῶν δὲν ἀναφέρουσι τὴν ὑπόσχεσίν του ταύτην ὡς βεβαίαν· ἀλλὰ τοῦτο ἀδιάφορον· εἰς ἡμᾶς ἀρκεῖ ὅτι ὑπῆρξε τοιαύτη φήμη, διότι ἡ φήμη αὕτη ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ διαρπαγὴ τῶν δύο ἐκείνων πόλεων ἐθεωρεῖτο ὡς γέρας ἀποχρῶν τοῦ στρατοῦ. Διὰ νὰ ἐννοήσωμεν δὲ καλῶς τὰ συμπεράσματα τὰ ὁποῖα ἐκ τούτου δυνάμεθα νὰ ἐξάξωμεν, πρέπει πρὸ πάντων νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι ὁ στρατὸς ὑπερέβαινε τὰς 100,000 ἀνδρῶν, ὅτι ἦτο πλουσιώτατος ὡς ἐκ τῶν λαφύρων τῆς Ἀσίας καὶ ὅτι κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἡμέραν εἶχον δοθῆ εἰς ἕκαστον στρατιώτην κατὰ μὲν τὸν Ἀππιανὸν δραχμαὶ χίλιαι, κατὰ δὲ τὸν Πλούταρχον δραχμῶν δύο χιλιάδες. Ἂς λάβωμεν τὸν ἐλάχιστον δρον· τῶν δραχμῶν χιλίων· ἡ δοθεῖσα ἄρα ἐπὶ χεῖρας τῷ στρατῷ ἀμοιβὴ συνεποσοῦτο εἰς ἑκατὸν ἑκατομμύρια ἀρχαίων δραχμῶν· τὸ δὲ ὑποσχεθὲν γέρας, ἐν περιπτώσει νίκης, ἀναγκαίως πρέπει νὰ ὑποτεθῇ μεγαλήτερον· ἀλλὰ, διὰ νὰ μὴ φανῶμεν ὑπερβολικοί, ἂς δεχθῶμεν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἦναι τοὐλάχιστον ἴσον τῆς ἐπὶ χεῖρας δοθείσης ἀμοιβῆς. Ὁ στρατὸς λοιπὸν ἐκεῖνος εὐλογώτατα ἐδύνατο νὰ ἐλπίσῃ ὅτι ἠμπορεῖ νὰ λαφυραγωγήσῃ ἀπὸ τῶν δύο πόλεων τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς Λακεδαίμονος, τοὐλάχιστον 100,000,000 ἀρχαίων δραχμῶν λείαν, ὅπερ ἐστὶ 17,000 περίπου τάλαντα, τὰ ὁποῖα, ὡς γινώσκομεν ἤδη, ἰσοτιμοῦνται πρὸς 220,000,000 περίπου σημερινῶν ἡμετέρων δραχμῶν. Μερίσαντες τὸ ποσὸν τοῦτο εἰς δύο, θέλομεν εὕρει τὴν ἀξίαν τῆς κινητῆς περιουσίας ἥτις περιελαμβάνετο, κατὰ τὴν τότε ἐπικρατοῦσαν γνώμην, εἰς ἑκατέραν τῶν δύο ἐκείνων πόλεων. Καὶ ἂν ἤδη περιλάβωμεν εἰς τὴν ἀξίαν ταύτην τά τε ἔπιπλα, καὶ τὰ χρήματα καὶ τὰ σώματα, καὶ τὰ βοσκήματα, ὁμολογητέον, ὅτι ἡ Λακεδαίμων, ἔχουσα κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἐν γένει κινητὴν περιουσίαν ἀξίας 110,000,000 δραχμῶν, ἦτο πόλις πλουσιωτάτη.

ΒΟΜΒΑΗ ΚΑΙ ΤΑΠΡΟΒΑΝΗ. (1)

Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.

Ὅσοι δὲν ἔχουσι νὰ σπείρωσιν ἑξήκοντα χιλιάδας φράγκων κατ' ἔτος εἰς τὰς ἀμάξας καὶ τὰ πλοῖα, καὶ δὲν αἰσθάνονται μεγίστην κλίσιν πρὸς τὴν ναυτίασιν, οὐδὲ συμπάθειαν πρὸς τὰς τίγρεις καὶ τοὺς κροκοδείλους, πρέπει νὰ γνωρίζωσί τινα χάριν πρὸς ἐκεῖνον ὅστις, λόγῳ ὀκνηρίας, μεταβαίνει εἰς Ἰνδίαν, ἐκτίθεται εἰς πολλὰς δαπάνας καὶ εἰς κινδύνους, διὰ νὰ καταρθώσῃ ὥστε πολλοὶ ἄλλοι, χωρὶς νὰ σαλεύσωσιν ἀπὸ τοῦ σκίμποδός των ἢ ν' ἀποβάλωσι τὰς οἰκιακάς των ἐμβάδας, ἀλλὰ δαπανῶντες ὀλίγα μόνον φράγκα καὶ ὀλιγωτέρας ὥρας, νὰ ἐπισκεφθῶσι καὶ αὐτοὶ τὰ ἴδια μέρη.

Ὅσοι δὲν θαυμάζουσιν ὑπὲρ τὸ μέτρον τὴν ἐνασχόλησιν ἐκείνων οἵτινες κατατρίβουσιν ὅλον αὐτῶν τὸν καιρὸν καὶ ὅλην τὴν δραστηριότητά των εἰς τὸ νὰ διατρέχωσι πολλὰς χιλιάδας λευγῶν κατ' ἔτος εἰς τὰ Ἠλύσια πεδία, ἀπὸ τῆς πλατείας τῆς Ὁμονοίας εἰς τὴν ὁδὸν Μαρινιή, καὶ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ Μαρτινιὴ εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Ὁμονοίας, (2) πρέπει νὰ εὐγνωμονῶσι πρὸς ἄνθρωπον ὅστις, καὶ τοι ἔχων τὸ δικαίωμα νὰ περάσῃ ἀναλγήτως ὡς καὶ αὐτοὶ τὰς ἡμέρας του, προτιμᾷ, ἀντὶ νὰ στρέφεται αἰωνίως ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ κύκλου ὡς ἀνθρωπόμορφος σκίουρος, νὰ μεταβῇ ἄλλαχοῦ, καὶ ἀντὶ ῥάβδου ἀχρήστου, νὰ λάβῃ εἰς χεῖρας γραφίδα χρησιμωτάτην.

Οἱ μὴ ἀγαπῶντες ὡς ἡμεῖς τὰ βιβλία τὰ συντασσόμενα δι' ἄλλων βιβλίων, τὰ ψευδῆ ὑπομνήματα, τὰς ψευδεῖς περιηγήσεις, θέλουσι μάθει εὐχαρίστως ὅτι αἱ περὶ *Ἰνδίας ἐπιστολαὶ* τὰς ὁποίας θέλομεν δημοσιεύσει, εἶναι ἐπιστολαὶ ἀληθέσταται, γραφεῖσαι ἐπὶ τῶν τόπων αὐτῶν, ἀφελῶς καὶ χωρὶς τῆς ἐλαχίστης ἐπιτηδεύσεως, διότι ὁ γράψας αὐτὰς δὲν εἶχε σκοπὸν νὰ τὰς κοινοποιήσῃ. Οἱ ἀναγνῶσται ἄρα ἀντὶ νὰ εὕρωσι συγγραφέα, θέλουσιν εὑρεῖ ἄνθρωπον, ὡς λέγει ὁ Πασκάλης.

Πῶς λοιπὸν ἐδημοσιεύθησαν; ἰδοὺ τὸ ἱστορικόν· ὁ περιηγητὴς μας εἶχε φέρει ἐκ τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν πολλὰ ἰχνογραφήματα πολύτιμα, ἀκριβέστατα καὶ χαρακτηριστικώτατα, καὶ λιθογραφήσει τινὰ ἐξ αὐτῶν· ἀλλ' οἱ λιθογράφοι ἐζήτουν καὶ ἑρμηνείαν. Ὁ ἀδελφός του, πρὸς ὃν ἔγραφε τακτικῶς καθ' ὅλον τῆς ἀπουσίας του τὸ διάστημα, εἶχε φυλάξει τὰς ἐπιστολάς του. Ἠδύνατο νὰ εὑρεθῇ ἑρμηνεία ζωηροτέρα ἐκείνης ἥτις ἔγεινεν ἐπιτοπίως καὶ κατὰ πρώτην προσβολήν;

Ἡ πρώτη ἐπιστολὴ χρονολογεῖται ἐκ Μελίτης τὴν 2 Φεβρουαρίου 1844· ἐπιθυμοῦντες ὅμως ἀνυπομόνως νὰ φθάσωμεν εἰς τὰς Ἰνδίας, σπεύδομεν, προστρέχοντες εἰς τὸ δικαίωμα τῶν δραματικῶν ποιητῶν, νὰ ὑπερπηδήσωμεν τὴν Αἴγυπτον χωρὶς νὰ διατρίψωμεν εἰς αὐτὴν, καὶ νὰ μεταβῶμεν εἰς Βομβάην.

« Ἐν μέσῳ δάσους φοινίκων κεῖται ἡ μεγάλη πόλις τῆς Βομβάης κατοικουμένη ὑπὸ 280,000 Ἰνδῶν καὶ Γουέβρων, ἡμιγύμνων ἢ λευχειμόνων, κιτρινωπῶν, ἐχόντων βραχίονας καὶ πρόσωπα βεβαμμένα, καὶ φερόντων πολλάκις κεφαλοδέσμια κόκκινα, λευκὰ, κίτρινα ἢ πράσινα. Γυναῖκες ἐπίσης ἡμίγυμνοι ἢ ἀλλοκότως ἐνδεδυμέναι μὲ λεπτότατα ὑφάσματα κόκκινα, λευκὰ, ἰάνθινα, καὶ καταπεφορτισμέναι μὲ κοσμήματα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ εἰς τοὺς πόδας, τὰς χεῖρας, τοὺς βραχίονας, τὸν τράχηλον, τὴν μύτην καὶ τὰ ὠτία, καθὼς καὶ μὲ ἄνθη εὐωδέστατα εἰς τὴν κεφαλήν· μικροὶ ναοὶ ἰνδικοὶ πλήρεις εἰδώλων τερατομόρφων περικυκλούμενοι ὑπὸ φακιρῶν (ἱερομονάχων) ἰσχνῶν, ἐχόντων τοὺς ὄνυχας μακροὺς καὶ ἀγκύλους ὡς τοῦ ἀετοῦ· γραῖαι ἀγριοπρόσωποι, μὲ κόμην ἄτακτον καὶ λυτὴν, μὲ ὀφθαλμοὺς βλοσυροὺς· ἀπέραντοι λίμναι ὅπου λούουσι τοὺς νεκροὺς, καὶ ὅπου ὑπάρχουσιν ἀδιακόπως σωροὶ ἀνθρώπων· ναΐσκοι σιωπηλοὶ τῶν Γουέβρων, θορυβώδεις παγόδαι (ναοὶ) ἰνδικαί· ὀσμὴ μόσχου πληροῦσα τὸν τόπον ὅλον, ὀσμὴ δύσφορος, προερχομένη ἀπὸ ἰχτίδων ὀνομαζομένων ὑπὸ τῶν Ἄγγλων *μοσχοποντικῶν*, αἵτινες βρίθου-

---

(1) Ταπροβάνην ὀνομάζουσιν ὁ Στράβων, ὁ Πτολεμαῖος καὶ ὁ Διονύσιος τὴν κατὰ τὰς Ἰνδίας μεγάλην νῆσον Ceylan, ὑποκειμένην σήμερον εἰς τοὺς Ἄγγλους. Σ. Μ.

(2) Ὡς ἂν ἔλεγεν ὁ συγγραφεὺς ἀπὸ τοῦ καφενείου τῆς Ὡραίας Ἑλλάδος μέχρι τοῦ Παυσιλύπου, καὶ ἀπὸ τοῦ Παυσιλύπου μέχρι τῆς Ὡραίας Ἑλλάδος. Σ. Μ.

σιν εἰς τὴν πόλιν ὡς καὶ καθ' ὅλην τὴν Βομβάην· ἤχοι μουσικῆς βαρβάρου καὶ αἰωνίας, ἰδοὺ ἡ πρώτη ὄψις τῆς πόλεως. Περιερχόμενος εἰς τὰς ὁδούς, παρατηρεῖς συχνάκις, ὡς εἰ, κλωβία περικεκυκλωμένα ὑπὸ ἑνὸς μόνου σύρματος, πολλὰ φῶτα· ἐκεῖ τελοῦνται γάμοι ἰνδικοὶ τοὺς ὁποίους ἐκλαμβάνει τις ὡς γελωτοποιίας. Μειράκια δεκαετῆ ἢ δωδεκαετῆ νυμφεύονται κοράσια πέντε ἢ ἓξ ἐτῶν. Εἶναι ὁλόγυμνα, καταπεφορτισμένα ὅμως μὲ δακτυλίδια καὶ μὲ ψέλλια, ἀλειμμένα μὲ χρῶμα κίτρινον, καὶ περιεστοιχισμένα ὑπὸ πλήθους γυναικῶν ἢ ἀνδρῶν. Καὶ ποτὲ μὲν τὰ πλύνουσι, ποτὲ δὲ τὰ ἀλείφουσιν ἐκ νέου μὲ χρῶμα κίτρινον, καὶ ἄλλοτε προσφέρουσι πρὸς αὐτὰ νερὸν τὸ ὁποῖον κατοῦντα εἰς τὸ στόμα ἐσφενδονίζουσι πρὸς ἄλληλα. Αἱ ἀθλιότητες αὐταὶ διαρκοῦσι τρεῖς καὶ τέσσαρας ἡμέρας κατὰ συνέχειαν ἐν μέσῳ ἀκατανοήτου κρότου τυμπάνων καὶ λυρῶν, καὶ τῶν χορῶν τῶν βαγιαδερῶν (χορευτριῶν).

Χορὸς δραματικὸς Μαλαβάρων.

Οἱ Ἄγγλοι δὲν ἐκτιμῶσι διόλου τὰς Τερψιχόρας αὐτὰς τῆς Ἰνδίας. Χθές, ἀξιωματικοί τινες τὰς κατεπτόησαν θελήσαντες νὰ χορεύσωσι στρόβιλον μὲ αὐτάς· ἀλλ' αὗται ἐλυπήθησαν τοσοῦτον ὥστ' ἔπεσαν κλαίουσαι κατὰ γῆς, καὶ ἐπέμενον νὰ ἀναχωρήσωσιν.

Ἀλλ' ἄς μεταβῶμεν εἰς τὴν νῆσον Ταπροβάνην· « Ἡ Κολομβία, ἥτις ὀνομάζεται πόλις, εἶναι ἀπέραντον δάσος ὅμοιον μὲ κῆπον. Κατοικεῖται δὲ ὑπὸ ἀναριθμήτου πλήθους Σγκαλίδων, Μαλαβάρων, Μαλαισίων καὶ Μαύρων ζώντων ὅλων εἰς καλύβας χαμηλὰς ὑπὸ τὴν πυκνοτάτην σκιὰν δένδρων ξένων εἰς τοὺς εὐρωπαίους καὶ ὅσον ἐνδέχεται περιέργων.

Πρό τινων ἡμερῶν περιφερόμενος εἰς τὸ δάσος παρετήρησα Μαλαβαρίδα χαριεστάτην, φοροῦσαν κόκκινα καὶ συνομιλοῦσαν πλησίον καλύβης μὲ πολλοὺς ἄνδρας. Διευθύνθην ἀμέσως πρὸς τὸν σωρὸν ἐκεῖνον, ἑλκυσθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐναρμονίου συνδυασμοῦ τῶν χρωμάτων μετὰ τῶν χλοερῶν φυτῶν καὶ δένδρων. Ἐντὸς τῆς καλύβης ἐκάθητο μὲ πόδας ἐσταυρωμένους ἄνθρωπός τις ἔχων ἔμπροσθέν του κιβώτιον, ὅθεν ἀνέσυρεν, ὡς διὰ νὰ τοὺς ἐπιθεωρήσῃ, σωροὺς κοσμημάτων καὶ ὑέλων πολυμόρφων καὶ πολυχρόων, πίλους, προσωπεῖα, ἐπωμίδας τρισμεγίστας, περιδέραια, ψέλλια, ὑπερμεγέθη καὶ τεράστια ἐνώτια, καὶ τὰ τοιαῦτα. Εἰς τὴν καλύβην ἐκείνην κατῴκει βαγιαδέρα Μαλαβαρὶς μετὰ τῶν συντρόφων της. Ἐννοεῖς ὅτι ἔσπευσα ἀμέσως νὰ τοὺς παραγγείλω νὰ παραστήσωσι κωμῳδίαν τινὰ τῇ ἐπαύριον εἰς τὸ ἴδιον ἐκεῖνο μέρος ἐπὶ ἀμοιβῇ δέκα ῥουπιέδων. Τὴν ἐπιοῦσαν, ἀποποιηθεὶς στωϊκώτατα τὸ ἀγγλικὸν γεῦμα τοῦ διοικητοῦ, ἀπῆλθον περὶ τὰς ἑπτὰ ὥρας πρὸς τὴν καλύβην, καὶ εὗρηκα ὅλα τὰ πέριξ αὐτῆς περφωτισμένα διὰ καρύων Ἰνδικῶν τεθειμένων ἐπάνω δοκῶν ἐκ καλάμου. Μὲ προσδιώρισαν νὰ καθήσω ἐπάνω δένδρου ἀνεστραμμένου, καὶ ἄνθρωποι γυμνοί, κρατοῦντες δαυλοὺς ἀνημμένους, ἀνεπέτασαν ἐνώπιόν μου πανίον λευκὸν ὄπισθεν τοῦ ὁποίου συνῆλθον οἱ ὑποκριταί. Εὐθὺς ἤρχισαν νὰ κρούωσι τύμπανα καὶ κωδωνίσκους, καὶ τὸ πρὸ μικροῦ σιωπηλὸν καὶ ἔρημον ἐκεῖνο δάσος, κατεκλύσθη ὑπὸ πλήθους Ἰνδῶν. Σμήνη γυναικῶν καὶ παιδίων συρρεύσαντα ἐκάθησαν ἐπάνω ψαθῶν, καὶ ἄνδρες ἀγριοπρόσωποι ἐγέμισαν τὰ μεταξὺ τῶν δένδρων διαστήματα, καὶ τὰς βαθείας ὀπὰς αὐτῶν. Τῆς νυκτερινῆς ταύτης σκηνῆς τὸ ἀποτέλεσμα μὲ κατέπληττεν, ἡ δὲ πένθιμος λάμψις τῶν δαυλῶν μ' ἐδείκνυε χιλιάδας προσώπων μὲ βλέμμα τεθλιμμένον καὶ σκυθρωπόν, μὲ χρῶμα πρασινοκίτρινον, καὶ μὲ κόμην μακράν. Ἡ φαντασία ὅμως, ὀξυτέρα τῶν ὀρθαλμῶν, ἐπέτα εἰς τὰ ἀπέραντα ἐκεῖνα δάση, εἰς τὰς ἀβάτους ἐκείνας ἐρήμους, ὅπου κατοικοῦσι μόνα τὰ τεραστώδη θηρία τῶν τροπικῶν, τὰ ὁποῖα φαίνονται εἰς ἡμᾶς τοὺς Εὐρωπαίους μυθώδη. Ὅτε κατεβιβάσθη τὸ παραπέτασμα, (διότι δὲν ἀπεσύρθη ἀλλὰ κατεβιβάσθη) (1), οἱ ὀφθαλμοί μου κατεπλήχθησαν ὑπὸ τοῦ πλούτου καὶ τῆς πολυτελείας τῶν κοσμημάτων, καὶ ὑπὸ τῶν ἀλλοκότων μορφῶν ἢ σχημάτων. Παριστάνετο ἀρχαῖος βασιλεὺς Ἰνδός, μεγαλοπρεπέστατα ἐστολισμένος, μὲ πρόσωπον βεβαμμένον καὶ μὲ ῥάβδον εἰς χεῖρας τὴν ὁποίαν ἔστρεφε πολλὰ παραβόξως, καθὼς καὶ βασίλισσα, λαμποκοποῦσα ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, καὶ λυγίζουσα τὰς χεῖρας, τοὺς πόδας, ὁλόκληρον τὸ σῶμά της μὲ ἀκατανόητον ταχύτητα καὶ εὐστροφίαν· ἦτον δὲ ἰσχνοτάτη καὶ ὡραία, καὶ ἔψαλλε μὲ φωνὴν τραχεῖαν καὶ στρηνὴν πάντῃ ἀσύμφωνον πρὸς τὰς ἄλλας. Πρὸς τούτοις ὑπῆρχε καὶ ὑπουργὸς ἢ στρατηγὸς, ῥαβδοφορῶν ἐπίσης, καὶ κωμικώτατα ἐνδεδυμένος ὡς καὶ ὁ βασιλεύς. Μετὰ τούτους ἤρχετο γελωτοποιὸς προγαστωρ εἰς τὸ ἄκρον καὶ βαθυπώγων, ἄλλος τις φέρων γυναικεῖα, καὶ ὑποκρινόμενος πρόσωπον συζύγου τοῦ ὑπουργοῦ, καὶ τέλος νεανίας παραδόξως πως ἐνδεδυμένος ὡς εἴδωλον. Ὅλοι οὗτοι εἴτινες παρίστανον ἐπεισόδιόν τι τῆς ἀρχαίας μυθολογίας τῶν Ἰνδῶν, ἐχόρευον· αἱ δὲ κινήσεις τοῦ βα-

Ἱερεῖς Βούδδων.

στιλέως ἦσαν ταχύτατοι καὶ γελοῖαι, ἀνάρμοστοι εἰς ἄνθρωπον φοροῦντα ἱμάτιον ποδῆρες καὶ πατριαρχικόν. Ἡ φυσιογνωμία του ἦτον ζωηρὰ καὶ ἀκτινοβόλος, τὸ δὲ πρόσωπον βεβαμμένον διὰ χρώματος κιτρίνου σημαίνοντος μεγάλην καταγωγήν, αὐτὸς δὲ ἀπήγγελλε μὲ τόνον πολλὰ ἐμφαντικόν. Μὲ ὀφθαλμοὺς ἀστραπηβόλους, μὲ σῶμα τρέμον καὶ κλονούμενον, ὥστε ἐνίοτε πρὸς ἐμέ, καὶ ὅταν ἔρθανε πλησίον μου ἔκλινεν ἐδαφιαίως τὴν κεφαλὴν καὶ μὲ ὠνόμαζε ρατζὰ, ἤτοι μ' ἔδιδε τίτλον ἀπονεμόμενον ἐν γένει

(1) Καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἡ αὐλαία δὲν ἀπεσύρετο, ὡς σήμερον ἐν Εὐρώπῃ, ἀλλὰ κατεβιβάζετο. Σ. Μ.

πρὸς ἐκείνους δαπάνῃ τῶν ὁποίων γίνεται ἡ παράστασις. Μετ' ὀλίγον παρουσιάσθησαν γυμνοί τινες ἄνδρες κρατοῦντες ῥάβδους, καὶ ξυλοφορτιζόμενοι μὲ πολλὴν εὐστοχίαν· τοῦτο δὲ ἐσήμαινεν ἐπιδρομὴν βαρβάρων. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἄλλος βασιλεὺς ἐνδεδυμένος ὡς καὶ ὁ πρῶτος, ἐφάνη αἴφνης φέρων οὐρὰν παῶνος ἐπὶ τῶν νώτων, καὶ πλῆθος ἄλλων πτερῶν τοῦ ἰδίου πτηνοῦ εἰς τὰς χεῖρας, μεθ' ὧν ἐκτύπει ὡς δαιμονιῶν ὅλον τὸν κόσμον. Ἥρπασε τὸ στέμμα τοῦ πρώτου βασιλέως καὶ ἐκάθησεν εἰς τὸν θρόνον του. Τότε ὅλοι τὸν ἐπροσκύνησαν. Μετὰ ταῦτα ἦλθε δερβίσης τις ἢ μάγος μεγαλόσωμος, γυμνός, φέρων πῖλον ὀξὺν καὶ περιδέραια μεγάλα, τὸ δὲ πρόσωπον ἔχων ἐζωγραφισμένον μὲ ἱερογλυφικὰ κίτρινα.

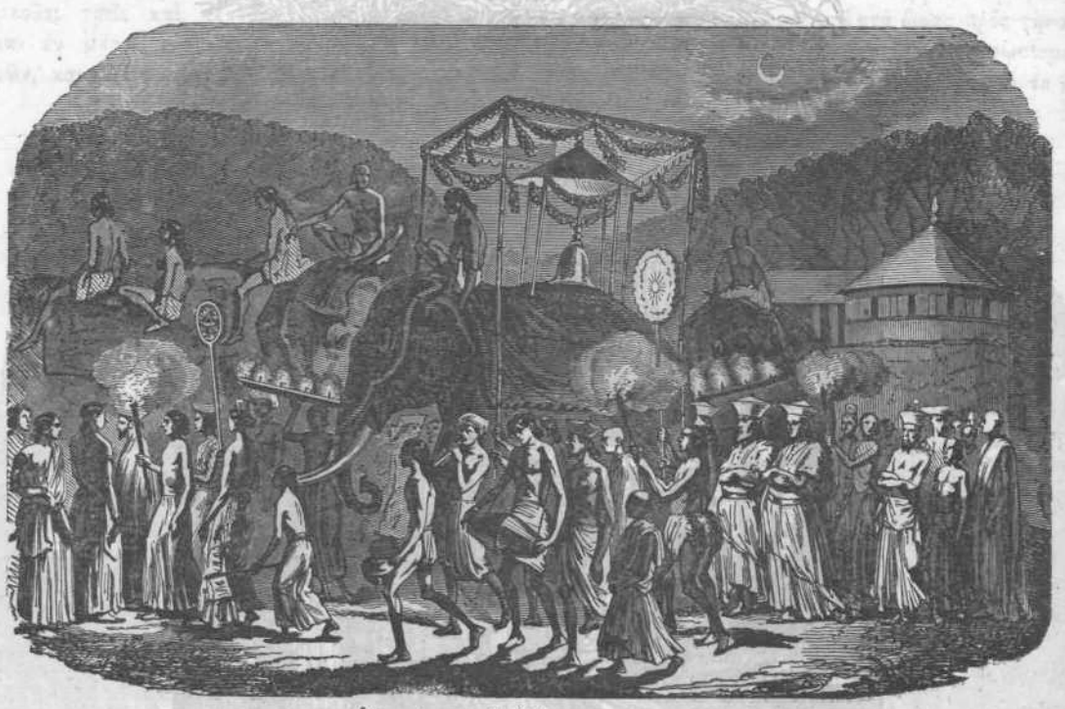

Ἑορτὴ τῆς Σελήνης.

Τέλος, περὶ τὴν δεκάτην καὶ ἡμίσειαν ὥραν τῆς νυκτὸς, ἀνεχώρησα, αὐτοὶ δὲ ἐξηκολούθησαν νὰ χορεύωσι, νὰ ψάλλωσι καὶ νὰ κρούωσι τὰ τύμπανά των διατελοῦντες ὁλονὲν ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ σφετεριστοῦ τοῦ θρόνου.»

Μετὰ τὴν γελοίαν ταύτην παράστασιν ὁ ἐπιστολογράφος μᾶς μεταφέρει εἰς τελετὴν ἐκκλησιαστικὴν οὐχ ἧττον περίεργον.

« Εἰς τὴν σκιερὰν ταύτην νῆσον, (τὴν Ταπροβάνην) τῆς ὁποίας ὁ ἀὴρ εἶναι πλήρης ἠλεκτρισμοῦ, ὁ οὐρανὸς ἀστράπτει πολλὰ συνεχῶς καὶ ῥίπτει λάμψιν παράδοξον ἐπάνω τῶν βουνῶν καὶ τῶν βράχων. Ἡ σωπὴ τῶν τόπων ἐκείνων διακόπτεται πολλάκις ὑπὸ τῶν βροντῶν τῶν κεραυνῶν· ὅταν πλησιάζωσιν αἱ θύελλαι τῆς ἰσημερίας, καὶ ὑπὸ τοῦ πενθίμου *ταμτὰμ* (1) τῶν βόνζων (ἱερέων) ἀντηχοῦντος κατὰ τὰ δάση· διότι πολλάκις εἰς μέρη κατὰ τὸ φαινόμενον ἀπρόσιτα, κρύπτεται ναὸς μυστηριώδης ὅπου τελεῖται ὁ βουδδισμὸς (2) καθ' ὅλην τὴν ἀρχαϊκὴν αὐτοῦ ἐπισημότητα. Ἐκεῖ, ἐὰν ἡ φαντασία σου σὲ παρασύρῃ θέλεις ἀναβῆ διὰ στενωποῦ ἑλικοειδοῦς καὶ δυσβάτου, ὑπὸ πυκνόφυλλα δένδρα δι' ὧν δὲν διαπερᾷ πώποτε ὁ ἥλιος, καὶ φθάσει εἰς κλίμακα ναοῦ ἀγροίκου, ὅπου ἱερεῖς εὐπροσήγοροι καὶ πρᾶοι περιτετυλιγμένοι μ' ἐνδύματα κίτρινα, μὲ ὄψιν κιτρίνην, μὲ πρόσωπον βαρὺ, μὲ κεφαλὴν ἐξυρισμένην, ὡς καὶ μὲ σῶμα ἐπίσης ἐξυρισμένον, σὲ εἰσάγουσιν εἰς περίβολον σιωπηλὸν, πλήρη σπανιωτάτων καὶ εὐωδεστάστων ἀνθέων, ὅπου βλέπεις διὰ τοῦ ἀσθενοῦς φωτὸς λύχνου, ἄγαλμα γιγαντιαῖον Βούδδα, ποτὲ μὲν ὄρθιον καὶ φθάνον μέχρι τῆς ὀροφῆς τοῦ ναοῦ, ποτὲ δὲ ἐξηπλωμένον ἀπὸ τῆς μιᾶς μέχρι τῆς ἄλλης ἄκρας. Οἱ φιλόξενοι οὗτοι ἱερεῖς, πλήρεις ἀγαθότητος εὐγενοῦς, σπεύδουσι νὰ σὲ προσφέρωσι βρώματα καθαρώτατα καὶ συγκείμενα ἐκ προϊόντων τῆς γῆς. Παιδία ἀνατεθραμμένα εἰς τοὺς ναοὺς ἢ τὰ μοναστήρια ἐκ-ἕνα σὲ περιποιοῦνται μυριοτρόπως, τὰ μὲν σείοντα ῥιπίδια ἔμπροσθέν σου τὰ δὲ προσφέροντά σε ψυχρὸν νερὸν, ἐνῷ ἄλλα ἀνάπτουσι πυρὰν, καὶ κατασκευάζουσι σιγάρα μὲ φύλλα πράσινα τὰ ὁποῖα κόπτουσι τὴν στιγμὴν ἐκείνην. Ἄλλα σὲ δίδουσι ζαχαροκάλαμον ἢ ὀπώρας ὑπερμεγέθεις τὰς ὁποίας οὐδὲ ἐφαντάσθης ποτέ. Ἓν ἐξ αὐτῶν, παρατηρῆσαν ὅτι βρόστρυξ τις τῆς κόμης μου εἶχε μακρυνθῆ τῶν ἄλλων, ἀνέσυρε κτένιον ἀπὸ τοῦ θυλακίου του καὶ μὲ τὸ παρουσίασε μετὰ μεγίστης σοβαρότητος καὶ χωρὶς νὰ προφέρῃ οὐδὲ λέξιν· (παρατηρητέον ὅτι οἱ Σιγκαλίδες περιποιοῦνται πολὺ τὰς κόμας των καὶ τὰς φέρουσι πολλὰ μακράς). Ὅλα δὲ ταῦτα γίνονται μετὰ μεγίστης σιωπῆς, καὶ κοσμιότητος, καὶ εὐπρεπείας. Οἱ ἱερεῖς οὗτοι τῶν δασῶν διδάσκουσιν εἰς τοὺς μαθητάς των τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν μετριοφροσύνην, καὶ τοὺς καθιστῶσι γλυκεῖς καὶ πράους, ὡς εἶναι ὅλοι ἐν γένει οἱ Σιγκαλίδες. Οἱ κάτοικοι τῆς θαυμασίας καὶ ὡραιοτάτης ταύτης νήσου ἔχουσι φυσιογνωμίαν εὐγενῆ, ἦθος γλυκὺ καὶ ἀφελὲς, σῶμα καθ' ὑπερβολὴν εὔρυθμον, ἀνάστημα ὑψηλὸν, καὶ κόμην μελανὴν κυματίζουσαν ἐπὶ ῥάχεως καὶ νώτων κιτρίνων, ἢ περιτυλισσομένην ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς καὶ διαχωριζομένην εἰς δύω πρὸς τὸ μέτωπον· τὰ ἱμάτια αὐτῶν εἶναι ἁπλούστατα, ἐκ πανίου λευκοῦ, ἐρυθροῦ ἢ πεποικιλμένου, καὶ περικαλύπτουσι χαριέντως τὰς ὀρφῦς αὐτῶν.

Ἐνίοτε τὴν νύκτα, ἀσυνήθης τις ἦχος προσβάλλει αἴφνης τὰς ἀκοάς σου, ἦχος ἀπαίσιος καὶ ὀχληρὸς ὀργάνων βαρβαρικῶν· ὁ ἦχος οὗτος συνοδεύει πομπὴν ἐλεφάντων ἐστολισμένων καὶ μεταφερόντων ἀπὸ ἑνὸς εἰς ἄλλον ναὸν λείψανα τοῦ Βούδδα. Ὁ κρότος τῶν δαυλῶν διαδίδει ὀσμὴν νεκρικήν. Μετ' ὀλίγον εὑρίσκεσαι ἐν μέσῳ τῆς νυκτερινῆς αὐτῆς λιτανείας, καὶ ὁ κρότος τῶν τυμπάνων καὶ τῶν κωδώνων τοὺς ὁποίους κινοῦσι τὰ κολοσσαῖα ἐκεῖνα ζῶα καταθορυβοῦσι τὴν κεφαλήν σου. Μετὰ μικρὸν ὅμως νέον φῶς ζωηρότερον πλήττει τὰς ὄψεις σου. Μεγιστᾶνες ἐντόπιοι φέροντες λευκὰ ἐνδύματα μυθολογικὰ, προχωροῦσι μὲ βῆμα βραδὺ καὶ εὔρυθμον· ὁλόκληρος ἡ πομπὴ εἰσδύουσα ἐντὸς τοῦ δάσους γίνεται ἄφαντος, σὺ δὲ μένεις ἐκστατικὸς ὡς ἂν ἔβλεπες ὄνειρον. Ἀλλ' ἐνῷ προσπαθεῖς νὰ ἐνθυμηθῆς ἐὰν ὠνειρεύεσο ἢ ἐὰν τῷ ὄντι παρευρέθης εἰς τελετὴν οὐρανίαν, οἱ ἦχοι οἵτινες εἶχον ἀπομακρυνθῆ ἀκούονται ἐκ νέου. Ἡ πομπὴ ἐπιστρέφει πρὸς τὸν ναὸν, καὶ ὁ πρῶτος τῶν ἐλεφάντων ἀναβαίνει τὰς βαθμίδας τῆς κλίμακος διὰ νὰ ἐκδυθῆ τῶν ἱερατικῶν κοσμημάτων. Ἐπειδή ποτε πλῆθος ἄπειρον ἔφρασσε τὴν εἴσοδον τοῦ ναοῦ, μὲ ἀνεβίβασαν ἐπὶ τοῦ ἐλέφαντος διὰ νὰ παρατηρήσω τὰ μυστήριά των. Ἰδον ἀρχαῖα κοσμήματα, ἀγροίκου μὲν ἀλλὰ περιέργου ἐργασίας, κατασκευασθέντα ὑπὸ ῥατζάδων Ἰνδῶν, καθὼς καὶ τοὺς σωροὺς τοῦ χρυσοῦ δι' οὗ καλύπτεται ὁ ὀδοῦς τοῦ Βούδδα, ὀδοῦς ἱερὸς εὑρισκόμενος σήμερον εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἄγγλων. Λόχος ἀγρίων Μαλαισίων φυλάττει τὸν ὀδόντα τοῦτον, ἕτοιμος νὰ κατασπαράξῃ μὲ τὰς ῥάβδους του πάντα ὅστις ἤθελε τολμήσει νὰ προσκυνήσῃ αὐτὸν ἐκ τοῦ πλησίον· διότι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει αὐτὸν εἰς τὴν ἐξουσίαν του εἶναι κύριος τῶν Σιγκαλίδων καὶ τῆς Ταπροβάνης.»

(1) Ὄργανον Ἀσιατικὸν ὡς μέγας δίσκος ἐκ μετάλλου, τὸ ὁποῖον κρουόμενον ἐκπέμπει ἦχον ὀξύτατον. Σ. Μ.

(1) Θρησκεία ἰδίως τῶν κατοίκων τῆς Ταπροβάνης. Σ. Μ.

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΙΑΚΣΩΝ.

Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.

Μετὰ τὴν γενεὰν τῶν μεγάλων τῆς ἀμερικανικῆς ἀνεξαρτησίας ἀνδρῶν, οὐδεὶς ἐπενήργησεν ἐπὶ τὰς τύχας τῆς Ὁμοσπόνδου πολιτείας ὅσον ὁ στρατηγὸς Ἰάκσων· ὑπῆρξεν ἄρα ὁ συνετώτερος τῶν πολιτῶν, ὁ κατανοήσας μᾶλλον τῶν ἄλλων τὰ ἀληθῆ τῆς ἰδίας πατρίδος συμφέροντα, καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων συντελέσας εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ταύτης εὐδαιμονίαν, εἰς τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς τάξεως τὴν ἀποκατάστασιν; Ὄχι· ἀλλ' ἠγάπησεν αὐτὴν σφόδρα. Ἡ καρδία αὐτοῦ κατεφλέγετο ὑπὸ πατριωτισμοῦ ἀπολύτου, ὅπως ἄλλοι λατρεύουσιν ἐνθεομανῶς τὴν ἀπόλυτον μοναρχίαν· ἡ ἀγάπη ὅμως αὐτὴ ὑπῆρξεν ὑπερβάλλουσα, διότι, καταφρονήσας τὰ ἱερὰ τῶν ἄλλων ἐθνῶν δίκαια, τὸ ὀρειλόμενον πρὸς ταῦτα σέβας, ὑπέπεσεν εἰς σφάλμα ἀσυγχώρητον εἰς ἄνδρας πολιτικοὺς, ὡς ἐκθέτοντας οὕτω τὴν πατρίδα αὐτῶν εἰς ἀγῶνας καὶ καταστροφάς. Ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ, αἱ Ἡνωμέναι πολιτεῖαι ἐξέκλιναν τῆς ὁδοῦ τὴν ὁποίαν εἶχε διαχαράξει ἡ πατρικὴ καὶ ἰσχυρὰ τοῦ Οὐασιγκτῶνος χεὶρ, καὶ ἀπεδύθησαν εἰς στάδιον μὲν νέον ἐνδόξου μέλλοντος ἀλλὰ πλῆρες κινδύνων διὰ τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ἀσφάλειαν, τὴν τάξιν καὶ αὐτὴν τῆς πολιτείας τὴν σωτηρίαν.

Ὁ Οὐασιγκτὼν, καθὼς καὶ οἱ ἄλλοι οἱ καταστήσαντες μετ' αὐτοῦ τὴν ἀμερικανικὴν ἀνεξαρτησίαν, καὶ συσχεδιάσαντες τὸ ὁμοσπονδικὸν σύνταγμα τοῦ 1789 ἔτους, οἱ Φραγκλῖνοι, οἱ Ἀδὰμ, οἱ Μαδισόνες, οἱ Ἀμιλτόνες, εἶχον τὴν γαληνιαίαν καὶ ψυχρὰν ἀνατροφὴν δι' ἧς χαρακτηρίζεται ὁ ἀνώτατος βρεταvικὸς πολιτισμός· ἐθεοποίουν τὸν νόμον. Δὲν εἶχον μὲν συστήσει ἀριστοκρατίαν κτηματικὴν, διότι, αἱ ἀπελευθερωθεῖσαι δεκαετεῖς ἐπαρχίαι ἔπασχον ἔλλειψιν τῶν πρὸς τοῦτο ἀναγκαίων στοιχείων, (ἀμφιβάλλομεν δὲ ἐὰν, καὶ τούτου δοθέντος, ἤθελον παραδεχθῆ τὴν ἀρχὴν ταύτην), ἀπεδέχοντο ὅμως τὴν ἀριστοκρατίαν τῆς παιδείας, καὶ ἐδόξαζον ὅτι ἤθελε στερεωθῆ τὸ κράτος αὐτῆς δι' αὐτῆς τῶν πραγμάτων τῆς φύσεως. Ἐφρόνουν ὅτι τὸ αὐθόρμητον καὶ ἐγκάρδιον σέβας, τὸ ἔμφυτον τοῦ δημοσίου συμφέροντος αἴσθημα, ἤρκουν μόνα νὰ ἀναθέσωσι δι' ἀνευφημίας εἰς τοὺς ἱκανωτέρους καὶ ἐναρετωτέρους τῶν πολιτῶν τὴν διεύθυνσιν τῶν κοινῶν, χωρὶς τῆς μεσολαβήσεως τῆς ὑλικῆς δυνάμεως, ἢ τῆς ἐπιῤῥοῆς τῶν μεγάλων διαδοχικῶν περιουσιῶν. Ἐφόσον δὲ ἐζωογονεῖτο ἡ καρδία αὐτῶν ὑπὸ συμπαθειῶν πρὸς τὸν λαὸν καὶ ἐπεθύμει εἰλικρινῆ καὶ εὐγενῆ δημοτικότητα, ἐπὶ τοσοῦτον ἀπεστρέφετο τὴν δημοκοπίαν. Ἐμίσουν ἐκ βάθους ψυχῆς τὴν κυβέρνησιν τοῦ ὄχλου, ἂν καὶ παρεδέχοντο τὴν γενικὴν σχεδὸν ψηφοφορίαν· ἀλλ' εἴπομεν ἤδη ὑπὸ ποίων ὑπέθετον ὅτι ἔμελλεν αὕτη ν' ἀντιπροσωπευθῆ. Ἀντεπολιτεύοντο εἰς τὸ στρατιωτικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἄφευκτον παρακολούθημα εἶχε, κατ' αὐτοὺς, τὴν τυραννίαν. Δὲν ἤθελον κατακτήσεις, πεπεισμένοι ὅτι γῆ ἴση κατὰ τὴν εὐρυχωρίαν τῆς δυτικῆς Εὐρώπης ἤρκει, ἐπὶ πολλῶν αἰώνων διάστημα, εἰς ἔθνος μόλις τότε συγκείμενον ἐκ τεσσάρων ἑκατομμυρίων ψυχῶν. Ὅταν ὁ Ἰεφφερσὼν, διὰ τῶν εἰρηνικῶν μέσων τῶν διαπραγματεύσεων καὶ διὰ χρημάτων ἀπέκτησε τὴν Λουϊζιάναν, ἀπαραιτήτως ἀναγκαίαν πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἐπικρατείας, δὲν παρουσιάσθη ὡς τροπαιοῦχος ἀναβαίνων τὸ Καπιτώλιον, ἀλλ' ἐζήτησεν ἐπικύρωσιν.

Ὁ στρατηγὸς ὅμως Ἰάκσων, λαβὼν πάντῃ διάφορον ἀγωγὴν, προσθληθεὶς ἐκ νηπιότητος ὑπὸ ἀλλοίων ἐντυπώσεων, ὑποκύψας... ὄχι, ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος δὲν ὑπέκυπτεν, ἀλλὰ κλίνων ἐκ φύσεως πρὸς ἕξεις ἀντιθέτους, θέλησιν ἔχων σιδηρᾶν, κάτοχος τῶν προτερη-

μάτων καθὼς καὶ τῶν ἐλαττωμάτων δι' ὧν τὰ πλήθη ἀξιοῦσι νὰ στολίζωνται ὅλοι ὅσους λατρεύουσιν, ἔνθερμος, περιπαθὴς ὅσον οἱ προκάτοχοί του ἦσαν μέτριοι καὶ συνετοί, δὲν ἐδύνατο νὰ βαδίσῃ εἰς τὰ ἴχνη τῆς πολιτικῆς ἐκείνης. Ἂς εἴπωμεν πῶς ἐκληρονόμησε τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν, καὶ πῶς διεχειρίσθη αὐτήν.

Ὁ στρατηγὸς Ἀνδρέας Ἰάκσων ἐγεννήθη τὴν 15 μαρτίου 1767. εἰς τὴν μεσημβρινὴν Καρολίναν, ὑπὸ ἀποίκου Ἰρλανδοῦ ἀποδάντος πρὸ δύω ἐτῶν εἰς Καρλεστῶνα, καὶ μετ' ὀλίγον ἀποθανόντος. Ἡ χήρα, ἐπιθυμοῦσα νὰ ἐναγκαλισθῇ ὁ υἱὸς αὐτῆς τὸ ἱερατικὸν ἐπάγγελμα, ἔβαλεν αὐτὸν εἰς σχολεῖον ὅπου ἐδιδάχθη ἀρχάς τινας τῆς φιλολογίας. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, ἐξερράγη ὁ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πόλεμος. Δεκατετραετὴς ἔτι ὁ νέος Ἀνδρέας μετέβη εἰς τὸ ἀμερικανικὸν στρατόπεδον μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ μετ' ὀλίγον ᾐχμαλωτίσθη. Ἀξιωματικός τις Ἄγγλος διέταξεν αὐτὸν νὰ καθαρίσῃ ὑποδήματα, ἀλλ' ὁ Ἀνδρέας δὲν ὑπήκουσεν εἰπὼν ὅτι ἦτο στρατιώτης καὶ ὄχι ὑπηρέτης. Ὁ Ἄγγλος ἐπέμεινε, καὶ ὁ Ἰάκσων ἐπίσης· ἐὰν δὲ πρέπῃ νὰ πιστεύσωμεν τὰ τότε διαθρυλληθέντα, ὁ ἀξιωματικὸς θυμωθεὶς κατέφερεν εἰς αὐτὸν διὰ τῆς σπάθης πληγὴν ἀκίνδυνον. Ἀνακτήσας τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ δὲν ἠθέλησε νὰ γείνῃ ἱερεύς, καὶ χωρὶς νὰ συμβουλευθῇ τὰς ἰδίας κλίσεις εἰσῆλθε περὶ τὸ 18 ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ εἰς τὸ δικηγορικὸν στάδιον. Τὸ 1788 ὠνομάσθη γενικὸς εἰσαγγελεύς, τὸ 1796, μέλος τῆς συντακτικῆς συνόδου τῆς συνταξάσης τὸ πολίτευμα, καὶ τὸ 1797 Γερουσιαστής. Ἀλλὰ παραιτηθεὶς ἑκουσίως μετὰ δύω ἔτη διωρίσθη μέλος τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου τοῦ Τεννεσοῦ, ἀπὸ τοῦ ὁποίου παρῃτήθη ἐπίσης τριακονταετὴς ἤδη ὤν. Ἐνησχολήθη δὲ εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν γαιῶν αὐτοῦ διορισθεὶς συγχρόνως στρατηγὸς τῆς πολιτοφυλακῆς.

Ὁ στρατηγὸς Ἰάκσων ἔζησε τότε ὅπως ἔζων οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων τῶν μεσημβρινῶν ὁρίων τῆς Ὁμοσπόνδου πολιτείας. Ἐκτεθειμένοι εἰς τὰς ἀεννάους ἐπιδρομὰς τῶν Ἰνδῶν, οἵτινες δὲν εἶχον ἔτι ἀποδιωχθῆ πέραν τοῦ Μισισίπη, οὐδ' ἐπέτρεπον εἰς τοὺς λευκοὺς νὰ κόπτωσι τὰ δάση ὅπου ἔζων θηρεύοντες, ἠναγκάζοντο νὰ φέρωσιν ὅπλα, καὶ ὡς ἀτρόμητοι μὲν, σκληροὶ ὅμως καὶ ἀδυσώπητοι σκαπανεῖς, νὰ συλλαμβάνωσιν αἰσθήματα ἀγρίας ἀνεξαρτησίας. Αἱ μέχρι θανάτου μονομαχίαι ἦσαν σύνηθες καὶ κοινὸν μέσον ἀναψυχῆς. Μετὰ γενναιότητος ἀκατασχέτου, μετὰ φρονήματος ἐπηρμένου, φιλυπόπτου καὶ ἀκαταδαμάστου, ὁ ἐπιτήδειος καὶ νευρώδης Ἰάκσων διεκρίθη πάντοτε εἰς τὴν πάλην ταύτην. Ἐνθυμοῦνται εἰσέτι ἐν Ἀμερικῇ τὴν κατὰ τὸ 1813 μετὰ τοῦ συνταγματάρχου Βέντωνος μονομαχίαν. Ὁ συνταγματάρχης ἐπεκαλέσθη τὴν δικαιοσύνην κατὰ τοῦ ἀντιπάλου ὀνομάσας αὐτὸν δολοφόνον δι' ἐπιστολῆς τὴν ὁποίαν ἑκατοντάκις ἐδημοσίευσεν ὁ τύπος.

Κρίνομεν περιττὸν νὰ διηγηθῶμεν τὰ περὶ τούτου· λέγομεν μόνον ὅτι, ἐάν ποτε συνέβαινεν εἰς τὴν Εὐρώπην μονομαχία τοιαύτη, ὅπου νὰ ῥιφθῇ τοσοῦτος ἀριθμὸς βολῶν, νὰ σπινθηροβολήσωσι τοσάκις ξίφη, νὰ δοθῶσι τόσαι πληγαὶ, νὰ ἐπέλθῃ διὰ χειρῶν συμπλοκὴ μεταξὺ τοῦ συνταγματάρχου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἑξ ἑνὸς, καὶ τοῦ ἀτρατηγοῦ καὶ δύο φίλων αὐτοῦ ἀφ' ἑτέρου, ἡ μονομαχία ἤθελεν ἀρεύκτως δικασθῆ ὑπὸ τῶν δικαστηρίων, καὶ θεωρηθῆ ὡς περιφημοτάτη δικολογία.- Καὶ ἐν τοσούτῳ ὁ δικαστὴς ὅστις κατῴκει εἰς τὴν αὐτὴν οἰκίαν ὅπου καὶ ὁ Βέντων, ὄχι μόνον δὲν ἐταράχθη ἀλλὰ καὶ ὑπεκρίθη ἀγνειαν. Ἐνώπιον ἀνδρῶν ἐπισήμων ἡ δικαιοσύνη ὑπεχώρει. Τοιαῦτα ἦσαν τὸν καιρὸν ἐκεῖνον τὰ ἤθη τοῦ Τεννεσοῦ. Παρατηρητέον δὲ ὅτι μετὰ τὰς πρώτας ὁρμὰς τῆς ἀγανακτήσεως, ὁ Συνταγματάρχης Βέντων, ἀμνησίκακος, καὶ λησμονήσας τὰ παρελθόντα, κατέστη ὁ πλέον ἀτρόμητος ὑπερασπιστὴς τῆς πολιτικῆς τοῦ στρατηγοῦ Ἰάκσωνος, ὅτε οὗτος ἀνεδείχθη πρόεδρος. Τὰ ἀνήκουστα αὐτὰ ἤθη, ἀγρίων μᾶλλον καὶ ἀνθρωποφάγων ἢ πεπολιτισμένων ἀνθρώπων, ἦσαν πολλάκις μεμιγμένα μετὰ αἰσθημάτων φιλοφροσύνης καὶ προσηνείας. Ὁ στρατηγὸς Ἰάκσων εἶχε μέγαν ἀριθμὸν φίλων τοὺς ὁποίους ἠγάπα καὶ ὑφ' ὧν ἠγαπᾶτο. Ἡ πρὸς τὴν ἰδίαν σύζυγον κλίσις αὐτοῦ ἦτο σπανία. Εἰς τοὺς νεωτέρους τόπους οἱ χαρακτῆρες αὐτοὶ δὲν εἶναι παράδοξοι, καὶ ἐνίοτε συσσωρεύονται εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἄτομον ἤθη εἴκοσιν ἀλλεπαλλήλων αἰώνων τῆς ἀρχαιότητος.

Ὁ ἀπὸ τοῦ 1812 μέχρι τοῦ 1815 ἔτους πόλεμος ἔγεινεν ἀφορμὴ νὰ ἀναπτύξῃ ὁ στρατηγὸς Ἰάκσων ἐπὶ ἄλλης τινὸς σκηνῆς τὸν πρὸς τὴν πάλην ἔρωτα, τὴν πρὸς τὰς μάχας ῥοπὴν αὐτοῦ. Δι' ἡμισείας μόνον δωδεκάδος ῥεγατῶν, αἱ Ἡνωμέναι πολιτεῖαι ἐτόλμησαν ν' ἀντιταχθῶσιν εἰς τὴν πρώτην ναυτικὴν δύναμιν τῆς οἰκουμένης διὰ νὰ σώσωσι τὴν ἀρχὴν τῆς ἐλευθερίας τῶν θαλασσῶν. Οἱ Ἄγγλοι παρέλαβον πρὸς βοήθειαν τοὺς Ἰνδούς. Ἡ φυλὴ τῶν Κρίκων εἶχε κυριεύσει δι' ἀπάτης τὸ φρούριον Μίμμς κείμενον εἰς Μισισίπην. Κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτῶν, καὶ καθὼς ὁ Κούπερος περιέγραψε, κατέσφαξαν καὶ ἄνδρας, καὶ γυναῖκας καὶ παιδία. Ἀλλ' ὁ Ἰάκσων κατεδίωξεν αὐτοὺς μετὰ πολλῆς ζέσεως καὶ δραστηριότητος, ἐνίκησε κατὰ κράτος τοὺς ἐχθροὺς, ἐδεκάτευσεν, ἐξωλόθρευσεν αὐτούς. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1814 ὠνομάσθη διοικητὴς τῶν ἐν τῇ νέᾳ Αὐρηλίᾳ στρατευμάτων, ὅπου ὑπετίθετο ὅτι ἔμελλον ν' ἀποβιβασθῶσι προσεχῶς οἱ Ἄγγλοι. Τὸ μέρος ἐκεῖνο ἦτο ἐπικινδυνωδέστατον, καὶ ἡ Ἀγγλία ἐπεθύμει νὰ ἐκπορθήσῃ μίαν τῶν πρώτων ἐμπορικῶν καὶ στρατιωτικῶν τοῦ κόσμου τοποθεσιῶν. Καὶ τῳόντι, στόλος Ἀγγλικὸς, φέρων ἐννέα ἕως δέκα χιλιάδας στρατιωτῶν πολεμησάντων εἰς τὴν Ἱσπανικὴν χερσόνησον ὑπὸ τὸν Οὐελιγκτῶνα, ἐνεφανίσθη τὴν 14 δεκεμβρίου περὶ τὴν νέαν Αὐρηλίαν, καὶ ἐκυρίευσε τὸν ἐκεῖ Ἀμερικανικὸν στολίσκον. Τὴν 23 εἰσεχώρησεν εἰς Μισισίπην, κατέναντι τῶν περοβισμένων κατοίκων τῆς πόλεως, καὶ τὴν 8 ἰαννουαρίου, ἡμέραν ἔνδοξον, συνήφθη μάχη. Ὁ στρατηγὸς Ἰάκσων, ὅστις εἶχε μόλις πέντε χιλιάδας στρατιωτῶν, ἀξιολόγων μὲν μαχητῶν, ἀγυμνάστων ὅμως, ἐχαρακώθη ὄπισθεν χανδάκων καὶ προμαχώνων κατεσκευασμένων, ὡς λέγεται, ἐκ παλλῶν βαμβακίου. Οἱ Ἄγγλοι, ἐφορμήσαντες κατ' αὐτῶν, ἀπήντησαν εὔστοχον καὶ φονικὸν πῦρ καὶ μετ' ὀλίγον κατετροπώθησαν. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ στρατηγὸς Ἰάκσων, ὁ τυχοδιώκτης τῆς δυτικῆς Ἀμερικῆς, κατέστη

διάσημος, καὶ ἀπήλαυσε μεταξὺ τῆς δημοκρατίας λατρευούσης πάντοτε τὴν στρατιωτικὴν δόξαν, ἀπέραντον δημοτικότητα.

Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ὅμως ἐκείνην ἀπέδειξε πόσον ὀλίγον ἐσέβετο τοὺς νόμους ὁσάκις ἀντέβαινον εἰς τὰ ἴδια αὐτοῦ πάθη ἢ παρέλυον τὴν θέλησιν αὐτοῦ. Πρὸ τῆς μάχης ἐστρατολόγησε διὰ τῆς βίας τοὺς δυναμένους νὰ φέρωσιν ὅπλα, καὶ διέκοψε τὰς συνεδριάσεις τῆς ἐν Λουϊζιάνῃ βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων. Μετὰ δὲ τὴν νίκην, ὅταν οἱ Ἄγγλοι ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν, ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς ἐπισήμου διακηρύξεως τῆς εἰρήνης, ἀλλ' ἐνῷ ἦτο γνωστὸν ὅτι εἶχεν ὑπογραφθῆ, θέλων, διὰ τὰ ἐνδεχόμενα, νὰ μὴ ἀπολυθῇ ὁ στρατὸς, ἐξηκολούθει νὰ διατηρῇ τὴν ἀπαγόρευσιν τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐπιβάλει δ' ἡμερησίας διαταγῆς εἰς τὰς ἐφημερίδας, τοῦ νὰ μὴ γράφωσί τι ἀναγόμενον ἀμέσως ἢ ἐμμέσως εἰς τὸν στρατόν. Καὶ ἐπειδὴ ὁ *Ταχυδρόμος τῆς Λουϊζιάνης* ἐδημοσίευσεν ἄρθρον ἀντικείμενον εἰς τὴν διαταγὴν ταύτην, ὁ ἐκδότης συνελήφθη καὶ μετεφέρθη εἰς τὸ στρατόπεδον. Μαθὼν ὅτι συντάκτης τοῦ ἄρθρου ἦτον ὁ Κ. Λουαλλιέρος, ἀντιπρόσωπος, διέταξεν ἀμέσως καὶ τούτου τὴν κράτησιν. Ὁ Κ. Χὼλ, δικαστής, ἠναντιώθη θελήσας νὰ σώσῃ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ βουλευτοῦ· ἀλλ' εὐθὺς συνελήφθη καὶ οὗτος καὶ ἀπεδιώχθη ἐκτὸς τῆς πόλεως. Ὅταν ὅμως μετὰ δύω ἡμέρας διεκηρύχθη ἐπισήμως ἡ εἰρήνη, ὁ Κ. Χὼλ, ἀναλαβὼν ἐξουσίαν, κατεδίκασε τὸν στρατηγὸν εἰς πρόστιμον χιλίων δολλάρων, ἢ ἓξ χιλιάδων δραχμῶν.

Αἱ κατὰ τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας καὶ κατὰ τῶν δικαστῶν συνοπτικαὶ αὐταὶ δίκαι, δὲν ἐσκανδάλισαν τὴν κοινὴν γνώμην. Ἐφαίνετο ὅτι ἡ ἀρκτῴα Ἀμερικὴ, βαρυνθεῖσα τὰς ψυχρὰς ἀρετὰς τῶν ἡρώων τῆς ἐπαναστάσεως, εἶχεν ἀνάγκην ἄλλου εἴδους μεγάλων ἀνδρῶν διὰ νὰ θαυμάσῃ καὶ λατρεύσῃ αὐτούς. Ὁ στρατηγὸς Ἰάκσων εὗρε τὸ μυστήριον τοῦ νὰ γοητεύσῃ τὴν δημοκρατίαν· τὸ μέσον δὲ τοῦτο ἦτο τὸ ἐθνικὸν φρόνημα. Εἶναι δύσκολον νὰ φανῇ τις πλέον ἀγέρωχος ἀφ' ὅσον ἐδείχθη αὐτὸς πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν Ἰνδῶν, καὶ πρὸς τὰς Ἱσπανικὰς τῆς Φλωρίδος Ἀρχάς. Αἱ περὶ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς ἰδέαι αὐτοῦ, τὰς ὁποίας τότε πρῶτον ἀνέπτυξεν, ἦσαν τῳόντι θρασύταται! Παρατηρήσας ὅτι ὁ λιμὴν τῆς Πενσακόλης, λιμὴν τῳόντι λαμπρός,—πρᾶγμα σπάνιον εἰς τὴν Μεξικὴν— ἦτον χρησιμώτατος εἰς τὰς Ἡνωμένας πολιτείας, ἐκυρίευσεν αὐτὸν, προφασισθεὶς ὅτι οἱ Ἱσπανοὶ συνεβοήθουν τοὺς Ἄγγλους καὶ τοὺς Ἰνδοὺς, χωρὶς νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον εἰς τὴν Ἱσπανίαν, καὶ χωρὶς νὰ λάβῃ τοιαύτην ἄδειαν ὑπὸ τοῦ Οὐασιγκτῶνος. Μόλις ἔνευσε νὰ γράψῃ πρὸς τὸν παραπονεθέντα διοικητὴν Ἱσπανὸν τὰ ἑφεξῆς·

« Διὰ νὰ πιστεύσῃς ὅτι ἔχω διπλωματικὴν ἐντολὴν νὰ διαπραγματευθῶ μετὰ σοῦ, πρόσμεινον νὰ » μάθῃς αὐτὸ ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν κανονίων μου. »

Τρία ἔτη μετὰ τὴν ἐν Γάνδῃ διομολογηθεῖσαν εἰρήνην, ὁ στρατηγὸς Ἰάκσων ὠνομάσθη ἀρχηγὸς μικρᾶς τινος ἐκστρατείας κατὰ τῶν παρὰ τὴν Φλωρίδα καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Φλωρίδι Ἰνδῶν, καὶ ἐξετράπη εἰς ῥικώδεις ὠμότητας. Δύω ἔμποροι Ἄγγλοι, Ἀμβριστὲρ καὶ Ἄρβυθνωτ, συνελήφθησαν ὡς λαβόντες δῆθεν σχέσεις μετὰ τῶν Ἰνδῶν. Ὁ στρατηγὸς διισχυρίσθη ὅτι ἦσαν προδόται καὶ τοὺς παρέπεμψεν εἰς πολεμικὸν δικαστήριον, τὸ ὁποῖον τὸν μὲν πρῶτον κατεδίκασεν εἰς θάνατον, τὸν δὲ δεύτερον ἀπέλυσεν· ὁ Ἰάκσων ὅμως διέταξεν αὐθαιρέτως νὰ φονευθῇ καὶ ὁ ἀθωωθείς! Θεωρήσας καλὸν νὰ κατακτήσῃ τὴν Φλωρίδα, τὴν ἐκυρίευσε χωρὶς ἀδείας, καὶ χωρὶς νὰ δοθῇ ἡ ἐλαχίστη ἐκ μέρους τῶν Ἱσπανῶν ἀφορμή.

Μετὰ τὸν δεύτερον τοῦτον πόλεμον, ὁ στρατηγὸς Ἰάκσων ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς. Ὁ πρόεδρος Μονρόε καὶ οἱ σύμβουλοί του, μὴ τολμῶντες ν' ἀποδοκιμάσωσι παῤῥησίᾳ τὴν διαγωγὴν αὐτοῦ ἐστοχάσθησαν ν' ἀπομακρύνωσιν αὐτὸν τῆς Ἀμερικῆς ἀναθέτοντες εἰς αὐτὸν πρεσβευτικὰ καθήκοντα, καὶ στέλλοντες εἰς τὴν Γαλλίαν· βεβαιοῦται ὅμως ὅτι, ἐρωτηθεὶς περὶ τούτου ὁ Ἰεφφερσὼν ἀπεκρίθη ὅτι, ἐὰν σκοπὸς τοῦ προέδρου ἦτο νὰ κηρυχθῇ πόλεμος, πρὸ τῆς παρελεύσεως μάλιστα τριῶν μηνῶν, μεταξὺ τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν καὶ τῆς Γαλλίας, τὸν σκοπὸν τοῦτον ἤθελεν ἐπιτύχει ἀφεύκτως στέλλων τὸν Ἰάκσωνα πρέσβυν εἰς Παρισίους. Προέτειναν ἀκολούθως πρὸς αὐτὸν τὴν ἐν Μεξικῷ πρεσβείαν ὅπου ὁ Ἰτουρβίδ εἶχεν ἀναγορευθῆ αὐτοκράτωρ· ἀλλ' αὐτὸς ἀπεκρίθη ὅτι δὲν ἤθελε νὰ λάβῃ σχέσεις μετὰ τυράννων. Ἐν τοσούτῳ ἡ Συνέλευσις ἐνέκρινε τὰς παρανόμους πράξεις τοῦ στρατηγοῦ κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ ἐκστρατείαν· ἔκτοτε ἤρχισεν ἡ ἀντιζηλία αὐτοῦ πρὸς τὸν Κλαί, ὅστις ἐκηρύχθη μετὰ καιρὸν ἐφάμιλλος αὐτοῦ διὰ τὴν προεδρείαν. Ὁ τελευταῖος οὗτος, γνωστότατος διὰ τὴν παιδείαν καὶ τὰς πρὸς τὴν πατρίδα ὑπηρεσίας, ὑπεστήριζε τὰς ὑποβληθείσας εἰς τὴν σύνοδον τῶν πληρεξουσίων, τῆς ὁποίας ἦτο μέλος περίβλεπτον, προτάσεις, ἀφορώσας τὴν κατάκρισιν τῆς κατὰ τὴν Φλωρίδα διαγωγῆς τοῦ στρατηγοῦ Ἰάκσωνος· « ἃς προσέξωμεν, εἶπε, μὴ ἐπι- » κυρώσωμεν διὰ τῆς σιωπῆς τὴν ὑπὸ στρατιωτῶν « φανερὰν καταπάτησιν τῶν νόμων. » Τὴν ἐπιοῦσαν ὁ Ἰάκσων ἔφθασεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, καὶ ὁ Κ. Κλαὶ ἔσπευσε νὰ ἐπισκεφθῇ αὐτὸν διὰ νὰ βεβαιώσῃ ὅτι, ἐκπληρῶν καθήκοντα φύλακος τῶν νόμων, δὲν ἐσκόπευε νὰ ἐλαττώσῃ τὴν πρὸς τὸν νικητὴν τῆς νέας Αὐρηλίας ὑπόληψιν, καὶ νὰ διακόψῃ τὰς μετ' αὐτοῦ σχέσεις. Ὁ στρατηγὸς ὅμως ὄχι μόνον δὲν ἀνταπέδωκε τὴν ἐπίσκεψιν ἀλλὰ καὶ συνέλαβε κατ' αὐτοῦ ἔχθραν τὴν ὁποίαν ἐξήγησε πολλάκις δι' ἐκφράσεων τραχειῶν, ἀποτόμων, καὶ ὑβριστικῶν. Κατὰ τὸ 1844, ὅτ' ἐπρόκειτο περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Προέδρου, ὁ Ἰάκσων ἐξηκόντισε δι' ἐπιστολῶν κατὰ τοῦ ἐνδόξου υἱοῦ τοῦ Κεντουκῆ βαναύσους συκοφαντίας, Ἐνόσῳ δὲ διήρκουν αἱ συζητήσεις τῆς Συνελεύσεως περὶ τῆς κατὰ τὴν Φλωρίδα διαγωγῆς τοῦ στρατηγοῦ, δὲν ἔπαυσε τοῦ νὰ καταφέρεται κατὰ τῶν πληρεξουσίων τῶν κατακρινόντων αὐτήν. Μετὰ μεγίστης δυσκολίας, κατωρθώθη τὸ νὰ μὴ ἐπιχειρήσῃ πράξεις βιαίας κατ' αὐτῶν, καὶ, χάριν τῆς κατὰ τὴν νέαν Αὐρηλίαν νίκης αὐτοῦ, αἱ περὶ κατακρίσεως προτάσεις ἀπερρίφθησαν.

Κατὰ τὸ 1824, ἐπρόκειτο νὰ ἐκλεχθῇ πρόεδρος ἀντὶ τοῦ Κ. Μονρόε. Πολλοὶ ἐκ τῶν τῆς δημοκρα-

τικῆς μερίδος ἐκήρυξαν ἴδιον ὑποψήφιον τὸν στρατηγὸν Ἰάκσωνα. Δὲν ἠρνοῦντο μὲν τὰς ἐλλείψεις τοῦ χαρακτῆρος, τὴν κλίσιν πρὸς τὰς συνοπτικὰς καὶ προχείρους δίκας, καὶ τὸ μικρὸν πρὸς τὴν νομιμότητα σέβας αὐτοῦ· ἐνόμιζον ὅμως ὅτι, διὰ τὰ κατὰ τὴν νέαν Αὐρηλίαν τρόπαια τοῦ στρατηγοῦ, ἤθελον ῥιφθῇ πολλαὶ ψῆφοι ὑπὲρ αὐτοῦ. Αἱ πολιτικαὶ μερίδες ἀποβλέπουσι πρὸ πάντων εἰς τὴν ἐπιτυχίαν, καὶ ἡ ἐπιτυχία κατὰ τὸ ζήτημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ἰάκσωνος ἦτο βεβαία. Ἤλπιζον δὲ προσέτι ὅτι, ἀγνοῶν τὰ διοικητικά, ἤθελε κυβερνᾶσθαι ὑπὸ τῶν φίλων τῶν συντρεξάντων τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ. Τέσσαρες ἦσαν οἱ διαγωνισθέντες, καὶ ἐκ τῶν τεσσάρων αὐτὸς ἔλαβε πλειοτέρας ψήφους. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδεὶς ἔτυχε τῆς νομίμου πλειοψηφίας, ἡ βουλὴ τῶν ἀντιπροσώπων, ἀνηγόρευσε τὸν κ. Ἀδάμ. Κατὰ τὴν ἀκόλουθον ὅμως ἐκλογὴν, ἐνίκησεν ὁ στρατηγὸς, καὶ τὴν 4 Μαρτίου 1829 ἔλαβεν εἰς χεῖρας τὰς ἡνίας τοῦ Κράτους.

Ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ πολλὰ ζητήματα ἐλύθησαν, καί τινα μάλιστα πολλὰ εὐστόχως. Ὁ στρατηγὸς εἶχε μεταξὺ τῶν φίλων αὐτοῦ πολλοὺς ἐμπείρους καὶ ἱκανούς· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος, καί τοι μικροῦ πνεύματος καὶ μικροτέρας παιδείας, διεκρίνετο, ἐνόσῳ δὲν ἠρεθίζοντο τὰ πάθη αὐτοῦ, διὰ μεγάλης εὐθύτητος νοός. Ὡς ἀρχηγὸς κυβερνήσεως εἶχε προτέρημά τι τὰ μέγιστα ἐπωφελὲς· ἐνήργει ὅ,τι ἀπεφάσιζε.

Τὴν 4 μαρτίου 1833 ἀνεδείχθη καὶ δεύτερον Πρόεδρος. Κατὰ τὴν πρώτην περίοδον, πολλοὶ τῶν φρονίμων αὐτοῦ φίλων ἀνεχαίτισαν διὰ συμβουλῶν τὰ πάθη αὐτοῦ τὰ ὁποῖα ἐχαλιναγώγησε καὶ ὁ ἴδιος. Ἅμ' ἀναλαβὼν τὴν ἐξουσίαν, ἐξέρρασεν ἐπὶ διαφόρων ἀντικειμένων τὰς ἀμέτρους τῶν δημοκρατῶν δοξασίας, καὶ παρένειρεν εἰς τὰ διαγγέλματα ἰδέας ῥιζοσπαστικὰς, αἵτινες, κατὰ θεωρίαν μὲν ἦταν παράλογοι, εἰς δὲ τὴν ἐφαρμογὴν ἤθελον ἀποβῇ ὀλέθριαι. Ἐκηρύχθη ὁπαδὸς τῆς θεωρίας τῆς περιτροπῆς, καθ' ἣν, ἐπειδὴ ὅλοι σχεδὸν οἱ πολῖται εἶναι δεκτοὶ εἰς τὰ δημόσια ἐπαγγέλματα, πρέπει ὅλοι, ἢ ὅσον ἔνεστιν οἱ πλεῖστοι νὰ περιέρχωνται εἰς αὐτα. Ἀλλ' ἐν γένει αἱ πράξεις αὐτοῦ ὑπῆρξαν ἀξιέπαινοι καὶ ὄχι ἐλλειπεῖς μετριοπαθείας. Ἐπὶ τῆς δευτέρας προεδρείας, ἀφέθη εἰς ὅλην τῆς ἰδιοσυγκρασίας αὐτοῦ τὴν ὁρμήν· ἡ περίοδος αὕτη εἶναι κυρίως ἀξιοσημείωτος διὰ τὸν κατὰ τῆς Τραπέζης τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν πόλεμον, καὶ τὸ πρὸς τὴν Γαλλικὴν κυβέρνησιν ἀπότομον διάγγελμα περὶ τοῦ δανείου τῶν 25 ἑκατομμυρίων.

Ἡ κατὰ τῆς Τραπέζης πάλη εἶχεν ἀρχίσει ἀπὸ τοῦ 1832, ἀλλ' ἐντὸς τῶν νομίμων ὁρίων. Ἀναμοχλεύσας τὸν σωρὸν τῶν δημοκρατικῶν αὐτοῦ θεωριῶν, ἀνεκάλυψε μίαν, δοκιμασθεῖσαν ἤδη δυστυχῶς, καθ' ἣν τὸ κατάστημα τοῦτο δὲν ἐδύνατο νὰ ὑπάρχῃ συνταγματικῶς· ἑπομένως δὲν ἐπεκύρωσε τὸ παρὰ τῶν δύο βουλῶν ἐγκριθὲν νομοσχέδιον περὶ παρατάσεως ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη τοῦ προνομίου τῆς Τραπέζης. Μετὰ δὲ τὴν δευτέραν ἐκλογὴν, ἔγεινεν ἐχθρικώτερος καὶ ὑπερεπήδησε τὰ ὅρια τῆς ἐξουσίας· χωρὶς οὐδεμιᾶς εὐλόγου αἰτίας, ἐναντίον τῆς ἀντιστάσεως τοῦ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν ὑπουργοῦ τὸν ὁποῖον ἀπέβαλεν ἐπὶ τούτῳ, ἀφῄρεσεν ἀπὸ τῆς Τραπέζης τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν τὴν παρακαταθήκην τῶν δημοσίων κεφαλαίων, καὶ παρέδωκεν αὐτὰ εἰς τὰς ἐγχωρίους Τραπέζας ὀλιγώτερον ἀσφαλεῖς ἐκείνης. Ἡ καταφορὰ αὕτη ἦτο ὅλως προσωπική, (σημειωτέον ὅτι ἐπὶ τῶν ζητημάτων τῶν ἀφορώντων αὐτὸν ἦτο πάντῃ ἄκαμπτος,) διότι ὁ διευθυντὴς τῆς Τραπέζης Βίδδλ, μεγίστης ἱκανότητος καὶ πολλῆς ἐπιῤῥοῆς, εἶχε κηρυχθῆ κατὰ τῆς δευτέρας τοῦ Ἰάκσωνος ἐκλογῆς. Μεσῶν τὴν Τράπεζαν τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν, ὑπερασπίσθη τὰς ἐγχωρίους, καὶ ἐπροκάλεσεν ἀφρόνως ἔκδοσιν τραπεζογραμματίων. Ἐντεῦθεν προῆλθον αἱ ἄτοποι καὶ παμμέγισται κερδοσκοπικαὶ ἐπιχειρήσεις, καὶ ἡ οἰκονομικὴ κρίσις ἥτις κατέστρεψεν ἀπείρους καταστάσεις, καὶ ἐπέφερε χρεωκοπίας πολλῶν Τραπεζῶν καὶ αὐτῆς τῆς τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν. Ἡ ἀξιοθρήνητος αὕτη κρίσις πρέπει βεβαίως ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸν στρατηγὸν Ἰάκσωνα, εἰς τὰς περὶ οἰκονομικῆς πίστεως καὶ περὶ χρημάτων θεωρίας αὐτοῦ, καὶ ἔτι μᾶλλον εἰς τὰ ἀκατάσχετα αὐτοῦ πάθη.

Ἡ ὑπόθεσις τῶν 25 ἑκατομμυρίων τὰ ὁποῖα ἀπῄτει ἡ Γαλλία προεκάλεσεν νέον δεῖγμα τῆς ἐξωτερικῆς τοῦ στρατηγοῦ Ἰάκσωνος πολιτικῆς. Ἐὰν ἡ κυβέρνησις τῆς Γαλλίας δὲν διευθύνετο ὑπὸ ἀνδρῶν συνετῶν, αἱ Ἡνωμέναι πολιτεῖαι ἤθελον περιπλεχθῆ εἰς πόλεμον εἰς ὃν δὲν ἦσαν προητοιμασμέναι.

Ἐπὶ τῆς δευτέρας ταύτης περιόδου, ἡ κυβέρνησις τοῦ στρατηγοῦ Ἰάκσωνος ὑπῆρξε πιστὸν ἀπεικόνισμα τῆς προηγηθείσης αὐτοῦ διαγωγῆς. Πρὸ αὐτοῦ ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία τῆς συμπολιτείας διετήρησεν ἀκριβῶς μετριοπάθειαν· ἠτένιζεν ὡς ἐκ περιωπῆς τὰς πολιτικὰς μερίδας χωρίς ποτε νὰ ἀναμιχθῇ εἰς αὐτάς· ἀλλ' ὁ στρατηγὸς Ἰάκσων κατέστη κομματικὸς, καὶ ἀχαλίνωτος παρεδόθη εἰς συμφέροντα πολλάκις φατριαστικά. Ἀπέπεμψε σωρηδὸν ὑπαλλήλους τοῦ δημοσίου, καὶ κατὰ συνέπειαν τῶν μεταβολῶν ὅσαι προήρχοντο ἐκ τῶν ἐγχωρίων ἐκλογῶν, καθῄρεσε καὶ κανδηλάπτας· ἤθελεν ὥστε οἱ δημόσιοι ὑπηρέται νὰ εἶναι τυφλῶς ὑποτεταγμένοι, καὶ ἦτο περικυκλωμένος ὑπὸ καμαρίλλης ὡς βασιλεὺς ἀπόλυτος· ἔπραττεν αὐθαιρεσίας, καὶ ὑπέπιπτεν εἰς παροξυσμοὺς θυμοῦ καὶ μανίας. Πρὸ αὐτοῦ ἐκυβέρνα ὁ ὀρθὸς λόγος· ἀλλ' ἐπ' αὐτοῦ ἐκυβέρνων τὰ πάθη, ποτὲ μὲν ὠφέλιμα, ποτὲ δὲ ἐπιβλαβῆ, τὰ πάθη μετὰ τῶν παραφορῶν καὶ τῶν παρεκτροπῶν αὐτῶν, προσβάλλοντα καὶ μυκτηρίζοντα τὸν νόμον. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς κυβερνήσεως, ἡ ῥοπὴ τὴν ὁποίαν εἶχε δώσει εἰς αὐτὴν ἔμεινεν ἡ ἰδία· διότι, ὅταν τὰ πάθη ἐπικρατήσωσι, δὲν ὑποχωροῦσιν εὐκόλως εἰς τοῦ ὀρθοῦ λόγου τὴν ἐξουσίαν.

Ἀλλὰ, καί τοι ἀναχωρήσας τῆς πρωτευούσης καὶ παραιτήσας κατὰ τὸ φαινόμενον τὴν διεύθυνσιν τῶν πραγμάτων, ἔμεινεν ἀρχηγὸς τῆς δημοκρατικῆς μερίδος, ἰσχυρότατος μεταξὺ ὅλων τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν, καὶ ἀληθὴς κυρίαρχος τοῦ τόπου καὶ τῆς κοινῆς γνώμης. Ὁ διάδοχος αὐτοῦ Βὰν Βούρεν, ἐθεωρεῖτο ὡς ἐπίτροπος, ὡς ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ. Ὁ στρατηγὸς

εἶχε προικισθῆ ὑπὸ τῆς φύσεως διὰ τοῦ πολυτίμου δώρου τὸ ὁποῖον ἑλκύει καὶ καθιστᾷ ἀφωσιωμένους τοὺς ἄλλους. Ὑψηλὸς, ἀξιοπρεπὴς, εὐπροσήγορος, καλοκάγαθος, ἀγαπῶν καθ' ὑπερβολὴν τοὺς φίλους αὐτοῦ, τραχὺς δὲ καὶ φρικτὸς πρὸς τοὺς πολεμίους, ἐλεύθερος πρὸς ὅλους, ἐξήσκει ἐπαγωγόν τινα ἐπιῤῥοὴν εἰς ἣν ἦτο δύσκολον ν' ἀντισταθῇ τις. Κατὰ τὰς δυσχερεῖς περιστάσεις, συνεβουλεύοντο ὡς μαντεῖον τὸν ἥρωα. Καὶ ὅμως δὲν κατώρθωσε νὰ κερδήσῃ ὑπὲρ τῆς μερίδος αὐτοῦ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1840· διότι ἡ δημοκρατία, ἀνοίξασα τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὴν κοινὴν ἔνδειαν τὴν ὁποίαν ὁ Βὰν Βούρεν, καθὸ προσκεκολλημένος εἰς τὰ δόγματα τῆς μερίδος αὐτοῦ, δὲν ἐδυνήθη καί τοι πολλὰ ἔμπειρος, νὰ θεραπεύσῃ, καὶ διδαχθεῖσα ὑπὸ τῆς πείρας, παρεδέχθη ὡς πρόεδρον τὸν στρατηγὸν Ἀρρισῶνα. Ἀλλ' ἡ τύχη ταχέως ἐπανῆλθεν εἰς τὰς φάλαγγας τῆς δημοκρατικῆς μερίδος, καὶ τὸ 1844 αἱ ἐκλογαὶ ἐνηργήθησαν ὑπὸ τὴν ἐπιῤῥοὴν τοῦ Ἰάκσωνος· αὐτὸς ἀπεφάσισε τὰ περὶ Τεξὰς, καὶ αὐτὸς καθιέρωσε νέαν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν σύμφωνον πρὸς τὰς ὀρέξεις τοῦ ἁρπάσαντος τὴν Φλωρίδα. Καὶ ἡ πολιτικὴ αὕτη ἦτο πολιτικὴ ἐπιδρομῆς καὶ κατακτήσεως, τείνουσα εἰς τὸ νὰ ἑνώσῃ ὑπὸ τὸν αὐτὸν ζυγὸν τοῦ νόμου ὁλόκληρον τὴν Ἤπειρον τῆς ἀρκτῴας Ἀμερικῆς, ἀπὸ τοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ μέχρι τῶν παγερῶν τοῦ πόλου χωρῶν.

Ὁ στρατηγὸς Ἰάκσων κατέβη εἰς τὸν τάφον τρεῖς μῆνας μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ προέδρου τοῦ ἀναλαβόντος τὴν εὐθύνην τῆς νέας ταύτης πολιτικῆς. Ἀπέθανε λοιπὸν ἀφεὶς τὴν Ὁμόσπονδον πολιτείαν εἰς στάσιν διάφορον τῆς τοῦ 1829 ὅτε αὐτὸς ἔλαβεν εἰς χεῖρας τὰς ἡνίας τῆς ἐξουσίας. Καὶ ἐσωτερικῶς μὲν ἔῤῥθειρε τὰ ἐλατήρια τοῦ πολιτεύματος τοῦ 1789, ἐλατήρια εὔῤῥαστα ἅτινα δὲν ἔπρεπε νὰ ἐγγίσωσιν εἰμὴ χεῖρες ἀνδρὸς προσεκτικοῦ καὶ μετριοπαθοῦς, ἀλλὰ τὰ ὁποῖα παρεσάλευσεν ἢ συνέτριψεν ἡ στρατιωτικὴ αὐτοῦ παλάμη. Ἐρεθίσας εἰς ἄκρον τὰ δημοκρατικὰ πάθη, κατέστησε τὸ πολίτευμα τοῦτο ἀδύνατον νὰ περιστείλῃ καὶ νὰ διευθύνῃ λαὸν ὁποῖος ὁ τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν. Ἐξωτερικῶς δὲ, κατεπάτησε τὰς παραδόσεις τοῦ Οὐασιγκτῶνος, ἠγάπησε τὰς ἐπιδρομὰς, τὴν ἔκτασιν τῶν ὁρίων τῆς πατρίδος, καὶ ὁ μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς Μεξικῆς πόλεμος ὑπῆρξεν ἄμεσον ἀποτέλεσμα τῆς βιαίας αὐτοῦ πολιτικῆς. Ὁ στρατηγὸς Ἰάκσων ἐπενήργησε λοιπὸν τὰ μέγιστα ἐπὶ τῆς τύχης τῆς ἰδίας πατρίδος καὶ τοῦ νέου κόσμου. Ἡ παγκόσμιος ἱστορία θέλει ἀφιερώσει μίαν σελίδα εἰς αὐτόν. Ἀλλ' ἡ σελὶς αὕτη τί θέλει ἄρα διαλαμβάνει; Ὅταν ἴδωμεν τὴν παρακμὴν τῶν πρώην ἱσπανικῶν ἀποικιῶν, τὴν παράδοξον ἀπομάκρυνσιν αὐτῶν ἀφ' ὅλων τῶν στοιχείων τῶν ἀπαρτιζόντων τὸν πολιτισμὸν, ὅταν παρατηρήσωμεν τὴν εὐτολμίαν, τὴν δραστηριότητα καὶ τὴν ἐνέργειαν τῆς Ἀγγλαμερικανικῆς φυλῆς, θέλομεν ἴσως μαντεύσει ὅτι ἡ σελὶς ἐκείνη θέλει διηγηθῆ πῶς αἱ Ἡνωμέναι πολιτεῖαι, ἀκολουθοῦσαι τὴν διαχαραχθεῖσαν ὁδὸν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ἰάκσωνος, κατέστησαν κύριαι τῶν εὐρυχωροτέρων καὶ τῶν μεγαλοπρεπεστέρων ἐπαρχιῶν τοῦ κόσμου. Θέλουσιν ἴσως κυριεύσει ὁλόκληρον τὴν Μεξικὴν, τὰς Καλιφορνίας, τὴν κεντρικὴν Ἀμερικὴν μέχρι τοῦ Παναμᾶ, καὶ τέλος καὶ αὐτὸν τὸν Καναδᾶν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέχρι τοῦ ἄλλου Ὠκεανοῦ. Ὁποῖον τέρμενος ἀθανασίας καὶ δόξης! Ναί! ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς μεγάλης καὶ ἀπεράντου αὐτῆς ἀναπτύξεως τῆς Ἀγγλαμερικανικῆς φυλῆς, ὁποία θέλει ἄρα εἶσθαι τῆς ἐλευθερίας ἡ τύχη; Δὲν εἶναι φόβος μὴ ἡ στρατιωτικὴ δύναμις ὑποκαταστήσῃ τὴν θέλησιν αὐτῆς εἰς τοῦ νόμου τὴν θέλησιν; Καὶ ὁ Ἰάκσων αὐτὸς δὲν ἐνεφύλλισεν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ τὸ κυβερνητικὸν τοῦτο εἶδος; Καὶ τί γενήσεται τότε ἡ Συμπολιτεία; Ἀντὶ μιᾶς ὁμοσπονδίας, τίς οἶδεν ἐὰν, μετὰ τὴν τοιαύτην ἔκτασιν τῶν ὁρίων, δὲν χωρισθῇ εἰς δύω, ἢ καὶ τρία, ἢ καὶ τέσσαρα ἀντίζηλα Κράτη; Καὶ τὸ ἔχθιστον τῆς δουλείας σύστημα δὲν θέλει σχεδὸν ἀναπτυχθῇ ὅσον καὶ τὰ ὅρια ταῦτα; (1) Τὸ μέλλον, ὁποῖον τὸ προητοίμασεν ὁ στρατηγὸς Ἰάκσων δύναται νὰ κυοφορήσῃ συγχρόνως ὅλην ἐκείνην τὴν δόξαν, καὶ ὅλα ταῦτα τὰ δυστυχήματα. Ἀλλὰ τοιαύτη δὲν εἶναι ἡ ἐπιτύμβιος ἐπιγραφὴ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἐγχαράξωμεν εἰς τὸ μνῆμα τὸ ἀνεγερθὲν ὑπὸ τῆς ἱστορίας πρὸς τιμὴν τοῦ ἐνδόξου Οὐασιγκτῶνος. Τὰ στοιχεῖα ἐκείνης εἶναι ὅλα λαμπρὰ καὶ ἁγνὰ, ὅλα ἐπάξια τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τῆς αἰωνίας τῶν μεταγενεστέρων εὐγνωμοσύνης!

Ν. Δ.

ΤΑ ΣΚΟΛΑΡΙΚΙΑ ΤΗΣ ΝΕΚΡΑΣ.

ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.

Α.

Ἦτον μεσημβρία. Λαμπρά τις ἀκτὶς τοῦ ἡλίου τοῦ Ἰουνίου, εἰσδύουσα διὰ τῶν διπλῶν παραπετασμάτων δύο μεγάλων παραθύρων, ἐμισοῤῥώτιζε κομψότατον κοιτῶνα, ὅπου ὅμως παριστάνετο δρᾶμα σπαραξικάρδιον.

Γυνή τις τεσσαρακονταετὴς σχεδὸν, ὡραιοτάτη ἀκόμη μὲ ὅλα τὰ ἴχνη τῶν παθημάτων τὰ ὁποῖα ἐφαίνοντο εἰς τὸ πρόσωπόν της, ἔκειτο εἰς κλίνην θανάτου. Ἡ κάτωχρος φυσιογνωμία της ἦτον ἱλαρὰ ἀπὸ τοὺς μεγάλους καὶ μαύρους ὀφθαλμούς της, ἂν καὶ μισοκλεισμένους ἐτοξεύετο φῶς γλυκὺ· τὰ χλωμὰ χείλη της ἐχαμογέλων· ὁ ἀριστερός της βραχίων, κρεμάμενος ἔξω τῆς κλίνης, ἐστολίζετο ἀπὸ χεῖρα λευκὴν, μακρὰν, ὡραιοτάτην. Ὅστις τὴν ἔβλεπε θὰ ἐνόει ὅτι ἡ ἀσθενὴς ἔπασχε μὲν, ἀλλ' ὅτι εὐχαριστεῖτο διὰ τὰ παθήματά της· τὸ ἦθος, ἡ θέσις της, ὅλον ἐν γένει τὸ σῶμά της ἐδείκνυε τόσην ἐλπίδα καὶ τόσον πόνον, ὥστ' εὐκόλως ἐκαταλάμβανες ὅτι ἐπερίμενεν ἐν μετανοίᾳ τὸν θάνατον ὡς ἀμοιβὴν βίου σεμνοῦ καὶ ἁγίου.

Γυνή τις εἰκοσαετὴς καὶ ἄλλη τις κόρη σχεδὸν ὁμῆλιξ εὑρίσκοντο εἰς τὸν αὐτὸν κοιτῶνα. Ἡ πρώτη, ξανθὴ, μὲ ὀφθαλμοὺς μαύρους, μὲ κόμην μακρὰν καὶ

(1) Ἡ προφητεία τοῦ Γάλλου συγγραφέως δὲν ἐπληρώθη εὐτυχῶς μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Καλλιφορνίας. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἔχοντες δούλους Ἀμερικανοὶ κλίνουσι σήμερον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὴν κατάργησιν τῆς δουλείας. Σ. Μ.

μὲ φυσιογνωμίαν γλυκεῖαν ἦτον γονυπετὴς παρὰ τὴν κλίνην, τὸ μέτωπον ἔχουσα ἐπὶ τοῦ βραχίονος τῆς ψυχορράγούσης, τῆς ὁποίας τὴν χεῖρα κατεφίλει καὶ κατέβρεχε μὲ δάκρυα· ἡ ἐνδυμασία της ἦτον κομψὴ καὶ πλουσία· ἀλλὰ ταύτην ἀσχήμιζον μέγιστα ὑποδήματα ἀνδρικὰ τὰ ὁποῖα ἐφόρει μέχρι γονάτων.

Πρέπει νὰ εἴπωμεν ἀπὸ τοῦδε τί ἐσήμαινον τὰ ἀπρεπῆ ταῦτα ὑποδήματα, διὰ νὰ μὴν ἐκλάβῃ ὁ ἀναγνώστης τρελὴν τὴν φέρουσαν αὐτά.

Ἡ πνέουσα τὰ λοίσθια ὠνομάζετο Κυρία Νυνῆ. Ὅταν ὑπανδρεύθη, ὁ χῆρος σύζυγός της εἶχε περιουσίαν πολλὰ περιπεπλεγμένην καὶ μικρὰν θυγατέρα. Ἡ κυρία Νυνῆ, ἀγαπῶσα τὸν κόσμον, καὶ προικισμένη μὲ πολλὰ προτερήματα διὰ νὰ λάμψῃ εἰς αὐτόν, δὲν ἐφρόντισε πώποτε περὶ τῆς θυγατρὸς ταύτης, ἥτις ἄλλως δὲν ἦτον ἐδική της· ἠγάπα τὴν μικρὰν Εὐφροσύνην ὅπως ἀγαπᾷ τις μικρὸν ζῶον κατοικίδιον εὔμορφον καὶ εὐάγωγον. Ὅταν ἐγέννησε κόρην ἀφωτώθη ὁλόκληρος εἰς αὐτὴν μ' ὅλην τὴν φυσικὴν της θερμότητα. Δὲν ἐδύνατο νὰ ὑποφέρῃ τὸ νὰ χαϊδεύωσι καὶ νὰ περιποιῶνται τὴν Εὐφροσύνην, ἐπειδὴ ἤθελεν ὅλα τὰ χάδια, ὅλαι αἱ περιποιήσεις νὰ ἐπιδωψιλεύωνται εἰς τὴν θυγατέρα της. Μετ' ὀλίγον δὲ ἤρχισε καὶ νὰ τὴν κακομεταχειρίζεται, διότι ἦτον εὐφυεστέρα καὶ ἀγαθοτέρα τῆς ἀδελφῆς της Ἑλένης. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων νεανίδων ὑπῆρχε διαφορὰ ἥτις ἐλύπει τὴν μητρικὴν ὑπερηφάνειαν τῆς κυρίας Νυνῆ. Ἐπὶ τέλους ἡ ζηλοτυπία της ἔφθασεν εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστ' ἔγεινε χρεία, διὰ νὰ λυτρώσωσι τὴν ταλαίπωρον Εὐφροσύνην ἀπὸ τὰς ἀδίκους χεῖράς της, νὰ τὴν ἀπομακρύνωσι τῆς πατρικῆς οἰκίας.

Καὶ ὅμως ἡ τοσοῦτον τυραννηθεῖσα Εὐφροσύνη, εἶναι ἡ νέα τὴν ὁποίαν βλέπομεν γονυπετῆ παρὰ τὴν κλίνην τῆς ἀδυσωπήτου μητρυιᾶς της. Ὑπανδρευθεῖσα πρὸ πολλοῦ δὲν εἶχε κάμμίαν σχέσιν μετ' αὐτῆς, καὶ αἴφνης ἐμαθε τὴν θανατηφόρον ἀσθένειάν της. Ἀλλ' ἂν καὶ αὐτὴ ἡ ἰδία ἦτον ἀσθενὴς, ἠθέλησε νὰ ὑπάγῃ νὰ παρηγορήσῃ ἐκείνην ἥτις τὴν ἐβασάνιζεν ἄλλοτε. Ὁ σύζυγός της ὅμως, φοβούμενος μὴ ἡ θέα τῆς ἀγωνιώσης προσβάλῃ τὴν ἀδύνατον κρᾶσίν της, δὲν τὴν ἀφῆκεν οὐδὲ νὰ ἐκβῇ, οὐδὲ νὰ σηκωθῇ ἀπὸ τὴν κλίνην. Ἀλλ' ἡ Εὐφροσύνη δὲν ἠγάπα τὰς ὑποκρισίας· εἶπεν ὅτι εἶχεν ἀμετάθετον ἀπόφασιν νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν *μητέρα της* ἐπειδὴ ἦτον καὶ ἐπιθυμία καὶ χρέος της. Ὁ σύζυγός της, ἀπελπισθεὶς νὰ νικήσῃ τὴν θέλησίν της τῆς ὁποίας ἐγνώριζε τὴν σταθερότητα, ἐκλείδωσεν ὅλα της τὰ σανδάλια, καὶ ἐπρόσταξε τοὺς ὑπηρέτας ἐπὶ ποινῇ ἀμέσου ἀποβολῆς, νὰ μὴ συντρέξωσι κατ' οὐδὲν τὴν κυρίαν των ἂν θελήσῃ νὰ ἐξέλθῃ τῆς οἰκίας. Ἀλλ' αὐτὴ ἐσηκώθη, ἐνεδύθη μόνη της, ἔβαλεν, ἐν ἐλλείψει τῶν σανδαλίων της, ἓν ζευγάριον ὑποδημάτων τοῦ ἀνδρός της, καὶ διέτρεξε, καταχαιομένη ἀπὸ τὸν ἥλιον, τὸ μακρὸν διάστημα τὸ ὁποῖον ἐχώριζε τὴν οἰκίαν της ἀπὸ τὴν τῆς κυρίας Νυνῆ, ὅπου ἔφθασεν ἀποκαμωμένη μὲν καὶ πυρέσσουσα, ἔχουσα ὅμως τὴν συνείδησιν ἐλαφρὰν ὅτι ἐξεπλήρωσε τὸ χρέος της.

Ἡ ἄλλη νέα τὴν ὁποίαν ἀνεφέραμεν ἐκάθητο εἴς τινα τῶν ἀπωτέρων γωνιῶν τοῦ κοιτῶνος μακρὰν τῆς μητρός της. Αὐτὴ ἦτον ἡ Ἑλένη· οἱ ὀφθαλμοί, αἱ ὀφρῦς, ἡ κόμη ἦσαν κατάμαυρα καὶ στιλπνότατα· ἡ λευκότης τοῦ χρώματος σπανία. Οἱ χαρακτῆρές της, τῶν ὁποίων ἡ εὐρυθμία ἦτον ἀξιοθαύμαστος, ἦσαν τραχεῖς καὶ ἀνάλγητοι. Τὸ ὑψηλὸν καὶ καλῶς κατεσκευασμένον ἀνάστημά της ἦτον ἄχαρι· ὁλόκληρον δὲ εἶχεν ἔκφρασιν μᾶλλον θρασύτητος ἢ ἀξιοπρεπείας, μᾶλλον στρυφνότητος ἢ εὐγενείας· ἀναλύων αὐτὴν εὕρισκες ὅλας τὰς λεπτομερείας ὡραίας· τὸ ὅλον ὅμως ἦτον ψυχρὸν καὶ ἀπαίσιον· τὸ πρόσωπόν της ἦτον λαμπρόν, ἀλλ' ἡ φυσιογνωμία της ζοφερά· δὲν ἦτον εὔμορφος, διότι δὲν εἶχε ψυχὴν καλήν.

Διὰ νὰ μὴ μένῃ ἀργὴ ἐμπροσθεν τῆς ἀδελφῆς της τὴν ὁποίαν ἐμίσει, ἡ Ἑλένη ἔλαβεν εἰς χεῖρας βιβλίον καὶ ἐπροσποιεῖτο ὅτι ἀνεγίνωσκεν· ἡ προσοχή της ὅμως ἦτον ἀλλοῦ. Οἱ ὀφθαλμοί της ἐστρέφοντο πρὸς τὴν κλίνην, καὶ ὁσάκις ἔβλεπε τὰ ὑποδήματα τῆς ἀδελφῆς της, μειδίαμα χλευαστικὸν ἐπλανᾶτο εἰς τὰ χείλη της. Ἀλλὰ πρέπει νὰ τὸ φανερώσωμεν, ἂν καὶ ἡ ἀποκάλυψις εἶναι τρομερά· πρέπει νὰ τὸ φανερώσωμεν ἐπειδὴ τὰ παραδείγματα τῶν τρομερῶν πραγμάτων χρησιμεύουσιν ὡς διδασκαλία, ὡς καὶ τὰ παραδείγματα τῶν καλῶν· ἡ νέα ἐκείνη τὴν ὁποίαν ἐλάτρευεν ἡ μήτηρ της ἔδειξε σκληρότητα ἀπάνθρωπον πρὸς τὴν ἀσθενῆ μητέρα της· καὶ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, λογαριάζουσα κατὰ νοῦν τὴν πλουσίαν κληρονομίαν της, ἠσθάνετο ἀνυπομονησίαν διὰ τὴν βραδύτητα τοῦ θανάτου τῆς μητρός της!...

Πρὸ πολλοῦ ἡ ἀσθενὴς δεινοπαθοῦσα καὶ ἀγωνιῶσα ἔκειτο ἀναίσθητος· ἀλλ' αἴφνης ἐφάνη ἀνανήφουσα, καὶ ἀναβιβάσασα τὴν χεῖρα εἰς τὸ μέτωπόν της, ἐψιθύρισε μὲ φωνὴν μόλις ἀκουσθεῖσαν·

— Θεέ μου! ὁποῖον ὡραῖον ὄνειρον!... ἴδα ὅτι ἦτον πλησίον μου κάποιος ὁ ὁποῖος μὲ ἠγάπα!...

Ἡ Εὐφροσύνη ἀκούσασα τὴν περίλυπον ταύτην φωνὴν ψυχῆς ἐγκαταλειφθείσης, τὸ εὔγλωττον τοῦτο παράπονον, ἐνηγκαλίσθη περιπαθῶς τὴν μητέρα της· τὰ δάκρυά της ἔρρεον κρουνηδὸν, καὶ ὅταν κατώρθωσε νὰ ὁμιλήσῃ·

— Δὲν ἠπατήθης, εἶπε, μῆτέρ μου· τῳόντι εἶναι πλησίον σου κάποιος ὁ ὁποῖος σὲ ἀγαπᾷ... κάποιος ὁ ὁποῖος δὲν θὰ σ' ἐγκαταλείψῃ.

Ἡ ψυχορράγουσα ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸ μέρος ὅθεν ἤρχετο ἡ φιλτικὴ ἐκείνη φωνὴ, καὶ ἰδοῦσα τὴν Εὐφροσύνην γονυπετῆ ἐφάνη ἀμφιβάλλουσα· παρατηρήσασα δὲ μὲ πλειοτέραν προσοχὴν, ἴδε τὸ γλυκὺ πρόσωπόν της κλαῖον καὶ προσευχόμενον. Τότε ὑψώσασα τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς οὐρανὸν συνῆψε τὰς χεῖρας ὡς διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν Θεόν· στρέψασα δὲ καὶ πάλιν τὸ βλέμμα πρὸς τὴν Εὐφροσύνην, εἶπε μὲ μειδίαμα ἀῤῥήτου εὐγνωμοσύνης·

— Ὦ! Εὐφροσύνη, εὐχαριστῶ!... εὐχαριστῶ, σὺ ἦσουν ὁ ἄγγελος τοῦ ὀνείρατός μου!... Ἂν ἤξευρες πόσην παρηγορίαν αἰσθάνεται ὁ πάσχων ὅταν δάκρυα τρέχουν ἐπάνω εἰς τὰς χεῖράς του, ἀφοῦ μάλιστα δὲν ἔχῃ πρὸ πολλοῦ κάνένα νὰ τὸν ἀγαπᾷ!... Ἂν ἤξευρες πόσον εἶναι ὡραῖον τὸ ν' ἀποθάνῃ τις χωρὶς κάμμίαν τύψιν συνειδήσεως, ἐνῷ ἔμελλε πρὸ ὀλίγου νὰ παραδώσῃ τὴν ψυχὴν ἔχων τοιαύτην τύψιν!... Διὰ τοῦτο, δὲν ἠμποροῦσα ν' ἀποθάνω· ἐπερίμενα μίαν συγχώ-

ρησιν, σ' ἐπερίμενα, καὶ ἐν τοσούτῳ πόσον ὑπέφερα!... Ὦ! ναὶ, πόσον ὑπέφερα!... πλὴν ἦλθες, κόρη μου· τὰ δάκρυά σου ἐλάφρυναν τὴν ψυχήν μου, μ' ἐσυγχώρησες, μ' εὐλόγησες· καὶ τώρα δὲν ὑποφέρω πλέον, δὲν ἔχω τίποτε νὰ βαρύνῃ τὴν καρδίαν μου, εἶμ' εὐτυχής... ἠμπορῶ νὰ πηγαίνω... ἐπειδὴ μὲ συγχωρεῖς... Αἴ! κόρη μου;

— Μῆτέρ μου, ἀνέκραξεν ὀλολύζουσα ἡ Εὐφροσύνη, ζητῶ γονυπετὴς τὴν εὐχήν σου, καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ ζήσῃς διὰ νὰ μὲ ἀγαπᾷς... διὰ νὰ μὲ συγχωρήσῃς νὰ σ' ἀγαπῶ!

— Τὴν εὐχήν μου... ἀπεκρίθη, ζητεῖς τὴν εὐχήν μου... Οἱ ἄγγελοι ἔχουν ἀνάγκην εὐχῆς; ὄχι! δίδουν χάριτας. Ἄκουσε· ἐπρόσθεσε μὲ φωνὴν χαμηλωτέραν πλησιάσασα τὴν κεφαλὴν πρὸς τὴν τῆς Εὐφροσύνης, καὶ δεικνύουσα μὲ τὸ βλέμμα τὴν Ἑλένην. Βλέπεις τὴν ἀπάνθρωπον ἐκείνην κόρην χάριν τῆς ὁποίας σ' ἐθυσίασα; Ἀφοῦ ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον μὲ τυραννεῖ· ἀφοῦ μάλιστα ἠῤῥώστησα ἐφέρθη μὲ ἀκατανόητον ἀσπλαγχνίαν πρὸς ἐμέ· εἶναι δυνατὸν νὰ πιστεύσῃς ὅτι ἐλογαριάζε τὰς ἐπισκέψεις τῶν ἰατρῶν καὶ τὰ ἰατρικά; Καὶ ὅμως τὴν ἀγαπῶ πάντοτε. Εἶναι ὑπερήφανος, ψεύστος ὑπὲρ τὸ δέον, καὶ κακή· κανεὶς εἰς τὸν κόσμον δὲν θὰ τὴν ἀγαπᾷ ἀφοῦ ἀποθάνω ἐγώ. Ἡ ἰδέα αὐτὴ μὲ ἀπελπίζει. Δός με τὸν λόγον σου ὅτι θὰ τὴν ἀγαπᾷς ἀντ' ἐμοῦ, σὺ ἡ ὁποία τόσῳ ὑπέφερες ἀπὸ ἐμὲ ἐξ αἰτίας της, καὶ θ' ἀποθάνω ἀναπαυμένη. Ἴσως δὲν θὰ σὲ γνωρίζῃ κάμμίαν χάριν οὔτε διὰ τὴν ἀγάπην οὔτε διὰ τὰς περιποιήσεις σου· ἡ ἀμοιβὴ ὅμως τοῦ καλοῦ τὸ ὁποῖον θὰ κάμῃς δὲν θὰ σὲ δοθῇ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον. Ἠξεύρω ὅτι ἀρκεῖ εἰς τὴν καλήν σου καρδίαν νὰ κάμῃς τὸ καλὸν, καὶ ἂς μὴν τὸ γνωρίσῃ οὐδ' αὐτὸς ὁ Θεός.

— Σ' εὐχαριστῶ, μῆτέρ μου, διὰ τὴν καλήν σου καρδίαν· δὲν εἶμαι πάντοτε ἀδελφὴ τῆς Ἑλένης;

Ἀλλ' ἡ Ἑλένη ἤρχισε νὰ δυσφορῇ διὰ τὴν συνομιλίαν τῆς μητρός της μὲ τὴν Εὐφροσύνην· θυμωθεῖσα δὲ ἐπὶ τέλους διότι ἐλησμόνησαν ὅτι ἦτον παροῦσα, ἀνέκραξε μὲ φωνὴν ὀξεῖαν·

— Θεέ μου! Εὐφροσύνη! φαίνεται ὅτι ἔχεις νὰ ἐκμυστηρευθῇς πολλὰ εἰς τὴν μητέρα μου καὶ ν' ἀκούσῃς πολλὰ ἀπὸ αὐτήν· διότι βλέπω καὶ τὴν ἐνοχλεῖς τόσον, ἐνῷ οἱ ἰατροὶ τὴν ἀπηγόρευσαν νὰ ὁμιλῇ! Θέλεις λοιπὸν νὰ τὴν φονεύσῃς;

Ἡ Εὐφροσύνη δὲν ἀπεκρίθη· ἠσπάζετο μόνον μὲ πλειοτέραν ζέσιν τὰς χεῖρας τῆς ἀσθενοῦς, ἥτις εἶπε ψιθυρίζουσα·

— Ὦ! ἂν ἡ λύπη φονεύῃ, ἠξεύρω καλῶς τίς μ' ἐφόνευσεν!... Ὄχι βέβαια ἡ καλὴ αὐτὴ κόρη μου...

Ἐναγκαλισθεῖσα τότε τὴν Εὐφροσύνην, ἐπρόσθεσε μὲ πολλὴν φιλοστοργίαν καὶ μετάνοιαν·

— Ἠπατήθην, τέκνον μου, σὺ ἦσουν ἡ ἀληθινὴ κόρη μου, καὶ σὲ ἔπρεπε νὰ ἀγαπῶ. Καὶ ὅμως σὲ παρεγνώρισα, σ' ἐκακομεταχειρίσθην, σὲ ἀπέβαλα... Ὦ! φρίττω ὅταν τὸ ἐνθυμοῦμαι!... Πλὴν ἂν σ' ἔκαμα κακὸν, ἐκείνη τὴν ὁποίαν ἐνόμιζα κόρην μου μὲ τὸ ἀπέδωκε! Σὺ, ἄγγελέ μου, μ' ἐσυγχώρησες· ὑπάγω νὰ παρακαλέσω τὸν Θεὸν νὰ συγχωρήσῃ καὶ αὐτὸς τὴν ἀδελφήν σου ὡς τὴν συγχωρῶ ἐγώ. Ἄ! ἀποθνήσκω, Εὐφροσύνη μου!... ποῦ εἶναι ἡ Ἑλένη;... δὲν τὴν βλέπω, δὲν τὴν αἰσθάνομαι...

Ἡ κυρία Νυνῆ ὡμίλει μὲ φωνὴν τόσῳ ἀδύνατον ὥστε μόλις τὴν ἤκουεν ἡ Εὐφροσύνη. Ἔφερεν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὰς τρεμούσας χεῖράς της, ζητοῦσα τὴν Ἑλένην της ἥτις καθημένη ὁλονὲν μακρὰν ἐξηκολούθει νὰ μαίνεται.

— Εἰπέ την, ἐπρόσθεσε, νὰ πλησιάσῃ... Θέλω νὰ τὴν ἐναγκαλισθῶ... Θέλω νὰ τὴν εὐχηθῶ... Τὴν ἀγαπῶ πάντοτε,.. θὰ εἶναι τόσῳ δυστυχής!...

— Ἑλένη! εἶπεν ἔντρομος ἡ Εὐφροσύνη, πλησίασε· ἡ μήτηρ μας σὲ ζητεῖ, θέλει νὰ σ' ἐναγκαλισθῇ,

Ἀλλ' ἡ Ἑλένη ῥίψασα βλέμμα ἄγριον πρὸς τὴν ἀδελφήν της ἔστρεψε τὴν ῥάχιν της.

Ἡ ψυχορράγουσα δὲν ὡμίλει πλέον, ἀλλ' αἱ χεῖρές της περιεφέροντο πάντοτε.

— Ἔλα, ἀδελφή μου, σὲ παρακαλῶ!... ἐπανέλαβεν ἡ Εὐφροσύνη, ἔτι πλέον ἔντρομος.

Ἡ Ἑλένη οὐδ' ἐσάλευσεν.

Αἱ χεῖρες τῆς Κυρίας Νυνῆ ἔμειναν ἀκίνητοι, οἱ ὀφθαλμοί της ἐκλείσθησαν, καὶ ὠχρότης μελανὴ περιεχύθη εἰς τὸ πρόσωπόν της.

— Ὦ Θεέ μου! ἀνερώνησε μὲ ἀπελπισίαν ἡ Εὐφροσύνη· δὲν εἶναι πλέον καιρός!

Ἡ Ἑλένη ἐπλησίασε τότε εἰς τὴν κλίνην, ἠπένισε τὸ πτῶμα ψυχρῶς, ἔβαλε τὴν χεῖρα ἐπάνω τῆς καρδίας τῆς μητρός της, καὶ τὸ αὐτίον ἐπὶ τοῦ στόματος. Ἡ καρδία δὲν ἔπαλλε πλέον, ἀπὸ τὸ στόμα δὲν ἐξήρχετο πνοή!...

Ἡ Ἑλένη στραφεῖσα τότε πρὸς τὴν ἀδελφήν της εἶπε μὲ φωνὴν τραχεῖαν·

— Τώρα πλέον ὅτε δὲν ἔχεις τί νὰ κάμῃς ἐδῶ, ἐλπίζω ὅτι θὰ μὲ κάμῃς τὴν χάριν νὰ φύγῃς ἀπὸ τὴν οἰκίαν μου.

Ἡ Εὐφροσύνη ἐλειποθύμησεν· ὅταν δὲ ἀνέλαβε τὰς αἰσθήσεις της, εὑρίσκετο εἰς τὴν οἰκίαν καὶ τὴν κλίνην της.

Β'.

Τὴν ἐπιοῦσαν ἡ Ἑλένη ἐμέτρα πολυτίμους λίθους καὶ ἀργυρᾶ σκεύη ἐκτεθειμένα ἐπὶ τραπέζης ἔμπροσθέν της. Τὸ πρόσωπόν της εἶχεν ἔκφρασιν ἀποτρόπαιον πλεονεξίας ἀνυπομόνου. Ἀφοῦ ἔσυρε τοὺς σύρτας πολλῶν ἐπίπλων, ἐσήμανε τὸν πλησίον της κώδωνα. Γραῖά τις, πρὸ τριάκοντα ἐτῶν ὑπηρετοῦσα τὴν οἰκογένειαν ἐκείνην, εἰσῆλθε σπογγίζουσα τὰ κατακόκκινα ὄμματά της.

— Μάρθα, εἶπεν ἡ Ἑλένη, ποῦ εἶναι τὰ ἀδαμάντινα σκολλαρίκια:

— Ἡ κυρία τὰ ἐφοροῦσε πάντοτε.

— Ναὶ, ὅταν ἦτον ἀσθενὴς, τὸ ἠξεύρω· ἀλλὰ τώρα;

— Τὰ φορεῖ ἀκόμη.

— Ἄ, ἄ, Μάρθα! τί ἔκαμες; διὰ τί δὲν τὰ ἔβαλες εἰς τὴν θήκην των;

— Κυρία, δὲν ἐτολμοῦσα.

— Εἶσαι τρελή· νομίζεις ὅτι θέλω νὰ χάσω ἐκεῖνα τὰ πολύτιμα σκολλαρίκια;

— Πλὴν, κυρία, ἤκουσα πολλάκις τὴν ταλαίπωρον κυρίαν μου νὰ λέγῃ, ὅτι ἤθελε νὰ τὴν θάψουν μὲ αὐτά.

Ἡ Ἑλένη συνοφρυοθεῖσα ἀπεκρίθη ἀποτόμως·

— Μάρθα, δὲν ἔχεις πλέον ἄλλην κυρίαν ἀπὸ

ἐμέ· νὰ μὲ φέρῃς ἀμέσως τὰ σκολλαρίκια . . . ἀμέσως· ἀκούεις ;

— Ὕπαγε λοιπὸν νὰ τὰ ἐπάρῃς, κόρη ἀπάνθρωπε, ἀνεφώνησεν ἡ γραῖα ἀγανακτήσασα· ὁ Θεὸς νὰ σὲ συγχωρήσῃ, ἂν εἶναι δυνατόν!

— Μάρθα, ἀπεκρίθη ἡ Ἑλένη τῆς ὁποίας τὸ πρόσωπον συνεστάλη φρικωδῶς, παλαιόγραια δαιμονισμένη, νὰ φύγῃς ἀμέσως, καὶ νὰ μὴν ἐξαναπατήσῃς πλέον ἐδῶ.

Καὶ ταῦτα εἰποῦσα διευθύνθη πρὸς τὸν νεκρικὸν θάλαμον· ἡ δὲ Μάρθα τὴν παρηκολούθησεν ὀλοφυρομένη.

Ἐν μέσῳ τοῦ θαλάμου, ὀλίγον ὑψηλότερον τοῦ ἐδάφους, ἔκειτο τὸ φέρετρον σκεπασμένον μὲ μικρὸν ὕφασμα μαῦρον ἔχον σταυρὸν λευκόν· τὰ φύλλα καὶ τὰ παραπετάσματα τῶν παραθύρων κλεισμένα καλῶς, ἀπέκρουον τὰς ἀκτίνας τοῦ φωτοβόλου ἡλίου· τέσσαρες μεγάλαι λαμπάδες καίουσαι εἰς τὰ τέσσαρα ἄκρα τοῦ φερέτρου, ἔχυνον εἰς τὸν θάλαμον λάμψιν πένθιμον. Ὁ θάνατος ἦτον ἐκεῖ αὐτοπρόσωπος μὲ ὅλας τὰς ἐπισήμους ἐνδείξεις τῆς λύπης, ἀλλ' ἦτον μόνος! οὐδ' ἡ φιλία, οὐδ' ἡ θρησκεία εἶχον ἐλθεῖ νὰ συγκεράσωσι τὴν ὀδύνην ἐκείνην. Δύω γυναῖκες μορφῆς ἀγρίας μισθωθεῖσαι διὰ νὰ *φυλάξωσι τὴν νεκράν*, ἐκρυφομίλουν τρώγουσαι, καὶ γελῶσαι γέλωτα προξενοῦντα φρίκην· κανεὶς ἄλλος δὲν ἦτον ἐκεῖ διὰ νὰ χύσῃ δάκρυ ἢ νὰ προσευχηθῇ!

Εἰσελθοῦσα εἰς τὸν θάλαμον ἡ νέα ἐταράχθη· τὸ αἷμα ἐπάγωσεν εἰς τὰς φλέβας της· χωρὶς νὰ αἰσθάνεται λύπην ἢ τύψιν συνειδότος κατεβλήθη ἀπὸ προαίσθημα ἀπαίσιον· ἀλλ' ἡ πλεονεξία δὲν ἔχει σπλάγχνα. Ἡ Ἑλένη καταφρονήσασα τὸ προαίσθημα εἶπε πρὸς τὰς δύω γυναῖκας·

— Ἀνοίξατε τὸ φέρετρον τοῦτο.

— Εἶναι καρφωμένον, κυρία.

— Ξεκαρφώσατέ το ἀμέσως.

Αἱ δύω γυναῖκες ἔρριψαν ἔκθαμβοι βλέμματα πρὸς ἀλλήλας· ἐδίσταζον.

— Ὦ κυρία! ἀνέκραξεν ἡ Μάρθα, μὴν τὸ κάμῃς, ὁ θεὸς θὰ σὲ παιδεύσῃ! . . . εἶναι φρικτόν! . . . μὴν τὸ κάμῃς, κυρία, σὲ παρακαλῶ, εἰς τὸ ὄνομα τῆς μητρός σου ἡ ὁποία σὲ ἀγαποῦσε τόσῳ πολύ!

Ἡ Μάρθα ἦτον γονυπετὴς, ἐνηγκαλίζετο τὸ φέρετρον διὰ νὰ τὸ προφυλάξῃ ἀπὸ τὴν βεβήλωσιν, καὶ ἔχυνε δάκρυα πικρά· ἀλλ' ἡ Ἑλένη, στραφεῖσα καὶ ἰδοῦσα αὐτὴν εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην, ἤναψεν ὁλόκληρος ἀπὸ θυμόν· διότι ἡ συνείδησις τῆς ἀχρείας διαγωγῆς εἰς μὲν τὰς τιμίας ψυχὰς γεννᾷ μετάνοιαν, τὰς διεφθαρμένας ὅμως φύσεις παροξύνει ἔτι μᾶλλον. Ἡ Ἑλένη προσήλωσε τοὺς ὀφθαλμούς της σπινθηροβολοῦντας ἀπὸ μανίαν ἐπὶ τῆς Μάρθας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὴν μὲ ἀσπλαγχνίαν ἀνήκουστον·

— Πάλιν ἐδῶ σ' εὑρίσκω, ἀχρεία! δὲν ἤκουσες τί σὲ εἶπα πρὸ ὀλίγου; θέλεις νὰ προστάξω νὰ σὲ πετάξουν ἔξω ἀπὸ τὴν θύραν; Πλὴν ἴσως . . . τώρα μὲ ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν . . . σὺ ἔκλεψες ὅ, τι ζητῶ.

Ἡ Μάρθα ἐσηκώθη, ἔρριψεν ἐπὶ τῆς Ἑλένης βλέμμα καταφρονήσεως, καὶ μὲ ἀγανάκτησιν ἀπερίγραπτον, εἶπε·

— Κυρία! τριάκοντα χρόνους ὑπηρετῶ τὴν οἰκογένειάν σου, καὶ εἰς αὐτὴν τρεῖς μεγάλας λύπας ἐδοκίμασα· τὸν θάνατον τῆς μάμμης σου, τὸν θάνατον τῆς μητρός σου, καὶ τὸ σημερινόν σου ἄτοπον φέρσιμον. Ἡ μάμμησου μὲ ὠνόμαζε κόρην της, καὶ ἡ μήτηρ σου φιληνάδαν της, χωρὶς ἐγὼ νὰ ὑπερηφανευθῶ ποτὲ διότι ἐγνώριζα ὅτι ἤμην πτωχή· ἀλλὰ τὰς ἀγαποῦσα, τὰς ἐσεβόμην, τὰς ὑπηρετοῦσα· ἡ συνείδησίς μου μὲ λέγει ὅτι ἔκαμα τὸ χρέος μου. Σήμερον, κυρία, λέγεις ὅτι εἶμαι κλέπτρια· σὲ τὸ συγχωρῶ ἀπὸ καρδίας, καὶ ἐλπίζω ὅτι θὰ συγχωρήσῃ καὶ ὁ Θεὸς τὴν ἁμαρτίαν τὴν ὁποίαν θὰ κάμῃς.

Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἐγονυπέτησεν ἐκ νέου μὲ πρόσωπον εἰς ἄκρον γαληνιαῖον· προσηυχήθη, ἐφίλησε μίαν ἄκραν τοῦ νεκρικοῦ καλύματος, ἐσηκώθη κάμνουσα τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, καὶ ἐξῆλθε χωρὶς ἡ νέα νὰ τολμήσῃ νὰ τὴν εἴπῃ οὐδὲ λέξιν.

Ἡ δὲ Ἑλένη ἔμεινεν ὡς ἀπολιθωμένη· τέλος εἶπε πρὸς τὰς γυναῖκας·

— Ἀνοίξατε τὸ φέρετρον.

Τὸ σῶμά της ὁλόκληρον ἔτρεμεν, οἱ ὀδόντες της συνεκρούοντο, καὶ τὸ πρόσωπόν της ἦτον κάτωχρον.

Αἱ δύω γυναῖκες ἀφοῦ ἔρριψαν καὶ πάλιν πρὸς ἀλλήλας τὰ βλέμματά των, ἔπιον ἀπὸ ἓν μεγάλον ποτήριον κρασίου καὶ ἐπλησίασαν εἰς τὸ φέρετρον.

Ἀνεσήκωσαν τὸ νεκρικὸν κάλυμμα . . .

Ἡ Ἑλένη ἐνόμισεν ὅτι ἐκινεῖτο τὸ φέρετρον, καὶ ἤρχισε νὰ τρέμῃ πλειότερον· ἤθελε νὰ στρέψῃ ἀλλοῦ τὰ βλέμματά της, πλὴν ἔμενον ἀκίνητα ὡς ἂν ἐκαρφώθησαν ἀπὸ ἀόρατον δύναμιν ἐπάνω τοῦ νεκρικοῦ κραββάτου.

Ὅταν ἀνεσήκωσαν τὸ σκέπασμα τοῦ φερέτρου, νεκρικοὶ σπασμοὶ ἐκλόνισαν τὸ σῶμά της.

Τέλος, αἱ μεθυσμέναι γυναῖκες μόλις ἀνέσυραν τὴν σινδόνην καὶ ἔφυγον κράζουσαι ὡς μαινάδες.

Ἡ Ἑλένη ἔβλεπεν ὁλονὲν ἀσκαρδαμυκτὶ, καὶ ἰδοὺ τί ἴδεν!

Ἡ μήτηρ της, ἥτις εἶχε σαβανωθῆ καὶ τεθῆ ἐξηπλωμένη καὶ μὲ βλέφαρα κλειστὰ ἐντὸς τοῦ κραββάτου, εὑρέθη γονυκλιτοῦσα καὶ προσευχομένη θερμῶς· μὲ χεῖρας ἐσταυρωμένας ἐπὶ τοῦ στήθους, μὲ ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐρανόν, ἐφαίνετο δεομένη καὶ λέγουσα·

— Συγχώρησέτην, θεέ μου!

Ἡ Ἑλένη ἔπεσε κατὰ τοῦ ἐδάφους σπαραττομένη ὁλόκληρος. Γὴν ἐπιοῦσαν καὶ τὰς ἐφεξῆς ἡμέρας, οἱ σπασμοὶ ἐπανήρχοντο περιοδικῶς.

Εἶχε πάθει ἐπιληψίαν!

Μετὰ ἓν ἔτος, εἰς τὸν ἴδιον ἐκεῖνον θάλαμον ἐξετέθη καὶ δεύτερον φέρετρον. Πλησίον τοῦ φερέτρου τούτου δύω γυναῖκες προσηύχοντο ὑπὲρ τῆς Ἑλένης θανατωθείσης ἀπὸ τοὺς ἐλέγχους τοῦ συνειδότος της, ἡ Εὐφροσύνη καὶ ἡ Μάρθα.

Ἡ Ἑλένη ὑπέπεσε βεβαίως εἰς μέγα ἀνόμημα· ἀλλὰ ματενόησε, καὶ ἄπειρον τὸ ἔλεος τοῦ ὑψίστου.

Ν. Δ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

ΟΜΟΛΟΓΙΩΝ.

ὑπὸ Ἀνδρέου Δ. Μαυρομμάτου.

καὶ Ν. Τιμολέοντος Βουλγάρεως

Ἐν Κερκύρᾳ

Τυπογραφεῖον Ἑρμῆς

Χ. Νικολαΐδου Φιλαδελφέως

1850.

ΕΠΙΤΟΜΗ

ΙΑΤΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ.

Ὑπὸ Γεωργίου Α. Ἀνδρεόπουλου.

Ἐκδοθεῖσα δαπάνῃ

ΧΡ. Α. ΔΟΥΚΑ.

Τόμος Δεύτερος.

Ἐν Ἀθήναις, Τυπογραφεῖον Χρήστου Ἀναστασίου Δοῦκα. 1849.

Τιμᾶται δραχμὰς 4.

Ἔκδοσις τῶν Ἑλλήνων συγγραφ. ὑπὸ Jacobs καὶ Rost. 8, 1820—1846 Hennings.

Τὸ πρωσσικὸν τάλ. ἀξίζει κατὰ τὸ συνάλαγμα δρ. 4, 35, διαιρεῖται δὲ εἰς 30 γροσίκια. Εἰς τὴν τιμὴν ταύτην ἄνευ ἐξόδων δύνανται νὰ φερθοῦν τὰ βιβλία ταῦτα ἐντὸς 2 μηνῶν ἀπὸ τῆς παραγγελίας των.

Ὁμήρου Ἰλιὰς μὲ σημειώσεις ὑπὸ F. Spitzner 1832—36	Τάλ.	πρ. 5 20 γρ.
Ἡσιόδου τὰ ἅπαντα μὲ σημ. ὑπὸ Goettling 1843.	»	» 1, 26
Πινδάρου » » Dissen 1830.	»	» 2, 23.
Αἰσχύλου Ἀγαμέμνων μὲ σχόλια ὑπὸ Klauseu 1833.	»	» 1 25.
Χοηφόροι » ὑπὸ Klausen 1835.	»	» 1 15.
Σοφοκλέους Φιλοκτήτης » ὑπὸ Wunder		
Οἰδίπους ἐπὶ Κολονῷ.		
Ἀντιγόνη.		
Τραχίνιαι.		
Ἄναξ.		
Ἠλέκτρα.		
Οἰδίπους τύραννος	»	» 5,5
Εὐριπίδου Ἀνδρομάχη. Ἄλκηστις. Μηδεία, Ἑκάβη.		
Φιλοκτήτης Ἑλένη, Ἡρακλῆς μαινόμενος ὑπὸ Pflug		
Φοίνισσαι ὑπὸ Klotz μὲ σχόλια 1829—41	»	» 4. 10
Θεοκρίτου τὰ σωζόμενα ὑπὸ Βεττερμανίου 1830		» 1, 25
Ἀνακρέοντος » ὑπὸ Μοβέου 1826.	»	» 15
Ἐπιγράμματα ὑπὸ Ἰακώβου 1826.	»	» 2—
Θουκυδίδης ὑπὸ E. Poppo 1847.	»	» 5, 8
Ξενοφῶντος Κύρου Παιδεία ὑπὸ Bornemann 1828.	»	» 1 12
Ὑπομνημονεύματα Σωκράτους ὑπὸ Kuehner. 1841	»	» 1 15
Οἰκονομικὸς ὑπὸ Bretenbach 1841	»	» 1 —
Ἀγησίλαος ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ 1846	»	» 1 —
Ἱέρων ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ 1847		» 1—
Πλάτωνος ἅπαντα εἰς 9 τόμους ὑπὸ Stallbaum 1840	»	» 21 5
Ἰσοκράτους, μέρος πρῶτον ὑπὸ Βρεμίου 1831	»	» » 25
Λυσίας καὶ Αἰσχίνης ὑπὸ Βοτμίου 1828	»	» » 2

Βασιλικῶν βιβλία ἑξήκοντα ἔκδοσις Heimbach εἰς 5 τόμους εἰς 4.

Ἐξ αὐτῶν εὑρίσκεται παρ' ἡμῖν ἓν ἀντίτυπον τιμώμ. δρ. 175.